

ફેરે તે ચરે!

બેકાર ભાઈઓ હિંમતથી બાહેર
પડ્યા અને પછી કેવા તડાકાથી
તર થયા તેની ઘડા લાયક વાર્તા.

પ્રગટ કર્તા:—રતનશાહ એફ. અચારીઆ,
ડે. “વાર્તા વિભાગ” ફેરરીટ, કાફરડ મારકેટ મુંબઈ

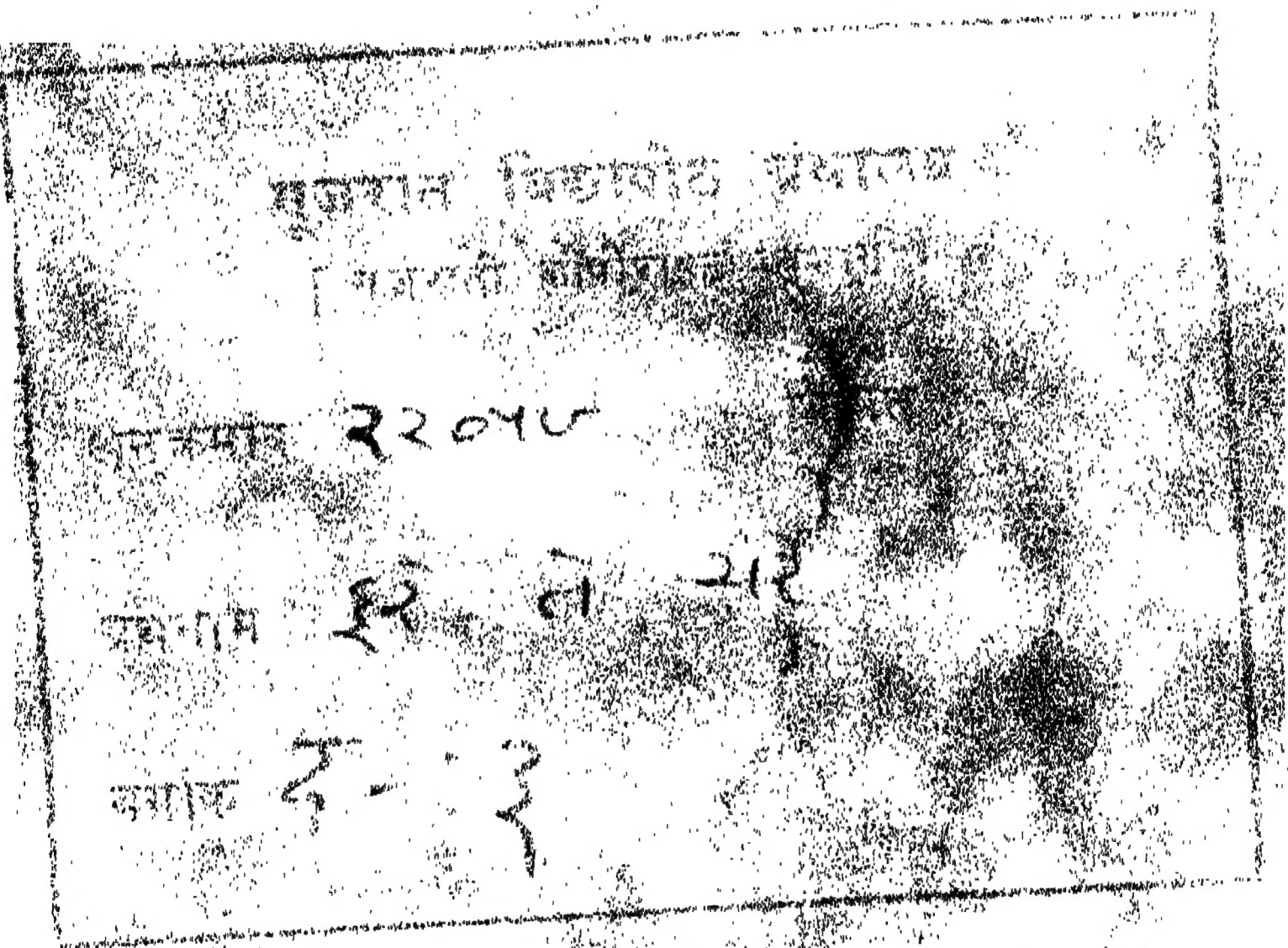
વાર્તા વિભાગ પુસ્તક ૮૫ મું.

હિંમત.....એ.....આના.

તદન મફત.

શારીરિક શાસ્ત્રને સમજાવનાર, તંદુરસ્તીના નીવડેલા જતા-
વનાર, હિતમ સંતતી પેદા થવાનું સાધન કહેનાર અને શરીરના
રોગોને મટાડી શરીર જાળવાનું બનાવવાનો ઉપદેશ આપનાર
જીંદગીનું અમૂલ્ય નામનું વૈદ્યકીય પુસ્તક પડે) પાનાનું જે
કામ એક પોસ્ટ કાર્ડ લખી મંગાવે તેને મફત મોકલાય છે.
પુસ્તક મલવાનું ઠેકાણું:—

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ રાજકોટ
કાઠીયાવાડ

લાવવા માટે આ લેખ ફોટોમૅક કલાજ છે. આઉસ એકનો
ખીના રૂપીઆ આદ.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ

મુજબતમાં હવા મલવાનું ઠેકાણું:—

મેશસ ફેબ એન્ડ કાં. લીમીટેડ તથા

કાકરા મારકેટની અંદર અચારીઆની દુકાન ઉપર

ફરે તે ચરે!

બેકાર બાઇઓ હિંમતથી બાહેર પડ્યા અને પછી
કેવા તડાકાથી તર થયા તેની ઘડા લાયક વાર્તા.

લખનાર—B. L. M. (જમશેદપુર.)

“વાર્તા વિભાગ,” ડૉ. કાદરડ મારકેટ અંદર; મુંબઈ, ૧.

પ્રકરણ—૧ છં.

તેઓ બન્ને સગા બાઇઓ હતા, આ રસ્તમ અને સોરાબ મોદી. રસ્તમની હિમર જ્યારે એકવીસ વરસની હતી ત્યારે તેનો બાઇ સોરાબ તેનાથી ફક્ત દોઢ વરસ નવો હતો. આ બન્ને બાઇઓ જખરદરત કદાવર ખાંધાનાં, અતીવણાં મજબુત, અને ખરેખરાજ પહેલવાનીજ કદ ધરાવતા હતા. બન્ને ખીરાદરોએ પોતાનાં વહાલા પીતાજીનું માયાજી શીગઢજ છેક નાનપણથીજ ખોડી દીધું હતું, અને હાલમાં તેઓ પોતાની ગરીબ વીધવા માતા સાથે ટોટ તરફ એક ઘણાંજ ગરીબ અને ગીચ લત્તા પર આવેલાં એક મકાનને ભેગતળાયે અતી ઘણી ગરીબ અવસ્થામાં અવટયાં મારતાં રહેતાં હતા. આ ત્રણ જણ ઉપરાંત તેઓનાં ઘરમાં તેઓની માતા બચુ-બાઈની મરહુમ બેદનની એક દીકરી રોશન કરીને પણ નાનપણથીજ ત્યાં તેઓને ઘરે મોટી થઈ ઉધરી હતી. આ સુંદર રોશન સદંતરજ એક નાવારેસ હતી અને તેણીનાં માત-પીતા આ ગરીબ છોકરીને નાનપણથીજ એખલી અટુલી છોડી બેહેસ્ત મુંકાંમ પામ્યા, બાદ બચુબાઈએ પોતાને હસ્તક લઈ પાળા પોસી મોટી કાધી હતી. તેણી ફક્ત સોલ કે સત્તર વરસની જોખનનાં બહારમાં ખીલતી ફુલની એક નાંગુક કળા જેવી કામલાંગી હતી. ગમે એવી ગરીબાઈ છતાં તેણી સદા ખુશાલ સંતોષી અને ઘણી ઘણી ધીરજ સજુરી વાલી હતી, અને ત્યારે પરીણામમાં તેણીનાં માંસી બચુબાઈ

આ સુંદર રોશન પર પુષ્કળ પ્યાર ધરાવતાં હતાં. તેઓનાં આ મરીબ ધરતો તમામ ઘસડખોરો આ મુંજે મેઢેની મરીબ ગાય જેવી છોકરી એકલે હાથે અને મુંજે મેઢે ધણીજ આસાની સાથ મંભાળી લેતી હતી, અને પોતાના વૃદ્ધ પહાલા માંસી બચુબાઇને જરાક પણ થઇને તેનો સંસારો વડીક માલમ પડવા દેતી નહી. તેઓની અવસ્થા જોકે અતી ધણી કંગાલ અને ત્રાસદાયક હતી તોપણ આ મરીબ ધરમાં એક બીજાં સાથ એટલો તો સંપ અને મેળ મોળુદ હતો કે બળુ બાંણે કામખી રીતનું મુશ્કેલી બધું કામને પણ લાગતું નહી હતું.

આ બન્ને બાઇઓ ધણીજ મેઢેનતુ હોવાને લીધે તેઓ કંઠે પણ અને કામખી કાંમ કરવાને અતી ધણાં તલબગાર હતા, પણ પેલી કહેતી છે તેમ ‘મરીબનાં નસીબજ મરીબ’ તેમ કમનસીબે આ બીયારાઓનો કંઠે પણ થઇને હાગ લાગતો હતો નહી. જોકે તેઓએ પોતાના ખપ પુરતી અને કામ ચલાઉ કેળવણી તો લીધી હતી અને ઇચ્છે સારી રીતે લખી વાંચી બળુતા હતા. એક કાઈ બલા પારસીની મેહરબાનીથી અવારનવાર આ બન્ને બાઇઓને પરચુટણ છુટું છવાયું કાંમ જોકે મળતું હતું અને આ તેઓની કમાઈની ટુંક રકમમાંથીજ જેમ તેમ તથુમતુ અને વળા મીટી રોશનનાં કરકસરયા કારોબારને લીધે અકરવકરેજ સર્વે નીભતું આવતું હતું.

ધણીકવાર તો આ બન્ને બાઇઓ ફક્ત બંદગી કરવા પાછળજ કલાકોને કલાકો ગાળી કાઢતા હતા.

“તમે બન્ને બાઇઓ રોજનાં પાંચથી છ કીમતી કલાકો તમારા લાણુતર પાછળ નાહકના ગુમાવોછ તેનાં કરતાં તેમાંનો ફક્ત અરધોજ વખત જો કાજલ પાડી કામ કાંમ ધધો કરો તો તેમાં જરૂરજ કાંઈ ફાયદો થાય, ખુદ તો કહેજ કે તમે મેહનત કરો તો હું તમુંને મદદ કરું. કેમ સાચી વાત છેની? રોશનનું આ વાજબીજ કહેવું હતું.

“હા, તાહરું કહેવાનું બરોબર છે, રોશન. અને તેથીજ હમો બન્ને બાઇઓએ ખસ હવે પાછોજ વીયાર કાધોછ કે કમમાં કમ તથુ વરસ સુધી હમારે મુંબાઈ છોડી કંઠે બહારગામ ચાલી જઈ નસીબ અજમાવવું. જે બને તે બરી. કેમ તારો શું વીયાર?” સોરાબે ઉલટમેર બાંણુવા માંગ્યું.

“એમાં બોંટું કશુંજ નથી. કંઠે બહાર ગાંમ જઈ પ્રમાણીકપણે નોકરી ધધો અજમાવો તો વળા કદાચ આપણો દીવસ ફરી પણ બમ બરો, કેમ ફરતમ, મારું બોલવું વાજબી છેની?”

“હા, સહનતર વાજખી છે. હમો ખન્ને બાહરોએ સાથેજ મુંગાઈથી નીકલી જવાનો વીચાર કીધોછ કે કોઈ કોઈ બહારગામ નીકલી જઈ ત્યાંજ નસીબનો પાસો અજમાવવો. દારાજીદારખી એમજ કહેતા હતા રસ્તમે જણાવ્યું.”

દારાજીદાર પંદખીને આ ગરીબ કુટુંબ સાથ કંઈક વરસોની ઝોળખને કીધે તેવણું દરરોજ ત્યાં આવવું જવું થતું હતું. વળી તે ઉપરાંત તેવણું ભેતીપવાઈ પણ બહુજ સારી રીતે જાણતા હતા અને ઘણીજ વેળાએ તો ચોકસ ચોકસ ભારી દીવસોને માટે ખચુખાઈને સાવચેતીમાં રહેવા સાર આગમજથીજ ચેતાવી દેતા હતા. હસ્તરેખા તેમજ ટપકા જેવામાં આ દારાજીદાર એટલા તો પ્રવીણ હતા કે ઘણાંક મોટે મોટે ધરનાંઓ વટીક આ ખુઝેગ અથોરનાનને પોતાંને ત્યાં બોલાવી મંગાવતાં હતાં. અજકાલનાં જુદા અને લોભી ધુતારા જેપીએની માફક તેવણું હુદમ વટમમાં ખીલકુલ માનવાવાલા નહીં હતા. હસ્તરેખા તથા શરીરની જુદી જુદી રેખાઓ જોઈ હમેશા તેવણું પોતાંનું સાચુંજ મત આપતા હતા અને ઘણે મોટે ભાગે તો તેવણું કહેવું અજાયખી પમાડે તેવી રીતે ખરુંજ પડતું હતું.

આસરે છ મહીનાંની વાત ઉપર કોઈ એક ઘણાંજ ખરાબ અને કમનસીબ સંજોગો વચ્ચે આ ખન્ને બાહરો, રસ્તમ અને સોરાખ, કોઈ એક કમીનાં અને રાસકલ પારસીની નીચ ચુગાલમાં સપડાઈ ગયા હતા. ખનાંવ એવો બન્યો હતો કે રોજીંદા એક છાપામાં એક વેળાએ નીચલી લલચાવનારી જાહેર ખખર તેઓનાં વાંચવામાં આવી:—

બાહરો જોઈયે છે—મોઢર ખસનાં બહુજ નફાકારક ધંધામાં આઠ હજાર રૂપ્યા રોકડા રોકી રાકે તેવો એક પાર્ટનર, નફાની સો એ સો ટકા ગેરેન્ડી. વધુ ખુલાસા માટે મલો જમશેદજી વખારયાને કોઠમાં, સુરતીનાં ઘરમાં, ખીજે માળે.

કોઈ સેહતાંણુ ચોપડયેજ ઉપજી જાહેર ખખર આ ખન્ને બાહરોનાં વાંચવામાં આવી અને પોતાનાં ધરવાલાંઓને સમજાવી પોતાની માંખ અને ખુદ રોજીનનાં પોતાનાં જેખી કાંઈ ધરેણાં ગાંઠાં જે વરસોનાં ખીચારાંઓ પાસ સચવાઈ રહેલાં હતાં તે આઠ હજાર રૂપ્યાનાં બદલામાં પેલા કોઈ

૬) આવી હજારો વાર્તા વડાકાબંધ ખપી જાય છે તેનો બેઠ થોડો ? એક વાર્તા વાંચી શુવો.

લક્ષ્મી પારસીને કાઠખી રીતની લખાવટ કરી વીના તેના બહસા ઉપરજ રહી ઘુરતાઘુરત જઈ બરપાઈ પણ કરી દીધા.

ત્યાર બાદ પેલો કાઠ મહાદગ પહેલાં તો વામદાઓ ઉપર વાયદાઓ આપતો ગયો અને છેવટે મુંબાઈ છોડી કંઈ પલાયન પણ કરી ગયો, અને પરીણામમાં આ ગરીબ બાકાઓ આજની ધડી સુંધી હાથ ધરતા બેસી રહ્યા. આ ગજબનાંક ખનાંવ બની ચુક્યો તેની આગમજ દારાબદાઈ પંડકીએ પૈસા ટકાનો કાઠખી રીતનો જોખમ નહીં ખેડવા આ બંને બાકાઓને ખતી ખતીને કહેવાં છતાં આ ખીરાદરોએ તેવણનાં ખેલવા ઉપર કશું પણ ધ્યાન આપ્યું હતું નહીં, અને તેઓની અનેક મુશ્કેલીઓમાં આ એકનો જાંણે જોરખી વધારોજ થયો હતો.

પ્રકરણ—૨ જી.

આજનોજ તે દીવસ હતો કે જે દીવસે આ બંને બાકાઓ મુંબાઈ છોડી કાઠ દુર દેશાવર પોતાનું નસીબ અજમાવવા જુદી જુદી દીશ બે ચાલી જનાર હતા. તેઓની ખીયારી વહાલી અને ગરીબ માવતર પોતાનાં વહાલા દીકરાઓથી છુટી પડવા સારૂ હદયદાર દુઃખી થતી હતી. પણ બલી રોશન તથા દારાબદાઈ પંડકી તેવણને વણી વણી કાંતત અને સંચારો આપતા હતા.

“અરે માંય તમે જુદાનું નામ લખને એ લોકને જવા દેવો કે જી. મુંબાઈમાં એ લોકનો કશો પણ પાટલો શાવનાર નથીજ, હેવા એ લોકનાં દીવસો હાલમાં બારી. એતો ફરે તે વરે ને બાંધ્યો જુએ મરે. હાલમાં એ લોકને ત્રણ વરસની પનોતી આલેખ તેથી પોતાનાં ઘરનારથી દુન્દ જ અચલાજ પારા. તહમે શમઝ્યાંની ખપુમાઈ માંય ?” દારાબદાઈ પંડકી ને ગરીબ માવતરને સમજાવતા હતા. નાની રોશન પણ આ દારાબદાઈનાં મતાં મળતી થતી હતી.

“જો સોરાખ, આજે ૪ થી જુન છે, શુક્રવાર છે, અને દીવસ ખી લણોજ સારો છે. આજે સાંજથીજ આપરે મુંબાઈ છોરી જઈયે. આપરે કરેલા વીયાર મુંજબ આપરે બેઠી બાકાઓ સાથે નહીં પણ જુદી જુદી દીશાએ ચાલી જઈશું, અને બરોબર ત્રણ વરસ પુરાં થશે ને આપરે પાછા

હીઠાં સોથી સસવું ને સાથી માનીવું વાંચન કરું :- “ફેવરીટ” માસીક. ૧૭

૪થી જુન ને દીવસે જરાબર આવજ ટાઇમે પાછા મલશું. હવે, આપને ક્યાં મલવું તે પણ મેં વીચાર કરી રાખ્યો છે.” રસ્તમે જણાવ્યું.

“તું ક્યાં મળવાનો વીચાર રાખેછ, રસ્તમ ?” સોરાબે જણવા માંડ્યું.

“આપરે આવથી જરાબર ત્રણ વરસ પુરાં કર્યા બાદ ૪ થી જુનની સાંજે સાત વાગે કાફડાં મારકીટમાં એકમેકની રાહ જોતા થોભશું, અને ત્યાંથી આપરે સાથેજ આપરા ઘરે આવશું. કેમ માંયજી, એમજ કહેની ?” રસ્તમે હિલતમંદ થઇ જણવા ચાલ્યું.

“માહારા વહાલા દીકરાઓ જેમ તમારી મરજી, તમારા બન્ને બાઇઓનો જે એવોજ વીચાર છે તે બેલાશક આવેજ સીધારો.” તે ગરીબ માતાએ અંતે લાચાર બનતાં જણાવ્યું. તેવજી બીચારાં વધું તે શું કરી શકે ? કારણ, આ બન્ને બાઇઓ કેડે પણ નોકરી ચાકરી નહીંજ મળવાનાં સંજ્ઞાસર કંટણાઈ અને નાસીપાસ થઈ ગયા હતા અને તેથી વધુંવાર હવે મુંબાઇમાંજ પડી રહેવાનું પણ તેઓ નાંમુનાસેજ ધારતા હતા.

આખરે ૪ થી જુનની સાંજનાં જરાબર સાતને અમલે આ બન્ને બાઇઓ પોતાની માતાના, રોશનનાં અને દારાબદાશ પંડીનાં ધણાં ધણાં રૂડા આશીરવાદ લઇ તથા પરવરદીગારને યાદ કરતા આયદે છુટા પડ્યા. છુટા જો કે પડ્યા તે જરા પણ તેઓએ કરી રાખેલી ગોઠવણ મુજબ આ બન્ને બાઇઓએ એકમેકથી હિલટીજ દીક્ષાએ જ્યાં જવાય ત્યાં પાક ખુદાનું નાંમ લઇ ચાલુ મુક્યું.

ક્યાં જવું, કોણને ત્યાં જવું, અને શું કરવું તેનો કશો પણ વીચાર આ બન્ને બાઇઓએ પ્રથમથી તે કયો હતોજ નહી.

વડો બાઇ રસ્તમ પહેલાં તે કલાકએક સુધી અહીં તહીં વીચારમાં ને વીચારમાં ખુબ ભટક્યો, પણ પાછળથી કાંઈ એકાએક યાદ આવી ગયું હોય તેમ સીદ્ધો વીકટોરયા ટરમીનસનાં રેશન ઉપર આવી હિલો. ખબર કહાડતાં માલમ પડ્યું કે અરધાએક કલાકમાં મદ્રાસ-મેલ ત્યાંથી ઉપડી જનાર હતો. આ બન્ને બાઇઓ પાસ કાંઈ એટલી બધી માંચા પુંજ પણ હતી નહી કે પૈસા ખરચી કાંઈ રેશનની ટીકીટ ખરીદી શકે. મદ્રાસ-મેલ ઉપડી જવાની ફક્ત પાંચજ મીનીટ બાકી હશે તેવામાં રસ્તમ બેઘડક ત્યાનાં પ્લેટફોર્મ પર ધુસી ગયો અને ટીકીટ કરાવ્યા વગરજ

૬૧ | બર બેઠાં વાર્તા-ગોળા, આગલી દવા ૩. ૧૧ પો. સાથે ફેવરીટ-મુંબઈર.

એનણની એક પાસેનાં એક થઈ કલાસ કમપાટમેન્ટમાં ધુસી બઈ ત્યાં દર પડ્યો. તેને આગમબધી વીચાર તો ક્યોજ હતો કે મેલ-ત્રેન કાંઈ બધાંજ સ્ટેશનો તો કરશેજ નહીં પણ લાંબે લાંબે અંતરોનાં મોટાં મોટાં સ્ટેશનોએજ થોભશે એટલે ટીકાટ તપાસવા રાતનાં તો કાઈ આવનાર હવું નહીં.

હવે ભોગ ચોધડ્યે ખનાંવ એવો ખન્યો કે જે ધડપુછડાં વમરનાં વીચારો રસ્તમનાં ભેળાંમાંથી પસાર થયા હતા તેજ-આખાદ તેવીજ કીસમનાં તરંગો સોરાખનાં ચક્રબ્રમ થયલાં ભેળાંમાં પણ ઉમકેરાઈ આવ્યા અને ત્યારે પરીણાંમ એ આવ્યું કે આ ખનને ભાષ્યો એકમેકથી સદનતરજ અંજાંણુ મેલ-ત્રેનમાં પણ જુદા જુદા ભોગીઓમાં દર પડી ચુક્યા હતા. ખનનેએ વળી એમજ ધારી લીધું હવું કે સવારનાં પોહોરનાં ઝઝખલાંમાં કાંઈપી સ્ટેશને ગુપચાપ ઉતરી પડ્યું એટલે વગર ટીકાટે મુશાફરી કરવા વીશેનો કાંઈને પણ શક ભય નહીં.

મદ્રાસ-મેલ ધમધમાંત પોતાંનો રસ્તો કાપતો આગળ ને આગળ વધતોજ જતો હતો, અને કલાકોના કલાકો ક્યાં ને ક્યાં ગખડી ગયા તે બિંધમાં ઝાંકા ખાતા આ ખનને ભાષ્યોને જરાક પણ ચાંને માલુમ પડ્યું નહીં. પણ પાછલી રાતે આસરે ચાર એકનાં સુમારે આખી મેલ-ત્રેને એક જખરો ઝાંક ખાધો અને જખરદસ્ત કડાકા અને ધડાકાઓ સથ પૂર ઝડપમાં દોડતી તે ત્રેન એકાએક થંભ થઈ ઉભી. ભોત ભોતતાંમાં તો ત્યાં જખરો શોર બકોર થઈ રહ્યો. ગાડીઓમાં બેઠેલાં અને માડી નીંદમાં પડેલાં સેંકડો ઉતાડ્યો એલાર પેલાર અફઝાઈ ઝીંકાઈ ગયા. એક તરફથી કીલયાંણ અંધારૂં બીજી તરફથી કકડતી દંડી. ખન્યાંઓ, મરદો તથા ચોરોનાં રડવાનાં અવાજો-આ ગંબીર અકસમાંતમાં સપડાઈ ચુકેલા કમનસીબ ભોગોની દુઃખદાયક ચીચીઆરીઓ, ગખરાત અકરાટમાં પડેલી બાધ ખાવરીઓની રડારોળ અને સાંમતી રીતે જોતાં તે ખરેખરોજ એક પત્થરની છાટી ફાડી નાંખનારો તે ગજબનાંક અને કમકમાત ભયો દેખાવ હતો, કેટલાક દખ્ખાઓ તો આગનાં ભયાનક ભલુકામાં સપડાઈ ચુક્યા હતા અને તે માંહેથી નીકલી પડતા ધુમાંડનાં ગોટેગોટાઓથી ત્યાંનો દેખાવ બાણે ચોરખી ત્રાસદાયક લાગતો હતો. આ અકસ્માત એક બહુજ નાનાં સ્ટેશન ઉપર ખનવા પાંચ્યો હતો. સાંધાવાલાની બેદરકારીથી મેલ-ત્રેને ખોટો માર્ગ પકડી લઈ ત્યાંજ ઉભેલી એક માલગાડી સાથ બહુજ જોરમાં

ટક્કર મારી દીધી હતી. પરીણામમાં આ બન્ને ગાદીઓનાં એનજીનોનેા ચુરચુરો થઇ જઈ એકમેક પર ચઢી ગયાં હતાં. વળી તે બન્ને એનજીનોમાં કામ કરતા માણસો ભયડાઈ કચડાઈ દાઝી બળી જઈ ત્યાંનાં ત્યાંજ મરણ પામ્યાં હતાં.

સોરાબ જે બોગીમાં બેસી ઝાંઝા ખાતો હતો તે આ ઘડાકો થતાંજ પોતાની બેઠક ઉપરથી સાંભી તરફ એકાએક અને ઝોચીતો ઉઠનાઈ પડ્યો અને તુરંતજ આ અકસ્માતનું બાન થતાંની સાથેજ પોતાના મરડાઇ મોચડાઇ ગયલા દબ્બામાંથી મહામુશકેલીએજ જેમ તેમ બહાર કુદી પડી જ્યાં અંગારનાં સોહલે સોહલા નીકળતા હતા ત્યાં યાહોમ ધસી ગયો. કોઈની રીતનાં સારાં કે માઠાં પરીણામનો વીચાર અને દરકાર કર્યા વીના ભયંકર આગનાં ભલુકામાં પોતે નખાવી દઇ ધણાંક મરદો, ઝોરતો, તથા બચ્યાંએને તેને બહાર સલામત ખેંચી કાઢ્યાં. તે એક ખરેખરજ જખરી હાંમત અને જોખમનુંજ કામ હતું જે સોરાબે પોતાનાં હાંમતી જાનની જરાક પણ પરવા કરી વીના બળવ્યું હતું. ધણાંક કમનસીબોને ભાંગીને ચુરો થઇ ગયલા બોગીમાંથી પોતાની પહેાળી પીઠ ઉપર ઉંચકી લઈ બહાર સલામતી સાથ ખેંચી કાઢાડવા તે શક્તીવાન થયો હતો. જે બી કોઈ આ બધા સોરાબે કરી બળવ્યું હતું તે ખરેખરજ તારીફ લાયક અને જાજગત વખાણુને પાત્ર હતું. એક ફર્ટ કલાસ બોગી જે આખો ઉઠનાઇ પડ્યો હતો તેની છેક બીતરથી કોઇનો ધણોજ દુઃખ દાયક અવાજ સોરાબનાં સાંભળવામાં આવ્યો. જોકે અંધારાંને લીધે તે કોઈ ત્યાંનું ખરોખર જોઇ શક્યો નહીં, પણ તે ચેકશ જગ્યા તરફ જ્યાંથી અવાજ બહાર આવતો હતો તે ચેકશ જગ્યા તરફ ખુબ ખારીકીથી નેગાહ પોંદ્યાડતાં તેને માલમ પડી આવ્યું કે તે પહેલા વર્ગની બોગી જે લગભગ આખી ઉઠવાઇ જઈ પોચી જમીનમાં ગરક થઈ ગઇ હતી ત્યાંથી મદદને માટે કોઇનો અતી દુઃખદાયક પણ અતી ઘણો દબાવસો અવાજ આવતો હતો. અતી ઘણી મુશકેલીથીજ ત્યાંનો કાટ ખાળુએ હાવી દઈ સોરાબ તે દબામ ચંપાઇ ગયલા શખસને બહાર સલામત ઉંચકી લાવ્યો, અને ખુબ ખારીકીથી નીગાહ કરતાં તેને માલમ પડ્યું કે તે કોઈ ખીચારો ઇંગલીશમેન હતો અને વળી જીવતોજ બચ્યો હતો.

“અરે ઓ બધા પુરૂષ, અરે ઓ દયાળુ જવાન, હું તાહરે ઘણુંજ મોટું અહેશાંન માનુંછ. એક ખીજી ખી મારા ઉપર તું મેહરબાની કર. અરે જે મારા ઉપર દયા કર, અને અંદર મારી ખીચારી ઘણીઆંણી

૧૦] બે આનામાં જુદા જુદા સંસારરૂપે ભાટે “વાર્તા વિભાગ”ની ચાપડી વાંચો.

તેમજ મારી વહાલી દીકરી પણ અંદરજ સપડાયલાં છે તેને બહાર કાઢી લાવ, મારા પોતાનામાં તો ખીલકુલ તાકાત નથી કે હું તુને મદદ કરી શકું. એટલી મારા ઉપર દયા કર, ઓ દયા કર પ્લીઝ.” પેલા કાંઈ ગોરાએ ધણી ધણી આજીજી કરતાં સોરાખને જીજ્યાવ્યું.

“તમે જરાકખી થઇને ગભરાવો ના, સાહેબ તમે જાંજ આપ જગ્યા પર પડી રહેવો. ખુદાતું આહુતું છે તો હું તેઓને પણ મારાં જનના જોખમે પણ જીવતાંજ બહાર ખેંચી લાવશ.” આટલું કહેતાંજ જાણે જીવ પર આવી ગયલા સોરાખે ત્યાં ચુરો થઈ પડેલા કાટ તરફ યાદોમ હોમાવ્યું અને મહા જહેમતેજ અને ધણી મુશ્કેલીથીજ પહેલાં તો પેલા સાહેબની ધણીઆણીને ખાંધ ઉપર હિંચકી લઈ સલામત બહાર લઈ આવ્યો. ત્યારબાદ તેટલીજ સખત જહેમતથી તેની છોકરીને પણ બહાર કાઢી લઈ આવવામાં ક્ષતેહમંદ થયો. આ બન્ને મા-દીકરી ગભરાતનાં માર્યાં જગમગ હોશકોશ વગરનાંજ હતાં, જે કે તેઓ ખીચારાં સખત રીતે દયાણુમાં આવી ગયાં હતાં ખરાં.

“બોલો સાહેબ, જલદી બોલી દેવો, અંદર ખીજીંખી કોઇ દટાયુંછ કે ? ઉતાવળ કરો સાહેબ, કારણ આ ચુરો થઈ પડેલી બોગી પણ આગમાં જોય કરતી કે સપડાઈ જશે, જલદી બોલો પ્લીઝ.” સોરાખે અતી ધણાં ગભરાત વચ્ચેજ બાણુવા માંગ્યું.

“ઓ નહી નહી, મારા બલા બચાવનાર, નહી, આખા આય ફક્ટ કલાસમાં હમારા સીવાય ખીજીં કોઇખી નહી હતું.” પેલા ગોરાએ તેનો ઉપકાર માનતા પોતાના દુઃખની કળતરો વચ્ચે જીજ્યાવ્યું.

કપડાં ખોવાઈ જાય છે ને ?

એકવાર ગયાં તે ગયાં પાછો પતોજ નથી ?...તો ગુસ્તાદજ પેસ્ત-
નજ શાહુનાની ઉત્તમ બનાવટની કપડાં પર નામ લખવાની
શાહી વાપરી તેમને ખોવાતાં અટકાવો.

બનાવનાર:—

ગુસ્તાદજ પેસ્તનજ શાહુના

કણ્ણપીઠ—સુરત.

દરેક ઠેકાણે ચાર આને મળશે.

મળવાના ઠેકાણા:—ફરેદુન અને બરબોર, નસરવાનજ નવા, આર.
એફ. અચારીઆ, ફરામરોજ નવા, મનુ સ્ટોર્સ, યાદગાર સ્ટોર્સ, વગેરે.

પ્રકરણ—૩ જી.

ઉપલા આકૃતકારક અકસ્માતમાં પોતાનાં કુટુંબ સાથે સપડાઈ ગયેલા આય કોઈ જવાન ઇંગલીશમેન મીં. એમરસન સોલાપુર ડીમટ્રીકટનો કલેક્ટર હતો. તે આઈ. સી. એસ. હતો અને તેની ઉંમર માંડ માંડ ત્રીસ વરસની લાગતી હતી. યાજ્ઞા જીલ્લામાંથી તેની બદલી થઈ હતી અને પોતાની ફેમીલી સાથે સહી સલામત સોલાપુર પહોંચી જાય તેની અગાઉ તો આ ગંભીર ટ્રેન અકસ્માતમાં ખીચારો સપડાઈ ગયો હતો. અગર જો વેળાસર જવાન વીરલો સોરાબ તેઓની મદદે નહીં આવી પહોંચ્યો હતો તો ત્રણે જણાં તે બાંગીને લુકો થઈ ચુકેલી બોગીનાં કાટમાંજ સેકાઈ જીવન જઈ ત્યાંના ત્યાંજ કબરવાસ થઈ ચુક્યાં હોત. તે સ્ટેશન હતુંજ એટલું નાનું અને એકાંત કે ત્યાંથી ખીજાં માણસોની મદદ મેળવવી પશુ મુશ્કેલી હતી. મીં. એમરસનને કાટનાં દબાણને લીધે પીઠ પાછળ બહુજ વાગ્યું હતું. તેવણનાં ધણીઆણી જોકે સહેજખી ઇજા વગર સલામત બચી જવા પામ્યાં હતાં પણ અતી ઘણાં ગભરાતને લીધે થોડોકવાર બેસુદ્ધીમાંજ પડી રહ્યાં હતાં. તેવણની દીકરી ગ્લેડીશનો પગ સેદજ દબાણમાં આવ્યો હતો ખરો પણ તેની કળતરની મારી તેણી ખીચારી બહુજ દયા ઉપખવવા જોગ લાસવીસ કરતી હતી.

કલાક એક વીત્યા બાદ ત્યાંનાં કોઈ મરાઠા સ્ટેશન મારતરે આવી ખજર આપી કે આગળ વધનારા પેસેનજરો માંડ એક રીલીફ ટ્રેન આવી લાગી હતી તે માંહે બચી ગયલા ઉતારાઓએ પોતાની જગ્યા લઈ લેવી. મી. અને મીસીસ એમરસન તો ત્યાં પુલીક જેમ તેમ અને અકરવકરેજ ચાલી જવાની શક્તીમાં તો હતાં, પણ તેઓની બેટીયા ત્યાં પુલીક પોંદોચી વળાય તેમ ન હોવાને લીધે બન્ના સોરાબે તેણીને પોતાનાં ખંબા ઉપર હંચકી લઈ અતી ધણી સંભાળથી તેણીને નવી આવી લાગેલી ફર્ટ—કલાસ બોગીની બેઠક ઉપર લેતાડી દીધી. જ્યારે જવાન સોરાબે જોયું કે હવે તેનું ત્યાં કશુંજ વધુ કાંમ ન રહ્યું હતું ત્યારે તેને તેઓથી રજા ચાલી. પણ, મીસીસ એમરસને ધણીજ ઓજરખવાઈ ભરી અરજ કરતાં સોરાબને તેમ કરતાં ધણીજ જખરીથી અટકાવ્યો.

“ઓ દયાળુ જીવરનાં અને લાયકીવાલા ગૃહસ્થ, તેં હમારા ઉપર આટલો આટલો ઉપકાર કર્યો છે તે હવે પુરોજ કર ને હમારી સાથે

સોલાપુર ચાલ, આ ન ધારેલા બની ગયલા અકસમાતની અસર હમારા મગજ ઉપર હજુથી ટુલીકની છે અને તેવી વખતે તું અગરજને હમુને છોડી જશે તો આંખી હમારા દુઃખમાં વધારો થશે. માટે તું હમારીજ સાથે હાલમાં તો આવ, કારણ હમારી સંભાળ લેનાર અમારી સાથે કોઇજ રહેશે નહીં." મીસીસ એમરસને કાલાવાલા કરતાં માંગી લીધું. અને ત્યારે ન છુટકે તેઓને રાજીબ રાખવા આ ભલા જવાનને 'હા' બધવુંજ પડ્યું.

રીલીફ ત્રેન ચાલુ થઈ ચુક્યા બાદ તેઓ સર્વે જણાંઓએ ધણી ધણી વાતો કરી. જે કમનસીબ સંજોગો વચ્ચે સોરાબને રસ્તમને મુંઝાઇ છોડવું પડ્યું હતું તે સોરાબને મોઢડે સધલી હકીકત સંભળી, આ ભલાં ધણી-ધણી-આણીને બહુજ લિંડાંણથી લાગી આવ્યું.

"જોવ, મી. સોરાબ મોઢી, આપરો સુખ મેળાપ આ એક અકસ-માતથીજ થવા પામ્યો છે. તમારે કશી પણ રીતની રીકર ધાસ્તી કરવી નહીં. તમારે લાયકની મારી આંખીસમાં ધણી જગ્યાઓ ખાલી છે ત્યાં તમુને ધણેજ સારે પગારે હું તમુને રાખી લઉંશ. હું પોતે સોલાપુરનો કલેક્ટર છું, અને હું તારા આ ઉપકારનાં બદલામાં ઘણું ઘણું બી કરી શકીશ." મી. એમરસને સમજાવ્યું.

"તમારી ધણીજ મોટી મેહરબાની સાહેબ. એવુંજ જો કંઈ થશે તો હું તમારા હક્કમાં સદા દુઆ દઉંશ." સોરાબે ઉલ્લસમંદ થઈ જવાન કયો.

"નહી, મી. મોઢી, તમારે એમ બોલવું નહીં જોઈએ. તમેજો અમારા ઉપર એટલો તો મોટો ઉપકાર કર્યોછ કે અમે જે કંઈબી તમારા હક્કમાં કરશું તે આણુંજ કરેલું કહેવાશે, પણ ત્યારે તમારો વડો ભાઈ કેઈ તરફ ગયો વાઈ?" મી. એમરસને જણવા ચાહ્યું.

"તે તો સાહેબ ખુદાનેજ ખબર! અમે તો ૪ થી જુને ધરથી છુટા પડ્યાછ તે પાછા ત્રણ વરસની મુદત પુરી થયે પાછા તેજ તારીખે અમે બનને ભાઈઓ એક બીજાને મલશું ત્યારેજ માલમ પડશે." સોરાબે જણાવ્યું. તેને બીચારાને શું ખબર કે તેનો વડો ભાઈ રસ્તમ પણ આવજ મેલ-ત્રેનમાં મુમાફરી કરતો હતો કે આ રસ્તમ મોઢીનું ત્યાંની ત્રેનનાં અકસમાત બાદ શું થયું અને તે કાણ સાથ અને વળી ક્યાં ગયો તે આગળ ચાલતાં માલમ પડશે.

જેવી આ રીલીફ ત્રેન સોલાપુરના સ્ટેશન ઉપર આવી ઉભી ત્યારે

ત્યાના સર્વે મોટા ઓધેદારો ધણીજ કાળજી તથા છતેજરીથી મી. અને મીસીસ એમરસન આગળ દોડી આવી તેઓની માયાકુલ ખખર અંતર પુછવા પડ્યા.

જ્યારે તેઓએ ધણીજ ઓચંબા સાથે બધું જાણ્યું કે ટકોટક વખતે તેઓના જનન બચાવનાર આ પારસી વીરલો હતો અને તે જો વેળાસર ત્યાં હાજર ન હોતો તો તેઓ ત્રણે પુરા ચર્ધ ગયા હોતે, ત્યારે ત્યાના સર્વે જણાઓ સોરાખને ધણી રખાણીનીજ નજરથી જોતા થયા, અને દરેક જણાઓએ આ જવાનને ધણી ધણી શાખાશી આપી.

એક આખું અઢવાડ્યું નીસરી ગયું. જવાન સોરાખ માટે દરેક મીસમના કપડા લત્તા વસાવવા માટે આ ભલા ટોપીવાલાએ એક સારી જેવી રકમ તેને તુરતા તુરત આપી હતી. અને તેના રહેવા માટેની સગવડ પણ હાલને કાજતો પોતાના ખગલામાંજ કરી હતી.

“મને સાંભળો મી. સોરાખ મોદી, સોલાપુર શહેરમાં એક મારકેટ સુપરીન્ટેન્ડન્ટની એક જગ્યા ખાલી છે, તે હું તમને આપવા માગું છું. મહીને દીવસે સાડી ત્રણસોનો પગાર તમને મળશે અને વળી બીજા દરેક એલાવન્સ મળશે. તમે સમજ્યાંતી મી. મોદી?” એક દીવસ આ ભલા કલેક્ટર સાહેબે સોરાખને ધણીજ માયાથી સમજાવ્યું.

“મેહરબાન સાહેબ, હું તમારો કોઈપણ હુકમ મારા સીર પર ચલાવવાને તૈયાર છું. તમે સાહેબે મારા ઉપર ધણીજ મોટો ઉપકાર કરીધો છે. હું મારા ગરીબ માતાજી ઉપર આ બધી વીગતો જાણીશ ત્યારે તેવણું કેટલાં ખુશી થશે તે હું કહી શકતો નથી.” સોરાખે ધણીજ આભારની લાગણીઓ સાથે જણાવ્યું.

“હા, મી. મોદી, હું હવે તેજ બાબત ઉપર થોડુંક બોલવા માગું છું, મેં તમારી બંધી હકીકત સાંભળી છે. હું જાણું છું કે તમે ધણીજ ગરીબ છો પણ ધણીજ મોટા દીલના જવાન છો. આવ લેવો, આ પાંચસો રૂપયા તમારા માતાજી ઉપર મોકલી આપો અને તમને વધું કોઈ રકમની જ્યારેની આગળ જરૂર પડે ત્યારે વગર અચકાવે મારી આગળ આવજો, નહીં ચુપ રહો—વચ્ચે કોઈજ બોલતા ના.” એમરસન સાહેબ જ્યારે આ બધું સોરાખને સમજાવતા હતા ત્યારે આ તેવણી મેહરબાનીઓ માટે સોરાખ કોઈ આભારનું બોલવા જતો હતો તેને એકદમ રોકી દેતા તેવણે પોતેજ

૧૪] કાંઈની દેશ પરદેશ વાર્તા જોઈએ તો “વાર્તા વીલાસ” ફેવરીટ મુજબ ર લખે.

આગળ ચલાવ્યું. “વચ્ચે કાંઈજ બોલતા ના, મને પુરેપુરો સમજી લેવો મી. મોહી. તમોએ હમો ઉપર કરેલા ઉપકારના બદલામાં હું તમારે માટે જેની કાંઈ કરીશ તે કમતીજ કહેવાશે. તમુંને તમારાં કામમાં કાંઈખી રીતની અડચણ પડે, તો બેઘડક મારી પાસ ચાલી આવજો. હાલ તુરત તો ગુડ—મોરનીંગ.” મીં એમરસને પોતાનું બોલતું અત્રે પુરું કર્યું, અને સોરાજ તેવણની ઓશીસમાંથી અતીધણો સંતોષ પામેલોજ બહાર પડ્યો.

*

*

*

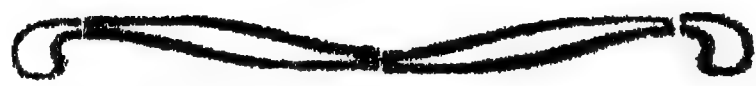
આ બંને ભાઈઓ,—સ્તમ અને સોરાજ મુંબાઈ છોડી ગયા બાદ પંદરમે દીવસે એક રજીસ્ટર્ડ ક્વર બચુબાઈ મોહીને તેવણનાં દીકરા સોરાજ તરફથી મળ્યું. તેને પાંચસો રૂપ્યા પોતાની ગરીબ માતા ઉપર મોકલી આપ્યા હતા. તે નીચે મુજબ લખતો હતો:—

મારાં મુરંબીજ બહાલાં માતાજી,

તમારી નેક દુઆથી ફક્ત એક ન બારેલા સંતોષથીજ મને એક ઘણીજ સરસ નોકરી મલી ચુકીછ. આજે પાંચસો રૂપ્યા તમો માતાજી ઉપર મોકલું છું અને એજ મીસાલ દર મહીને ત્રણસો રૂપ્યા માહરા તરફથી મળ્યા જશે. આ નવી નોકરી મને કેમ મલવા પાંખીજ તે પછી જણાવીસ. હમારી રોશનને ઘણી ઘણી દુઆ-સલામ કહી તમો મુરંબીજ માતાજી પણ કબુલ કરજો.

હીં તમારો સહનો તાબેદાર દીકરો “સોરાજ”

ફક્ત પંદર દીવસની ફૂંક મુદતમાં પોતાનાં બેટા તરફથી આવી ખુશ ખખર જાણી આ ગરીબ માતા કેટલી ખુશ થઈ હશે તે અત્રે લખ્યા વીનાં ચાલશે.

પ્રકરણ—૪ થું.

આપણે ઉપર વાંચી આવ્યા તેમ સોરાજનો વડો ભાઈ સ્તમ જે પણ્ય તેજ મેલ-ત્રેનમાં પછવાડેની બેગીમાં મુસાફરી કરતો હતો તેનું શું થયું અને તે ક્યાં જવા પાંચ્યો તે હવે આપણને જાણવાનું અને તપાસવાનું છે.

હવે રસ્તમ મોઢી પોતાના બાઈ સોરાજની માફક તેજ મેલ-ત્રેનમાં, પથુ પાછળની જુદીજ બોગીમાં ગોઠવાઈ ગયો હતો તે આખી બોગીને પથુ બહુજ ગંભીર નુકસાન પોહોંચ્યું હતું, અને તે આખો દુખ્યો એમને એમ ઉઠલાઈ પડી બાજુમાં ઉડી જઈ પડ્યો હતો, અને તે માંહેલા ધણાંક કમનસીમ હિતાઈઓ તો બચડાઈ કચડાઈ અને અફડાઈ ઝીંકાઈને બીયારા ત્યાંનાં ત્યાંજ પુરા પથુ ઘઈ ગયા હતાં. તે આખી બોગીમાંથી ફક્ત દસ કે બાર જણાંજ દેવયોગે બચવા પામ્યા હતા જે માહેલો એક રસ્તમ પથુ હતો. તેને પથુ પોતાનાં બાઈ સોરાજની માફક ધણાંક કમનસીમ હિતાઈઓ જેઓ ત્યાંનાં કાટ હેઠળ દખાઈ ચંપાઈ ગયા હતા તેઓને ધણીજ વખાણવા જોમ હીંમતથી અને બહુજ જીવતોડ મહેનત કરીને બહાર સલામત ધમડી તાંણી કાઢ્યાં હતાં. આ બધા જવાંને પોતાની શક્તી કરતાંથી જરૂરીજ મેહનત કરી હતી અને છેવટે આ પરોપકારી વીરલો જ્યાં થોડાક બચી ગયલા પુરૂષો જેઓને રસ્તમેજ બચાવી લીધા હતા તેઓ સખત હંડીને લીધે અંગારની આજુબાજુ તાપણું કરતા બેઠા હતા ત્યાં પોતે પથુ જઈ ગોઠવાઈ ગયો.

“ઓ બહાદુર શખ્સ, તેં બહુજ વખાણવા જોગ મેહનત કીધી છે. અમે તો એવા મજબુત અફડાઈ ઝીંકાઈ ગયા છીયે કે તુને મદદનો હાથ આપવાને ગભરાટ અને વાગેલા મારને લીધે હમારામાં બીલકુલજ શક્તી રહી નહી,” તેઓમાનાં એકે રસ્તમને જણાવ્યું.

“અરેબર બહુજ ખોટું થયું. આ રોશન છેજ એટલું નાનું કે કોઈની રોતની મદદ મેળવવી પથુ મુશ્કેલીનું કાંમ છે. બાઈઓ, તમે સર્વે જણાંઓ ક્યાં જનાર હતા ?” રસ્તમે પુછ્યું.

“અરે બાઈ, હમે તો બીજાંજ રોશને ઊતરનાર હતા, પથુ હવે તો હાંથીજ હમે હમારે ઠર ડેકાણે પગ વાટેજ ચાલી જઈશું. આ રોશનથી પથુ ચાલી જતાં હમને કાંઈ જાજે ફેર પડનાર નથી. પથુ બાઈસાજ તમે ક્યાં જનાર હતા ?” બીજાએ હવે પુછ્યું.

“અરે બાઈઓ, મારું કાંઈજ ચોક્કસ હતું નહી. હુંતો કાંઈ કાંમ ધંધો મળી જાય તે શોધવાની મકશદથી મુંબાઈથી કંટાળી જઈ કાંઈ કંઠે બહારગાંમ નસીજ અજમાવા ન છુટકે નીકલી પડ્યો છું.” રસ્તમે સાફ જણાવી દીધું.

“અરે ત્યારે તો બાઈ તું પણ હમારી સાથેજ ચાલ. તું હમુને ધણોજ કાંમનો થઈ પડશે. તારી હોંમત અને તારાં મજબૂત બળની હમોએ પુરી કશોટી કરી જોઈ છે, તારા જેવા એક ઝોરેમંદ બવાંનને હમારા સરદાર જરૂરજ પસંદ કરશે. બોલ બાઈ, તારે હમારી સાથ ચાલતું છે?” પહેલાં પાછું પૂછ્યું.

“તમે જ્યાં લઈ જશો અને જેખી કાંમ કરમાવશો તે ખુશીથી બજાવીશ. પણ તમારા લોકોનું કાંમ શું છે તે મેહરબાની કરી જણાવશો?” રસ્તે જણવા ચાલ્યું.

“જો બાઈ સાંબળ, હમારો ધંધો તો લુટફાટ કરવાનો છે. હમારું કરોઢાણું જંગલની છેક બીતરમાં છે. તુને તે પસંદ પડશે? બોલ.” પેલા કામચો જણાવ્યું.

“જેખી કાંઈ હોય, તેની મને જરાક પણ પરવા નથી. કામખી જાતનું ગદાવહીતું કરવા હું ખુશીથી તૈયાર થઈશ. નેકીની રાહ ચાલતાં મને કશોજ કાયદો હાંસલ થયો નથી, અને બાઈએ હવેજ હું સમજતો થયોછ કે બહાની આય દુન્યાજ નથી.” રસ્તે જણાવ્યું.

“ચાલો બાઈએ ત્યારે હવે આપરે ચાલુ મુકી દઈયે. ઉગ્ગસ પણ પડવા આવ્યો છે, અને થોડાક વખત સુધીમાં તો આપણે આપણા મઠકે પોંહચી પણ શકશું.” ખીજએ હવે જણાવ્યું.

તેઓ બધા મળીને ચાર જણા હતા તે માહે રસ્તે પણ હવે હમે-રાયો. બધાંએજે ત્યાંથી પગવાટથીજ ચાલુ મુક્યું, અને લાગટ બે કલાકો સુધી આગળને આગળ વધ્યા બાદ એક બહુજ નાના ગામડાં આગળ તેઓએ થોડાક વીસામો લીધો, અને ત્યાંજ થોડુંક સુકકું પાકકું ખાઈજમી લઈ, વાતચીત કરતા વધું અને વધું આગળ ચાલવા માંડ્યું. તેઓની વાતચીત ઉપરથી રસ્તે એટલુંજ અનુમાન કર્યું હતું કે તેઓ સર્વે જણાએ લુટારાઓની એક મોટી ટોળા માહેલા થોડાક સભાસદો હતા. અને તેઓ કાંઈ પોતાના ધણાંજ ખાનગી કામ સારું, કપ્યાણી આવ્યા હતા. જેમ જેમ તેઓ આગળ વધતા હતા તેમ તેમ રસ્તેમને માલમ પડ્યું કે તેઓ ધણાંજ ગીચ અને એકાંત જંગલોમાંથીજ પસાર થતા હતા. આખરે સુરજ અસ્ત પામી ચુક્યા બાદ તેઓ એક બહુજ ભાગા તુટી જેવા દેખાતા કાંઈ તરફ આવી લાગ્યા. બે હિંચા પહોડોની કઢણો વચ્ચે આ કાંઈ

અસલના પેશવાઓના વખતનો પડત કીલ્લો હતો. તે હતો તો બહુજ મજબુત અને ગંજવર, પણ ચાલુ મરાઠાની ગેરહાજરીને લીધે તે હાલમાં પડત હાલતમાં હોય તેમજ લાગતું હતું. જે વખતે રસ્તમ તેઓની ટોળકી સાથે ત્યાં આવી લાગ્યો ત્યારે તેને માલમ પડ્યું કે આ પુરાણા કીલ્લામાં હજી ખીજ દસથી બાર બીજ જેવા દેખાતા પુરૂષો પોતાના હથોળાઓ સાથે કરવામાં રોકાયેલા હતા.

રસ્તમને આ ટોળકી સાથે આવેલો જોઈ ત્યાં બેઠેલા સર્વે જણાઓ બહુજ અચરત થયા અને એક ખીજનું મોઢું જેવા લાગ્યા.

“કેમ ઇકામખાન, તમે આવ્યા ? કોઈ નવો શીકાર સપડાયો છે કે ?” તેઓ માહેલા એકે પુછ્યું.

“નાં લાહઓ, એ કોઈ નવો શીકાર નથી. પણ આપણી ટોળામાં સામીલ થવાની મક્કશદથી એ આવેલો છે. એ ખીરાદરની બહાદુરી અને હાંમત જોઈ હમે સર્વે તાઝુખ થઈ ગયા હતા.” અને મેલ-ત્રેનનાં અકસ્માત દરમ્યાન રસ્તમની તારીફલાયક અને કરેલી જીવતોડ મેહનત વીશેનું જ્યારે આ ઇકામખાને ખ્યાન કયું ત્યારે ત્યાંનાં સર્વે જણાઓ બહુજ ખુશ થયા.

“એ ખીરાદરને આપણાં સરદાર સાહેબ આગળ લઈ જા. એનો જખરો કદાવર બાંધો જોઈ તેવજુ જરૂર ખુશી થશે,” એકે જણાવ્યું.

“ખીરાદર રસ્તમ, આજે રાતનાં તો આપરે અત્રેજ આરામ કરશું. પણ આવતી કાલે સહવારનાં હું તુને હમારા સરદાર પાસે હાજર કરીશ.” ઇકામખાને જણાવ્યું.

રસ્તમે, ટક મળતાં તે પડત પડેલા કીલ્લાને ફક્ત ઉપર ટપકથી જોઈ લીધો. કીસમ કીસમની ખંડુકો, જાત જાતના લાંબા અને ટુકા બાલાઓ, ઢાલો, તલવારો વીગેરે વીગેરે અનેક કીશમનાં જીવલેણ હથોળાઓ ત્યાં મોજુદ હતાં. વળી ખાલ ખોરાકોને જથ્થો તેઓ પાસે એટલો તો ખેશુમાર હતો કે રસ્તમ તે જોઈને તાઝુખ થયો. વળી તે કીલ્લાનાં એક પાછલા ભાગમાં ગંજવર કદનાં અને તેજ ચાલનાં ઘોડાઓની જાણે અલગાર હિલી હતી. વળી ત્યાંનાં એક ગોખલામાં શરાબનાં શીશાઓ ભરીને તૈયાર રાખવામાં આવ્યા હતા. તેઓ સર્વે જણાઓએ તે રાતે એકજ સુધેર ખેસી પોતાનું જમણું કરી લીધું. તેઓનાં ખોરાકમાં મોટે

૧૮] કઈથી મળાવો ત્યારે બ. ખ. "વાર્તા વિભાગ"માં વાંચી હતી એ જરૂર લખજો.

ભાગે તો શીકાર કરેલાં હરણો અને સસલાંનું ગેશ હતું. ખાંધું ખતમ થયા બાદ તેઓ સર્વે બધાંઓએ ત્યાંજ ધાંસનાં ખોઈણાંએ ઉપર આરામ કર્યો.

બીજે દીવશે સુર્યનારાયણનાં તેજસ્વી કીરણો ચમકે તેની અગાઉ તો તેઓ પોતાનાં સરદાર આગળ હાજર થવા ઘેડેડવાર થઈ નીકળી પણ ચુક્યા. રસ્તમ જોકે પહેલ વહેંચેજોજ ધોડા ઉપર સવાર થયો હતો. તો પણ તેને કાંઈપણ રીતનો ડર લાગ્યો નહીં. રસ્તમના જોડીદાર તરીકે આ વેળાએ ફક્ત ઈકામખાનજ રહ્યો હતો. જે રસ્તેથી તેઓ આગળ વધતા હતા તે સદનતરજ વેરાંન અને અતી હિજડ બગ્યા હતી. માનવી જાતનું ત્યાં નામ નીશાન ન હતું નહીં. થોડેક ડેકણે તો અસલવારેના પડત કાદનાંએ અને બહુજ જુના પુરાણા અને બમીનદોરત થઈ ચુકેલા મંદીરેજ દરેક દેખાતા હતા. છેક સાંજ થઈ ચુક્યા બાદ એક પહાડના કૂચે રસ્તેના નજીક આગળ ઉપર વધ્યા અને રાત પડે તેની અગાઉ તેમ ગાદના થઈ પતરેલા એક લયાનક ગુફા આગળ આવી પોહોંચ્યા અને એક બેઠા પહેલો પોતાના ઘોડા ઉપરથી ઉતરી પડ્યો.

"બીગદર રસ્તમ, તું હવે ઘોડા ચપડીથી ન જ અને આવ મારી સાથ, હું તુને હમારા સરદાર પાસે લઈ જઈશ. એક જાતે જણાવ્યું, અને તેઓ ખનને જાયેજ તે ગુફાની બીતરંગા થુ

~~~~~

પ્રકરણ--૫ મુ

અક્કલ હેનત નહ અને બેધડી જોન નહ. આવી રીતની હિતમ કારીગીરીથી તે પહાડના પેટામાં આગળ વધી જાયેજ થઈ ડોતરી કાઢવામાં આવ્યો હતો. વળી તે ગુફાની નજીક જુના જુના ખડો બનાવવામાં આવ્યા હતા. આવા ખડો માલખ નહ એક કાંઈ બહુજ વૃદ્ધ વયના પુરૂષ એક નરમ ગાદલા ઉપર બેસી હુકમ મગડાવતો હતો. ફક્ત ખાન અને રસ્તમે ત્યાં જાયેજ થઈ નહીં નાથેજ નમીને તેને સલામ દાખી.

"કેમ ઈકામ, તું આવ્યો? તારી સાથ આગળ વધી જાયેજ થઈ જલા?" સરદારે દમાનમાંજ પુછ્યું.

અઢી આનાની ઢીઢીઢ ઝીડવે આવી સ'પુણુ' વાર્તાનું એક પુષ્પતક ધર બેઠા પુનશે, ૧૨૬

“હુ હા સરદાર આપણું કામ હું પાકડુંજ કરી આબોધ,” આટલું કહેતાં છકામખાને કોઇ ખાનગી દસ્તાવેજોનું એક બંદલ તેવણુના હાથમાં પાસ કયું” અને રસ્તમને લગતી તમામ વીગતો તપસીલવાર કહી સંભળાવી.

“અએ નવજવાન સખ્શ તારે લગતો અહેવાલ સાંભળી હું ખરેખર ખુશી છું. તું હમારી ટોળામાં ખુશીની સાથ સામીલ થઇ શકશે. થોડાક મહીનાં હું તુંને આ છકામખાનનાં હાથમાં સોંપું છું. એ તુંને દરેક વાતે માહિતગાર કરશે, હું પણ એક વખતે તારાજ જેવો કદાવર બાંધાનો અને જખરદસ્ત દેખાવનો હતો. પણ હવે તે આગલી તાકાત મારામાં રહી નથી. તુંને હમારી ટોળામાં સામીલ થવાનું કારણ શું?” તે વૃધ સરદારે બોલવા માંડ્યું. અને ત્યારે રસ્તમે પોતાને લગતી તમામ હપ્તીકત વીગતવારે કહી સંભળાવી. એક કોઈ લદગો જમશેદજી વખારયા નામનો પારસી તેનાં આઠ હજાર રૂપ્યા કેમ હજમ કરી ગયો હતો તે પણ આ સરદારને અફ-શોસ સાથ જણાવી દેવાને રસ્તમ ચુક્યો હતો નહીં.

“તેની તારે કશીજ શીકર કરવી નહીં. થોડાક મહીનામાં છકામખાન કોઈ ખાનગી કામ સર મુંખાઈ જનાર છે. તે કમીનાં પારસીનું ખરેખર હર દેકાણું અને તેનાં દેખાવનું વર્ણન આપશે તો મારો બહાદુર છકામ તેને કોઇખી જહાનમમાંથી પણ શોધી કાઢી કોઈ ઠાગાથી આ પારસીને અત્રે ખેંચી લાવશે. અને તેની સોડથી તારી તે રકમ કેવી રીતે પાછી મેળવવી તે હું તુંને પાછળથી જણાવીશ.” તે વૃધે રસ્તમને સખ્યારો આપતાં જણાવ્યું.

જવાન રસ્તમને આ ઘાઠપાડુઓની ટોળાનાં સામીલ થવાને આખા છ માસ આસાની સાથ પસાર થઇ જવા પામ્યા, છકામખાનનાં હાથ તળે દરેક રીતની તાલીમ લઇ રસ્તમ એટલો તો પાવરધો બની ગયો હતો કે આ તેનો સાથી પણ બે ઘડી હયરત થઈ ગયો. બહુકની આખાદ તેમ તાકવામાં, ભાલો ચલાવવામાં, તલવાર સાથની પટાખાજ બેલવામાં, ઘોડેસ્વારી કરવામાં અને બીજી દરેક બાબતોમાં તેને કમાલજ કરી બતાવી એમ કહેવામાં જરાક પણ ખોટું નથી. વળી ત્યાંના જંગલની ખુલ્લી હવામાં આવી આવી બતોની કસરતો મળવાથી તેનો દેખાવ આરખી બોલે એકપીલટન પહેલવાન જેવોજ લાગતો હતો. વળી તેને હુમકી દહાડી રાખી હતી અને તેનો કદાવર અને જખરદસ્ત દેખાવ એટલો તો ફેરવાઈ ગયો હતો કે

આવી તેની હેરફેર હાલત વચ્ચે તેની સગી માં પણ તેને આજે પીછાણી શકે નહીં !

તે ખાસ કરીને ગરીબ ગુરખાંઓ, નાતવાનો અને બાઈ બાવરીઓને જરાક પણ થઈને તેઓની હુદ્દાટ કરી હેરાંન પરેશાંન કરતો નહીં. પણ અગરબે કોઈ હરામીપણું કરી તેની સામે થતા તો તેઓની કમજબતીજ કરી નાંખી દેતો. તમામ અસખાય હુદી લઈ તેઓનાં પુરા બાર વગાડી દેતો હતો.

“તારી બહાદુરીનાં વખાણુ સાંભળી હું ખરેજ ખુશી છું. એક વખતે હું પણ તારાજ જેવો હતો.” તેનાં વૃથ સરદારે રસ્તમને જણાવ્યું. “હાલમાં મારી ઉમર નેવું સાલની થવા આવી છે. આ દુન્યામાં હવે હું થોડાજ વખતનો પરોણો છું. પસ્તાવાનો કીડો મારું ઘરડું છગર કોત્રી ખાય છે. અને હવેજ હું ખરેજ મને પીછાણતો થયો છું કે પરવરદીગાર જેવી કામ ચીજ હસ્તી ધરાવે છે ખરી ! હાલમાં હું મારો મોઝે ભાગ ખુદાતાલાની ભક્તીમાંજ પસાર કરું છું. આ પાપી પેસાથી હું હવે ખીલકુલ કારેમ થવા માંડ્યું છું અને મારી આ જગ્યા હું હું જ પુરુષ કરી જાઉં છું. મારા રસાલાનાં તમામ માણસો મારાં મત સાથ મળતાં થયાં છે અને સર્વાનુમતે વૃને પોતાનાં સરદાર તરીકે સ્વીકારવા તેઓ ખુશીથી તૈયાર થયા છે. આપણી પાપ આપ પાસેનાંજ કામરામા એટલો તો માલ અને ખજાનાનો ભંડાર ભર્યો છે કે તે તમો મરવેને ખાજાં ખુરે તેમ નથી. એની વ્યવસ્થા કેમ કરવી એ હું તારોજ મુનશરાર ઉપર સોંપું છું. કારણકે તારી ઉપર મારો પુરો ઇતિમાર છે. એટલા માટે—”

હજીન તો આ એક સરદાર પોતાનું બોલવું પૂરું કરે તેની આગમજ એક ઘોડેસ્વાર ત્યાં જોશ જાંબ હાંફતો હાંફતો દોડી આવ્યો અને પોતાનાં સરદાર સામે દુરનસ જળવી ખડો રહ્યો.

“એહરખાંન સરદાર, આપણી સરહદની આંદર પાસેનાં કરખાવાલી ઘાડપાહુઓની એક મોટી ટોળા ધસી આવી છે અને ત્યાંથી પસાર થતી એક લગનની જાનને તેઓએ જખરહસ્તીથી રોકી દઈ તેઓને હુદ્દવાની વંતણુ કરે છે. તેઓની તમામ ઓરતો તથા નાનાં વચ્ચાંઓને હાથ પગથી બાંધવામાં આવ્યાં છે, અને તેઓનાં મરદાનો પણ બહુજ બદતર હાલ કર્યો છે. આપનો શું હુકમ છે, સરદાર સાહેબ ?” પેલોએ જણાવવા ચાહ્યું.

આવલી નવી વાર્તા જરૂર વાંચવાને તૈયાર રહેજો - કીમત બેજ આના છે. [૨૧

“બહાદુર રસ્તમ, તું આ સવાર સાથે કૌરવ ત્યાં જઈ પહોંચ અને આ રસાલાની તમામ ઓરતો, મરદો, અને તેઓનાં બાલ બચ્ચાંઓનો છુટકારો કર, અને આપણાં આ દુશ્મન લુટારાઓને બાંધી પકડી લાવી મારી સનમુખ હાજર કર.” તે વૃથા સુરદારે ફરમાવ્યું.

રસ્તમ આ હુકમ સાંભળી તુરંતજ સર્વે સામગ્રી સાથે ઘોડેસ્વાર થઈ તૈયાર થઈ ગયો, અને બન્ને સવારો ત્યાંની સરહદની ઉપર જ્યાં બીજી બાજુની લુટારાઓની ટોળી ત્રાસ વરસાવી રહી હતી ત્યાં વીજળીક વેગે દોડી પોહોંચ્યા.

પ્રકરણ—૬ હું.

આખરે દીલાવર રસ્તમ અને તેનો સાથી તે લુટકાટવાલી જગ્યા ઉપર આવી પોહોંચ્યા. તે જગ્યા ઉપર તેઓ પહોંચે તેની અગાઉ રસ્તમે દુરથીજ તપાસી લીધું હતું કે ત્યાંથી પસાર થતી લગનની જનતા સાંભળ થયલાં વણાંક મરદો, ઓરતો અને નાનાં બાલ બચ્ચાંઓ હતા. બીચારા સર્વે મરદોનાં હાથ પગ બાંધી રૂંધી દહ હારેદોર ઉભા રાખ્યા હતા, અને તેઓની સાથવાલી ઓરતોનાં આંગ ઉપરથી જખરદસ્તીથી ધરેણું નાંકીએ ખેંચીતામ્ણા કરી કાઢવામા આ દુશ્મન ટોળીનાં બદમાશો મશગુલ થઈ ગયા હતા. રસ્તમ તથા તેની સાથવાલાને દુરથી આવતાં જોઈ પહોંચે તે તેઓ પોતાનીજ ટોળીને લગતા હોય એમ તેઓએ માની લીધું. પણ જ્યારે વીરલા રસ્તમે આવતાંની સાથેજ પોતાનાં બાલાની ધારદાર તોફાની એકને ત્યાંનો ત્યાંજ સુવાડી દીધો ત્યારે આ સાંભી બોરદુવાલાઓ પેલો ઓરતોને પકડી મુંઝી સાંમતાજ રસ્તમ તથા તેનાં જોડીદાર ઉપર તુટી પડ્યા. સુબાગ્યે જે વખતે દુશ્મનોએ આ લગનની જન ઉપર દરોરો પાડ્યો હતો તે વખતે તેઓએ પોતાનાં હથિયારોને એક બાજુએ રાખ્યાં હતાં. આ સોનામોહોર જેવી તકનો અચ્છો લાલ લઈ રસ્તમ તથા તેનાં સાથીએ બહુજ આસાનીથી તેઓને જેર કરી શક્યા હતા. તેઓ આસરે દસથી વાર જણાં હતા તે માંહેથી આ ઝપાઝપી દરમ્યાન ત્રણથી ચાર જણાંઓ તે ત્યાંનાં ત્યાંજ પુરા થઈ ગયા હતા. જ્યારે બાકીનાંઓ પોતાનાં હથિયારો તેમજ લુટથી મેળવેલો માલ ત્યાંજ પડેલો મુંઝી દહ ઘોડેસ્વાર થઈ ગજરાટનાં માર્યાં જીવ લઈ નાહાસી છુટ્યા.

૨૨] ફોરાસ રોડ નામ ટરમીનસ પર ફેવરીટ, અને આવી વાર્તા ધુમ વેચાય છે.

આ લગનની જનમાં સમાયલા સર્વે મરદો તેમજ ઓરતો બૈલગાડીમાં બેસી આગળ વધતા હતાં. આ ખુનખવાર લડાઇ થતી જોઈ ત્યાંની નવ-જવાન અને ખુબસુરત બાળાઓ પહેલાં તો બહુજ આકરી ગાભરી બની ગઇ. પણ જ્યારે તેઓની સાથવાલા નીર્દોષ મરદોનો છુટકારો કરવામાં આવ્યો ત્યારેજ તેણીએ રસ્તમ અને તેનાં સાથી તરફ બારે ઉપકારનીજ લાગણીઓ સાથે જોવા પડી ગઇ.

તેઓમાંના એકે જણાવ્યું. “ઓ ભલા બાઇઓ, હમો સર્વે જણાઓ તો બાળુએ રહ્યા, પણ હમારી સાથે એક ધણોજ જૈક બાલિય પણ નાસીક જવા સાર સામીલ થયલો છે તેને પણ—આ! હમાડીણ દીલનાં છુટારો હોરાન ફીલા વીનાં ચુકતા નથી.” બીજા એકે હવે જણાવ્યું.

“ધણુજ ખોટું થયું પણ હવે કામપણ રીતની ધારતી રહી નથી. હું તમારા રસાલા સાથે થોડાક ઘોડેસ્વારો આપું છું તેઓ તમે સર્વે જણાં-ઓને આ વેરાણ જંગલમાંથી સલામત બહાર ઓડી આવશે.” રસ્તમે તેઓને સધારો આપતાં જણાવ્યું અને તે ત્યાંથી પેલા જૈક બાલિયને તપામવા તે તરફ ફર્યો. તે કોઇ પાક પરહીઝગાર જોવા દેખારો પુરૂષ એક પાલખી રોડી બાડીમાં જોડવાયલો હતો.

“પરમેશ્વર તુને સલામત અને સુખી રાખે. તેં આજે એક ખરૂંજ પ્રયત્નુંજ કામ કર્યું છે. તેં કરેલા ઉપકારના બદલામાં હમારી પાસે કોઇ એવી ફીમતી વસ્તુ નથી કે હમે તુને તે બક્ષીશ કર્યે, પણ તે છતાં આ લે.” પેલા બાલિયે આટલુ કહેતાં પોતાની ઝાળીમાંથી એક નાની દખ્ખી બહાર ખેંચી કાઢી. “આ લે પુત્ર, આ એક જંગલની જડીબુટ્ટી છે. ઘણાંક પરસોની વાત ઉપર હું જ્યારે હીમાલયનાં પર્વતો તરફ મથો હતો અને ત્યાંના એક મોટા યોગીનો ત્રણ વર્ષ સુધી ચેસો બન્યો હતો તેની બરકતથી આ જડીબુટ્ટી બનાવતાં હું શીખ્યો છું.” રસ્તમના હાથમાં પેલા બાલિયે એક નાની દખ્ખી પસાર કરતાં કહ્યું.

“પણ મહારાજ, આ જડીબુટ્ટી શા કામમાં આવે છે? અને એનો ઉપયોગ કેવી રીતે થઇ શકે છે?” રસ્તમે તે દખ્ખી જોલી જોતાં તેની અંદર રાખોડી રંગની લુકી હતી તે જોઇ તપાસી પેલા જૈક બાલિયને પુછ્યું.

“પુત્ર, હરએક પ્રકારની ખીમારી ઉપર આ ચમત્કારીક લુકી તને કામ આવશે. હવે, એનો ઉપયોગ કેમ કરવો તે પુણું લક્ષ્યથી મને સમજાવેજે. એક નાની સુઈ (સોય) ની માત્ર સુઈ અણી આ લુકીમાં ખોસી

આ વાર્તામાં બહેર ખખર છાપવાના ભાવ ઓછા છે, કા. મારકેટ, - મુંબઈ. [૨૬

દઈ તેને એમની એમ એક લોટા ભર પાણીમાં હલાવી નાંખજો અને તે પાણીજ માત્ર કોષપથ્ય પ્રકારના દર્દથી પીડાતા દરદીને પીવા માટે આપવું. ભગવાનની ઈચ્છા હશે તો પેલો દરદી વગર હરકતે સામે તામે ચક્ર બશે. શરીરનાં અંદરના તેમજ બહારના ભાગો ઉપરનાં કોષપથ્ય પ્રકારના દર્દો ઉપર આ લુકોનું માત્ર પાણીજ પોતાની ચમત્કારીક અસર દેખાડશે."

"આ તમારી આપેલી કીમતી લેટ હું ધણીજ મોટા માન સાથે સ્વીકારું છું ખાવાજી," રસ્તમે આભારની લાગણીઓ સાથે જવાબ કયો.

"કલ્યાણ્ય હો, કલ્યાણ્ય હો બેટા. પણ એક ચીજ ખુબ યાદ રાખજો, આ વિચીત્ર લુકોને તારા હાથનો સ્પર્શ થતા દષ્ટાન્ત-મા, પણ સુઘની કકટ નોકથીજ તેનો ઉપયોગ કરજો." પેલા વૃદ્ધ બ્રાહ્મણે રસ્તમને તાકીદ કરતાં જણાવ્યું. "પુત્ર, હવે અમને આગળ વધવા માટે કૃપા કરી તારી ખાત્રી પુર્વક ભોગવઈ કરી આપ કે જેથી હમો હમારી મુસાફરી શરૂ કર્યે."

આ સાંભળતાંજ રસ્તમે એક બંદુકનો ખાર હવામાં છોડ્યો જેના જવાબમાં પાચ છ થોડેસ્વારો દુરથી દોડી આવતા માલુમ પડ્યા અને રસ્તમ આગળ અદ્યથી ચેલ્યા.

"અય માહારા બહાદુરો, આ રસાલાને ઘણીજ સંભાળથી દેરાવી લઈ જઈ આપણી સરહદની છેક બહાર સહીસલામત છોડી આવો." રસ્તમે તેઓને જણાવ્યું.

ત્યારે આ જવાન વીરલો રસ્તમ પોતાનું સર્વે કાંમ સમાંધાની સાથે પાર ઉતારી પોતાનાં સરદાર આગળ હાજર થયો અને સર્વે કુશીઅત તે જૈન પુરૂષને કહી સંભળાવી ત્યારે તે બહુજ આનંદ પામ્યો.

"તારી દલેરી માટે તુંને ખરેખર ધન્યવાદ થટે છે. વધુમાં હું તુંને એમ કહેવા માગતો હતો કે આવતી કાલે મારાં કોઈ ખાંનગી કાંમ મુર ઇકામખાંન મુંબાઈ જનાર છે. તું પેલા દગલખાજ પારસીનો પત્નો ખરોખર આપજો, દોઝખનાં ખુણાંમાંથી પણ એ મારો બહાદુર એ કમીનને શોધી કાઢી એને અતરે પકડી લઈ આવશે અને આપણે એને એક અચ્છો ઘડો બેસાડી શકીશું. ઇકામને ચેતાવજો કે ખરચતી કાંમજ વાંચુ નહી કરે. શું કરવું અને શું નહી તે એ ખરોખર સમાલી લેશે. તું કાંમખી શીકર કરતો નાં. ઇકામખાંનને તું મારી આગળ મોકલી આપ, હું તેને બધું સમગતવી દષ્ટાન્ત" સરદાર સાહેબે રસ્તમને જણાવ્યું.

"જેવી આપની આજ્ઞા, નાંમચર સરદાર." રસ્તમે નમીને કહ્યું.

૨૪] ફેવરીટ, તથા વાર્તા વિલામ-નસવાનજી મોશીજી, ફેરી ફેરીને વચ્ચે છે.

પ્રકરણ—૭ સું.

“જી, આપ સાહેબનું નામ જમશેદજી વખારવા છે?” એક કોઈ મણીજી કૌમતી પોપાકમાં સળજ ચયલા પુરખે આ જમશેદજી વખારવાની મુલાકાત લેતાં પુછ્યું.

“જી હા સાહેબ, કેમ મારું શું કામ પડ્યુંછ વાડ?” જમશેદજીએ પેલા કોઈ અજ્ઞાનને ઉપરથી તે નીચે તુલીક ધારી ધારીને જોતા પુછ્યું.

“મારા સંબંધવામાં આવ્યું છે કે આપ સાહેબ ધીરધારનો ધંધો કરો છો?”

“હા સાહેબ, એમ છે ખરું આપનું શું કામ છે તે વીગતવારે મને જાણવાનો નથી. મને તો એ જાણવાનું છે કે તમે કોઈ કામ કરો છો?”

જમશેદજી સાહેબ, હું સતારા જીલ્લાનો મોટો જાગીરદાર છું, અને હાલમાં મને આસરે પાંચથી છ હજારની રકમની અગત પડી છે. એટલા માટે મારી બહોલી જાગીરોમાંથી એક ને મેં વેચવા કાઢી છે, આ ફળદ્રુપ જાગીર આસરે એકસો એકરની છે. તે માટે વળી ત્રણ સુંદર મકાનો છે, અને પાંચ છ કુવાઓ છે. જોવની શેઠ, એમ તો બધાકે સારા સારા પૈસા આપવા માંગે છે. મને આ પૈસા પાછાળ્યા છે તેઓની આગળજ હું જાવ છું. પણ મારી મોટી આંતર મોકો પુરો તેમ છે. કરીનેજ હું તેમો સાહેબ આગળ આવ્યો છું.” પેલાએ જણાવ્યું.

આ ઉપલી વાતચીત જમશેદજી વખારવા અને ઈકામખાન વચ્ચે થતી હતી આ દરમિયાન પારસીને ઈર્ષમી સુરતે મુંબાઈથી ટાગથી બસડી જઈ રસ્તામાં આગળ હાજર કરવાનો તેને બહુજ અચ્છી રીતે તાગડો રચ્યો હતો. તે એક ગેંગા માલેતુજીર તરીકેજ પુર ઇકમાઈ સાથેજ ત્યાં આવ્યો હતો. જોઈ જોતાં જોતાં આપણુની બરી બોલી દરાજીથી આ લુચ્છા અને લોબી જમશેદજી વખારવાને શીશામાં ઉતારવા બહુજ આસાનીથી શક્યો હતો.

તે હા જાય ખરું સાહેબ, પણ હું જ્યાં સુધી મારી નજરે તમારી આ નજર નથી ત્યાં સુધી મારી ખાત્રી કેમ થાય વાડ? સમજ્યાની જાગીર તમે જાણો?” જમશેદજીએ જણાવ્યું.

“તમારું કહેવાનું ખરોજ છે સાહેબ, સતારા કાંઈ મુંબાઈથી બધું દુર નથી. જરૂર પડેડાજ કલાકનો રસ્તો છે. આપ સાહેબ અગર મારી સહેજે જાવ તો ત્રણજ વાડ. વાંચી જોઈને તમારું કહેવાનું તો આ માહારી

બહોલી જાગીર જાણે તદ્દન મદત છે.” ઇકામખાને તાલ તલાવટ કરતાં જણાવ્યું.

“આપ સાહેબ હાલમાં કયાં ઉતરેલા છેવે ?”

“જી તાજ-મહાલ હોટેલમાં.”

“તમે સાહેબ પાછા ક્યારે સતારા જનાર છો ? તમે જ્યારેબી જાઓ ત્યારે તમારી સાથ આવવા તૈયાર થઈશ.” વખારયાએ જણાવ્યું.

“હું સાહેબ આવતી કાલેજ મુંબાઈ છોડી જનાર છું. તમે સાહેબ મને પરભારા બેરીજંદરના સ્ટેશન ઉપરજ મળશે. તો બહુજ સાઈ. આપણે સહવારનીજ ગાડીમાં જઈશું, યાદ રાખજો મહેરબાન.” અને તેણે હાથ મિલકાવ્યા.

બાહોશ ઇકામખાને આજ્ઞા તમારી ખાસ કરીત સહવારનીજ ટ્રેન પસંદ કરી હતી કે જેથી રાતનાં સતારા આવ્યા બાદ અંધારામાં તેઓ કંઈ તરફ જતા હતા તે આ લુચ્છા પારસીને માલમ પડે નહી.

*

*

*

“હવે આપને કંઈ તરફ જવું પડશે. માલગુજર માટેમ ?” સતારા આવી પહોંચ્યા બાદ રમુછ, વચ્ચે, કોઈ પણ કંઈ.

“સાહેબ આપને થોડુંજ બહાર જવું પડશે મરે. આપણે તેજ ગાડી-ઓમાં બેસી જઈશું તો થોડાક કલાકમાં તો આપરે આપરા મથકે પહોંચી જઈશું.” ઇકામખાને જણાવ્યું.

રાત્રીનાં અંધારામાં તેઓ કંઈ દીશાએ જતા હતા તે જો કે જમ-શેદજી વખારયાને તો માલમ પડ્યું નહી પણ ઇકામખાનેને તો ચોક્કસ ખબર હતી. ગાડીવાનને કયે રસ્તે દાકી જવું તે તેનેજ સુચવ્યું હતું. એક પડત જેડા દેખતી જવ્યા આગળ તેઓ આવી લાગ્યા બાદ ગાડીઓને ત્યાંથી રૂબરૂદ આપી દીધી. બેઠગાડી જેવી નજરમાં દુર થઈ તેવીજ ઇકામખાને એક જોશમાં સોપરી ફેંડી જેનાં જવાબમાં પણ ચાર ઘોડેસ્વારો દુરથી દોડી આવતા માલમ પડી આવ્યા.

“આપ સાહેબને રસ્તમ આગળ હામર કરો, હું પાછળનાં અ.છાં છું.” ઇકામખાને પેલા મચારોને ફરમાવ્યું.

“માલગુજર સાહેબ એઓ કાણુ છે ? એ લોન અને કયાં લઈ જશે ?” વખારયાએ અકબાઈ જઈ પૂછ્યું.

૨૬] "ફેવરીટ" માં આવતી બહેરાવ ખીબા ૧૦ માસીકો બેટલી અસર કરે છે.

"તમે ગભરાવો નાં સાહેબ, એ લોકો બરોબર તમને આપણા મઠક ઉપર પુઝાડી દેશે" છઠ્ઠાંમે મોંઘમમાં બચ્ચાવ્યું.

જેવા પેલા ઘોડેસ્વારો આ જમશેદજી વખારયાને સાથે લઈ થોડેકબ દુર આગળ વળ્યા કે તેઓએ ખુદ રસ્તમનેજ દુરથી ઘોડેસ્વાર થઈ આવતાં જોઈ લીધા.

"કેમ જમશેદજી વખારયા, સાહેબ મેહરખાંન કેમ હોવા ? તખીયત તો સારી કાંતી છેતી ?" તેઓની આગળ આવી લાગતાંજ રસ્તમે પોતાના ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતરી વખારયાને પુછ્યું.

"એટલે ? આ બધાંતો સખખ શું ? પેલો માલગુજાર કયાં ગયો ?" હવેજ કાંઈ ખતરો થતાં જમશેદજીએ પુછ્યું.

"અહીંયાં કોઈ માલગુજાર ખી નથી ને શેઠ સાહુકાર ખી નથી. પેલા મારા આઠ હજાર રૂપયા હજમ કરી ગીયાછ, તેનું શું ? તે રૂપયા મેહરખાંની કરી તોલી દેવો નહીતો. હાંદગીબેર તમારાયા આય જંગલમાંથી છુટવું મુશકેલ થઈ પડશે. સમજ્યા મેહરખાંન ?"

સ્ત્રીઓનાં દરેક જાતનાં ફર્દો માટે જગમશહુર
સર્વોત્તમ શક્તિવર્ધક દવા

મહિલા જીવન

વધારે પડતો કે અનિયમિત અટકાવ, પ્રદર, લાંબીવા, રૂપદેવ, શરીરનું ધોવાવું, પેદમાં થતો દુઃખાવો, કમરમાં થતી ફાટ, છાતીમાં ગભરામણ થવી, જીવ બળ્યા કરવો, બેચેની, ઝીણો તાવ, અશક્તિ, હીસ્ટીરીયા, જ્ઞાનતાંતુઓની નખખાઈ, જોજો ચડવો, માથું કાયમ દુખ્યા કરવું, હાંફ ચઢવી, અન્ન પર અરૂચી, ઉલ્ટી, ખાંસી, રતવા, જાડાની કમજોયાત, ગર્ભાધાનમાં વિદ્વ ઈ. દરદો માટે અકસીર પુરવાર થયેલ છે. સુવાવડ પડેલાં યા સુવાવડ પછી યા સુવારોગમાં આપવાથી શરીર તંદુરસ્ત અને રૂપ પુષ્ટ બને છે. કો. રા. ૨), તથા સીસીના રા. પા. ૮. ખ. ગુદુ. રજી. ટ્રેડમાર્ક 'જેનસ' નં. ૩૦૨, દરેક શહેરમાં જાણીતા દવાવાળાને ત્યાં મળે છે.

ખતાવનાર:—જે. એન. શેઠના. નડિઆદ.

હિંદુસ્તાનના સોલ એજન્ટ:—ચીમનલાલ પી. શાહ.

ગોવિંદ ખીલીંગ, પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૨.

“અરે ઝો દગાખાજ કુત્રા, મારા જેવા ઝોક ગૃહસ્થ આદમી સાથે આવી નીચ આસનાઈ કરવાનું કારણ શું ? બન્યા યાદ રાખજો, અગર જો મારી લાગવગથી હું પોલીશને ખમર આપશ તો તારા પુરા ખર વાગી જશે. સમજ્યો ?” લાલ પીલો થઈ જતાં વખારવાએ જણાવ્યું.

“અરે ધીરે ધીરે મારા મેહરખાન આ વેરાનમાંથી તમારાથી છુટાય ત્યારેજ તેમ થઈ શકશે. આ સામે દેખાતો ભાગ બરતાં જેવો કાલ્લો ભેયો કે ? એ તમારું હંમેશ માટેનું મથક થઈ પડશે. નહીં તો સીધે પાધરે રસ્તે હિતરી મારા રૂખાનો ખંદોખસ્ત કરશે તોજ તમારો અહિંથી છુટકારો થશે. એક વખત એવો હતો કે તમારા નાપાક સકંજમાં મારી ભોળાઈને લીધેજ અને તમારા ઉપર વીશ્વાસ રાખી હું ફોકટનો સપડાઈ જઈ એક મુખ ગધેડો બન્યો હતો. પૈસા ટકાથી તેમજ મારા વખારથી મને ખુદારીની ખાનાખરાબ ખાદીમાં ગખરાવી નાંખનારા તમે મેહરખાન હતા કે કાંઈ ખીજો ? અને હવે આજે ? આજે તો તમે એક નાના ફોફાળાની જેમ મારા માટેલા છટકામાં આસાની સાથે સાબુત આવી ગયલા જેવ અહીંથી જરાકની નાહસવાની વેતણ કાઢીછ તો તેનું પરીણામ ધણુંજ ખુર આવશે. અને તેનો ભોખમદાર હું નહીં. કાંયે વખતે અને કયે ફકાણેથી બંદુકની એકજ ગોળી નીકળી આવી તમારું મસ્તક આરપાર વીંવી નાંખશે તે સાંભાગજો, જગશેદજી વખારવા જેવ તમારી ખાત્રી કરવીછ ? આય જુઓ,” અને આટલું બોલતાં રસ્તમે પોતાની બંદુકથી હવામાં એક ખાર ક્યો જેના જવાબમાં ચારે દીશાએથી બંને તણ તણ ઘોડેસ્વારો છેક દુરની ઝાડીઓમાંથી દોડતા કે આવી હાઝર થયા. પણ રસ્તમના હુકમથી તેઓ પાછા ત્યાંથી પોતપોતાની જગ્યા ઉપર તુન્ટજ રવાના થઈ ગયા.

“હવે નત છે તારી ઉપર ! કે આવી દગખાજથી મને અહીંઆ બોલાવી મંગાવ્યો. હું તુને તેનો સ્વાદ ખરોખર ચખારશ, યાદ રાખજો બન્યા,” વખારવા એ બખાળ્યું.

“અરે મારાં સાહેબ, હવાનત મારી ઉપર કે તમારી ઉપર, દગખાજ કાણે કાઢી ? તમે કે મેં ? જેમી હોય તે મારા રૂખાનો ખંદોખસ્ત કરો, નહીં તો આય કીલ્લામાં પડી હંમેશને માટે સખરવા કરો. લઈ જાઓ આય પારસીને આય કીલ્લામાં.” અને સેવટે પોતાના માણસોને હુકમ કરી રસ્તમ ત્યાંથી રવાના થઈ ગયો.

“જેરે એમ, મને અહીંથી સીધે સલુકે જવા દેવોછ કે નહીં ? એનું પરીણામ ધણુંજ ખુર આવશે, હા ?” તણ ચાર દીવસો વીતી ગયા બાદ

પ્રકરણ—૮ મું.

તેઓ આવ્યાં.

જમશેદજી વખારયાને હાથે લખાયલું કાગજ તેવણનાં ઘણીઆણીનાં હાથમાં મેળતાં એટલી તો સીકતથી અને સમજવતથી ઇકામખાને પોતાનો પાટો લખ્યો કે આ ખનાવતી કાગજ માટે કોઈનેખી સેહેજ પણ ખતરો થવા પામ્યો નહીં. અને વખારયાનાં ઘણીઆણી અને તેવણની દીકરી આ વેચાતી લીવેલી નવી જગ્યા ખુદ નજરે જોવા ઘણી ખુશીથી ઇકામખાન સાથે સતારા જવા તૈયાર થયાં. તેઓને ઘણીજ સુખ સગવડથી ત્યાંના વેરાનમાં રાખવામાં આવ્યાં હતાં.

“હું એક ઘણાજ નીચ દગાનો ભોગ થઈ પરચોઈ, અને આવાં એકાંતમાં મને નજરકેદ કરવામાં આવ્યોછ.” પોતાની ઘણીઆણી તથા દીકરીને ત્યાં આવી લાગેલાં જોઈ જમશેદજી વખારયાએ રડમડ થઈ જતાં તેઓને જણાવ્યું. “તમુંને જે માણસ ડાગાયો અહીંઆ લઈ આવ્યો તેજ માણસ મારી સાથે પણ દગો ફટકો કરી પહેલાં અહીં લઈ આવ્યો તો.”

રસ્તમની ખીજાવેલી જાલમાં આ નિર્દોષ મા દીકરી સપડાઈ ગયાં હતાં તે જાણી તેઓ હવે ગબરાતમાં પડી જઈ જજરાં વમાસણમાં પડ્યાં.

“પણ મરે, ત્યારે આવ વેરાંન જંગલમાંથી આપરો કુટકો કેમ અને ક્યારે થશે ? અને આપુંને આવી હેરાનગતીમાં નાંખવાનું કારણ શું ? એ કાણ એવો નીચ કરદુકયો છે કે જેને આપુંને આવા જંગલના એકાંતમાં પકડી મંગાવવાની હોમત કીધીછ ?”

“ખાઈજી સાહેબ, એ નીચ અને કરદુકયો હું પેતેજ છેઉ.” તેઓની વાતચીત દરમ્યાન રસ્તમ પોતેજ ત્યાં આવી લાગતાં વચમાં બોલી ઉઠ્યો.

“શું તમે ? અરે તમે ? જો હું ભુલ નહીં કરતી હોઉ તો તમે એક પારસી જેવા લાગોછ ?” મીસીસ વખારયાએ પુછ્યું.

“જી હાજી, હું એક પારસીજ છેઉ, ને માફ નાંમ રસ્તમ મોદી છે.” રસ્તમે જણાવ્યું.

“ત્યારે તો તમારે ખરેખરજ શરમાંતું જોઈયે કે હમુંને ખાઈ માણસોને આવાં એક વેરાંનમાં બોલાવી મંગાવી હમારી સાથે આવી નીચમાં નીચ દગખાજી ચલાવીછ. પણ એમ કરવાનું તમુંને કારણ શું મળ્યું તે જરા મને સમજાવશો ?”

“નેક ખાતું, હું ધણેજ દલગીર છેઉ કે મને આવું એક નાલાયક પગલું ભરતું પરચું. પણ તેનો સખખ મહેરખાંની કરીને આવ તમારા ધણીનેજ જરા પુછી જુઓ! મારા બાપ બનમમાં મને જે શરમીંદગી લાગી હોય તો તે આજેજ છે. મારી પોતાની હમખતની ખાતુંએ સાથ કદી પણ જે આવે નીચ દગો ફટકો કર્યો હોય તો તેખી આજેજ છે અને પહેલ વેહલોજ છે. મેહરખાંન બાધજી, મને માંદ કરજો, હું તમારી આગળ બે હાથ જોડીને માંદ માંગુંછ.”

પણ આ સાંભળી જમશેદજી વખાર્યો ત્યાં ઊભોજ શાનો રહે? તેને તો આ રસ્તમ તરફ એક ધીછારનીજ નજર ફેંકી બાવુ થઈ ગયો.

આ તકનો લાલ લઈ, કેવી રીતે આઠ હજાર રૂપીયા તેમના ધણી જમશેદજીએ હાગાથી કહડાવ્યા હતા તે હકીકત રસ્તમે કહી દીધી તે પછી રસ્તમ બોલ્યો કે પરીણામ એ આવું કે મારી નાતવાન, ગરીબ અને છુટ્ટા માયજીને મને શરમ અને દુઃખને મારે એકલાં છોરવાં પડ્યા અને નાસીપાસીને મારે ખીજે કાઠખી રસ્તો નહીજ સુજ પડવે આવ ધાડ-પાડુએ સાથ જોડાઈ આવે નીચ અને હલકટ પેશો મને ના છુટકે પકડ-વોજ પરચો. મહેરખાંન બાધજી, મારી ઉપર આવી પડેલી આફતોની આવ ખરેખરી વીગત છે.

રસ્તમનો આ એકરાર સાંભળી આ મા-દીકરીને સામી તેનીજ દયા લાગી આવી. અને ત્યારે આ ખુલાસો સાંભળી માસીસ વખારયા પોતાનાં ધણીને શોધતી ત્યાંથી છુટી પડી ગઈ. પણ તેવણની દીકરી જે આટલી દેર તુક્કીક મુંગીનંતર ઉભી રહી બધું સાંભળ્યા કરતી હતી તે હવે રસ્તમ આગળ કાલાવાલા કરતી દરે આવી ઉભી.

“બોલો ખહેન, એમાં જરાકખી મારો કચુર છે વાદ? ખરુંજ બોલજો.” રસ્તમે તેણી કનેથી જાણવા માંગ્યું પણ તેનાં જવાબમાં તો આ કોઈ અતી રૂપાળા છોકરીએ પોતાના મોઢિયો એક શબ્દ વટીક ઉચ્ચાર્યો નહી, પણ ફક્ત ડોકાનાં લહેકાથીજ જાણે હમીને ‘ના’ નો જવાબ કર્યો.

‘તમે જમશેદજી વખારયાના દીકરી થાઓછ કે જી?’ રસ્તમે પુછ્યું. પણ વળી પાછો તેણીની તરફથી તેવાજ ડોકાના લહેકાથી ‘હા’નો જવાબ મળ્યો.

૩૨] આવી વાતોના સાથ એન'ટ, આર. એફ. અચારીઆ, કાફર' મારકેટમાં.

‘તમે બેઠનજી મુલાશેવાર જવાબ કેમ નથી આપતાં? તમે મુંગા છેવે વાઈ?’ રસ્તે અચરતી સાથ પુછ્યું.

ડોકાથીજ ‘હા’નો જવાબ મળ્યો, અને ખરેખર તે છોકરી ખીચારી મુંગીજ હતી.

‘હું એ બહોળી ધણીજ દલગીર છું, અને તમને વગર ફોકતની તકલીફમાં ઉતારવા માટે હું ખરાજ મનથી હવે પરતઉછ,’ રસ્તે જણાવ્યું.

પણ જમણેજ વખારવાની આ દીકરી સાથ રસ્તે વાત કરતો હતો તેવામાંજ જમણેજ પોતે તેવજીની ધણીઆણી સાથ ત્યાં હાજર થયા.

“અરે બા, એ મારી દીકરી તો ખીચારી સદનતરજ મુંગી છે બે, એ તમારી સાથ ખીચારો વાત તે શું કરે?” મીસીસ વખારવાએ જણાવ્યું.

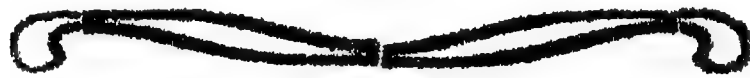
‘જી હા બાઈજી, મેં જાણ્યું અને તે વીરો હું બેઠન દલગીર છેઉં હવેજ મને લાગેછ કે મેં એક ભુલતુંજ કામ કીધુંછ, શું એવજી ખીચારો જનમથીજ મુંગા છે?’ રસ્તે જણવા માગ્યું.

“અરે નહીરજી ખાંચ સાત વરસની વાત ઉપર હમે દીવાળીની લાખટી જોવા નીકળ્યાતાં ત્યાં કાંઈ મુંવા સ્ત્રીજા હીન્દુતા દુક્તાએ હમારી આગળ એક મોટો ફટાકરો ફેંક્યો અને બે ખીચારી એટલી તો બોલે બુજી ગઈ કે ખસ તે કાવસથીજ ખીચારોનો વાચાજી મળે ખંધ થઈ ગઈ, પણ કશારતથી તે સમજેજી બહુજી.”

‘વજીજી દુક્તાની વાત છે,’ રસ્તે તે મોહામણી છોકરી તરફ ધણીજ દયાથી જોત જણાવ્યું, ‘તમને હવાકીમાં નાખવાને માટે હું ધણીજ દલગીર છેઉં મી. જમણેજ વખારવા, તમે તમારાં ફેમીલી સાથ હસ્તા રમતા ઘરે સીધારો મારા રૂખા પેસા મને કાંઈજ જોઈતા નથી. અને હવે એ રૂખા લેવા હરાંમ છે. ખોદાનું આપેલું મારી પાસ હત્યો ખી જ્યાદા છે, તમારી આવ ખીચારી મુંગી દીકરીને જોઈને માઈ જીગર કપાઈ જાયછ. હવેજ મને સુદ્ધી આવીછ કે મેં આવ ધણીજ ખોદું પગલું મર્યુંછ, અને તેને માત મને હવે ખહુજી ભારી દુઃખ થાયછ. એ નહી જાણજો.” અને આટલું જણાવતાજ રસ્તે એક જોરમાં સીપટી ફાડી જેનાં જવાબમાં દુરથી થોડાજ વાકાજો દોડી આવી તેઓ ઉભા હતા ત્યાં હાજર થયા એટલે તેઓ પાછાજતથી પોતાને ઠંકાણે પુગાડી આવવાની ગાવણ તેને કાઢી.

“ભાઈ રસ્તમ, તારી ધણીજ મોટી મેહરખાની મુખાઈ જતાં ને વાર આ તારા મેં લીધેલા રૂપા હું તારાં માંચળને પોંદોચતા કરીશ. મારા બાપનાં બોલ સાથે હું પોંદોચતા કરશ. મને તેવણું સરનામું આપ” જમશેદજી વખારયાએ પોતાની કરણી માટે પરતાવે કરતાં જણાવ્યું.

“મારા ઘેરનું સરનામું જોઈયે તો લેવો. તમારી મરજી પડે તો આમ રકમ મારે ઘેરે પુગારજો.” રસ્તમે પોતાનાં ધરનું સરનામું આપતાં જણાવ્યું.

પ્રકરણ—૯ મું.

રસ્તમને આ હકતેખાંનમાં આવી વસ્યાને અઢી સાલ પુરાં પણ થઈ ચુક્યાં હતાં, અને ત્રણ વરસની મુદત ખતમ થવાને હવે ફક્ત છ માસ બાકી રહ્યા હતા. આ અઢી સાલ ત્યાં તેનાં રહેવા દરમ્યાન રસ્તમનાં દેખાવમાં એટલો તો આસમાન અને જમીન જેટલો ફરક પડી ગયો હતો કે તે જાણે આગલો રસ્તમ હતોજ નહીં. તેનામાં એટલો તો તફાવત પડી ગયો હતો કે અગર જો તેના આગલા ઓલખીતાંઓ પણ તેને આજે જોય તો તેઓ વટીક તેને ઓળખી શકે નહીં, તે ત્રણે કદાવર, અને અતી ધણું મજબુત બાંધાનો તો હતોજ. પણ આ તારી બુદ્ધિ હવામાં હરદમ રહેવાથી અને ચાલુ કસરતનાં સખમે તેની હિંચકા અને પહોળાઈમાં પણ તેટલોજ ઉમેરો થવા પામ્યો હતો. તેનો મદીનગી લાંબો દેખાવ અને જમજં રૂઆબદાર કદ કોઈને પણ દરેકી નાંખવાને જાણે પુરતાં હતાં.

“સરદાર સાહેબ, આપની નેક હજુરમાં મારે જેક ધણીજ નમનતાઈ ભરી અરજ કરવી છે. આપની આજ્ઞા હોય તો કહી સંજાણાવું.” એક મુલાકાત વેળાએ જણાવ્યું.

“શું છે હીલાવર રસ્તમ, બોલ. બેલાશક બોલ.”

“સરદાર સાહેબ, મને ત્રણ વરસની મુદત પૂરી કરવાને હવે ફક્ત જેજ માસ બાકી રહ્યા છે. તમે મહેરખાન તો મારી તમામ આગળી હકીકતથી વાકીફગાર છો, માટે આપ જનાં પાસ હવે હું તમે તામદારની રજા લેવા આયોજ. આટલો વખત તમેજે જ રોતનો મને લાહીને આશરો આપ્યોછ તેને માટે હું તમારો ધણો ધણોજ હસનમંદ છું.” રસ્તમે બે હાથ જોડી અરજ કરતાં જણાવ્યું.

“જરૂર જરૂર, હું તુને હરગીઝ થઈને રોકનાર નથી, અને તુને નારાજ પણ કરવા માંગતો નથી. જે તારાથી બની શકે તો પાછો આ તરફ જરૂરજ પધારજો. તારા જેવા એક વધાદાર શખ્શ ને ખોલવાનું મને બહુજ ભારે દુઃખ થશે. તું હમારાથી છુટો પડે તેની અમારો આપણાં છુપાં ભોંયરાંમાંથી તારાથી જોડલું અને જેથી કાંઈ લેવાઈ શકાય તે લઈ લેવા હું તુને ખુશીથી રાજ આપું છું. જે જે જરાક બી અચકાતો નાં.”

“જેવી તમેા નામદાર સરદારની મરજી, રસ્તમ પોતાના જેઠ સરદાર ને ઘણી ઘણી મોહનતથી મળી ભેટી છુટો પડ્યો.

ત્યારબાદ તે પોતાના સર્વે લાગતા વળગતા સાથીઓને પણ તેટલીજ માયાથી મળ્યો, સરહદ સુધી તેને વળાવવા સાર વચ્ચાક ઘોડેસ્વારો તેના સાથીઓ ગયા હતા તે પછીથી તે સહીસલામત સતારા પેહોંચી ગયો.

૪ થી જુનને હજી થોડોક વીલંબ હતો તે અગાઉ તેને હિન્દુસ્થાનના થોડાક મુખ્ય શહેરો જેઠ લીધા બાદ મુંબાઈ પેહોંચવાનો પોતાના દીલમાં મનસુખો કર્યો. હજી તો જ્યારે સતારા શહેરમાં રસ્તમ ફરતો હતો તે વખતે સમીસાંજ થઈ સુકી હતી. ફરતો ફરતો તે ત્યાંના એક કરોડપતી માલગુજારની એક મોટી અને બપટાભરી હવેળા આગળ આવી લાગ્યો, ત્યાંના કમ્પાઉન્ડની બહાર રસ્તમે વચ્ચાંક માણસોને જમા થયલા જેઠ લીધા અને કોઈ પણ ચોકસ સખખ વીણા તે પણ ત્યાં આવી ઉભો. પરપુછ કરતા માલમ પડ્યું કે આ કરોડપતી માલગુજારનો એક પૂરો દીકરો લગલગ મરજી પથારીએ પડ્યો હતો અને ગમે એટલા રૂપ્યા ખરચતા અને ભલા ભલા ડોક્ટરોની જીવતોડ મેહનત છતાં કોઈમ સાર પરીણામ આપ્યું હતું નહીં, અને સર્વે જણાઓએ તેની જીવવાની આશ વટીક છોડી દીધી હતી.

“કાંઈ નહિ હું પેલા બ્રાહ્મણવાલી જડીયુદ્ધી આ છોકરા ઉપર અજમાવી જોઉં ? પરવરદીગારનું ચાહતું હશે અને જે તે છોકરાનાં આવરદા લાંબા હશે તો કદાચ કાયદો થઈ પણ જાય !” આવું પોતાના મનમાં વમાસી લઈ, રસ્તમ ત્યાંના જમા થયલાં બ્રાહ્મણોને બાળુ હાવી તે હવેળાનાં પોટીકામાં એકઠક દાખલ થઈ ગયો.

પ્રકરણ—૧૦ મું.

રસ્તમ જેવો ત્યાનાં પોટીકામાં દાખલ થયો તેવુંજ તેને માલમ પડ્યું કે ત્યાંના પોખાળ વરંડાની ઉપરજ એક કાઈ અધોર ઉમરનો મારવાડી જેવો દેખાતો પુરુષ અતી ઘણો વીચારમાં ત્યાં બેઠો હતો.

“મહારાજ, મારી જાણમાં આવ્યું છે કે તમારો બાળક બેટો ઘણોજ બીમાર છે, મેહરખાંની કરીને મને તેની આગળ લઈ જશો? હું મારો એક સહેલો ઇલાજ અજમાવી જોઈશ.” રસ્તમે પેલા મારવાડીને જણાવ્યું.

“અરે બાપુ, બલા બલા ડોક્ટરો હારીખાઈ લાઇલાજ થઈ ગયા ત્યાં તારું શું વળવાનું છે? તે કરતાં આવ ને તારો ઇલાજ અજમાવી જો નવ્વાણું ત્યાં ભર્યાં સો. હમે તો સર્વે એની આશા સુંકીને પરમેશ્વરપર ભરસો રાખી બેઠાં છીએ. ચાલ આવ અંદર માહારી સાથ.” અને આટલું કહેતાં પેલા મારવાડીએ ત્યાં પડેલાં બીમાર બાળક આગળ રસ્તમને રજૂ કર્યો.

રસ્તમ તો તે બાળકને જોતાંજ કમકમ્યો અને વળી ગભરાટમાં પડ્યો. તે કાંઈ દસથી બાર વરસની ઉમરનો છોકરો હતો. તેનાં ચહેરાનો રંગ બીલકુલ કાળો દણુક મારી ગયો હતો અને પેટ બીલકુલ ડુગાઈ આવ્યું હતું અને મહામુશકેલીથીજ જણે તેનો શ્વાસ ચાલતો હતો. તે બીમારની આજુબાજુ કેટલીક ઓરતો તથા મરદો રડારોળ કરતાં હતાં.

“મેહરખાંનો, હું કાંઈ મોટો વૈદ હોવાનો દાવો કરતો નથી, એમ મારે પહેલાંથીજ સાફ જણાવી દેવું જોઈએ, અગરજે કાંઈ ઉલટુંજ પરીણામ નીપજે તો મને બદનામ કરશો નહીં. મારવું કે જીવાડવું એતો પરમેશ્વરને હાથ વાત છે. તમે તો સર્વે આ બાળકની આશા સુંકીનેજ બેઠાં છો તો મારો એક સાદો ને સુતરો ઇલાજ અજમાવી જોવા તમે મેહરખાંનો કરશોજ વધો કરશો નહીં.” રસ્તમે જણાવ્યું.

“તમારું કહેવું બરોબર છે બાઈ, આ અમારું એક પુરું અને વહાલું બાળક છે. ખુદા અમારી લાજ શરમ રાખે તો સારું.” એક જવાન પુરુષ ને આ બીમાર છોકરાનો બાપ હતો તેને જણાવ્યું.

“હિતાવળ કરો અને એક નાનાં લોટામાં સાફ પાણી મંગાવો. હું મારો ઇલાજ અજમાવું છું. જલદી કરો, કારણ આ બાળક ઘણીજ મુશકેલીથીજ પોતાનો છેલ્લો દમ ખેંચી રહ્યો છે.” રસ્તમે જણાવ્યું.

પાંણી પુરતજ હાજર કરવામાં આવ્યું અને રસ્તમે પોતાની પાસની જડીબુટીની લુકીમાં એક સોપની અણી દુખાડી તેને પાણી સાથ મેળવી દીધી, અને પુરતજ તે પાણી ધીરે ધીરે પેલા બીમારનાં ગળામાં ઉતાર્યું, અને તે માહેલું પાણી તેના કુમાર આવેલા પેટ ઉપર પણ ચોપડી દીધું, અને તેની શું અસર થાય છે તે તપાસતો રસ્તમ ત્યાંજ થેભ્યો.

આ જંગલની જડી બુટીએ પોતાની એજમતી અસર આસરે પંદર એક મીનીટ વીત્યા બાદ સાબીત કરી આપી. એહાલ પડેલાં બાળકે શરૂઆતમાં તો ધણીજ મોટા જથ્થામાં તમાંમ કાળા રંગની એક ઉલટી ફેંધી રસ્તમે પોતાનો તેજ ઇલાજ ફરીથી અજમાવ્યો. જેના પરીણમે બીજી વળી પંદર મીનીટ વીત્યા બાદ તે છોકરાને ફરીથી એક ઉલટી થઇ આવી. આ પ્રમાણે દરેક વેળાએ પોતાનો ઇલાજ કરવો રસ્તમે ચાલુજ રાખ્યો. દસથી બાર કલાક પસાર થયા કેડે રસ્તમને સાફ માલમ પડી આવ્યું કે પેલું બીમાર બાળક જે શરૂઆતમાં ધણીજ મુશકેલીથી પોતાનો શ્વાસ ખેંચતું હતું તે હવે ધણીજ સહેલાઈથી પોતાનો દમ લેતું માલમ પડ્યું અને તેનું પેટ જે ઉપસી આવ્યું હતું તે પણ મોટે ભાગે ઓસરી ગયું હતું. રસ્તમ ખડે પગે તે બીમારની પાસેતો પાસેજ રહી હતો અને પોતાનો ઇલાજ અજમાવવાનું પણ ચાલુજ રાખ્યું હતું. બીજે દિવસે સહવારનાં તે દરદીએ પોતાની આખી સર્વે જગ્યાઓ તરફ તમર તમર જેવા માંડ્યું, અને રસ્તમને પેલી જડી બુટીની અમરતું આણું અસરકારક પરીણામ આવેલું તેજ ધણીજ ખુશાલી અને વધતીજ ઉલટ ઉપજી.

આ માલેતુજાર મારવાડી કુટુંબે રસ્તમની બહુ બહુ આગતા સ્વાગતા કરી અને તેની સુખ સગવડો ઉપર પણ પુરતું લક્ષ આપ્યું હતું. વળી રસ્તમે પણ પોતાની રાજી ખુશીથીજ તે બાળકે જ્યાં તુલીક મનમાનતી રીતે દુશ્વાર થાય ત્યાં તુલીક ત્યાંજ રહી જવાનું વાજબી વીચાર્યું.

આખું અઢવાડયું પસાર થઈ ગયા બાદ રસ્તમે જ્યારે તપાસ્યું કે તે બીમાર છોકરો મનમાનતી રીતે સાજો થતો આવતો હતો, તેનું બદન જે તમાંમ કાળું પડી ગયું હતું તે ફરીથી પોતાનાં અસલ રંગરૂપ હાલતમાં આવતું જતું હતું. આ છોકરો જે કે હળુન તુલીક બોલાંણાં ઉપરજ હતો તો પણ પુરતી રીતે પોતાની અક્કલ દુશ્વારીમાંજ હતો. રસ્તમની જડી

નવી વાર્તા, ધાબીતળાવની બજાર સમિતે, નસવાનજી નવા બે આને વેચે છે. [૩૭]

થુટો વાહું પાણી આ બીમાર બાળકને હજીન તુલીક દીવસમાં ત્રણથી ચાર વખત આપ્યા કરવાનું ચાલુજ રાખ્યું હતું.

હવે ડાહ્યાની રોતની ધાસ્તી શીદર કરવા જેવું નહીં હોવાને લીધે રસ્તેમે હવે ત્યાંથી રૂખશદ લઈ લેવાનું વાજબી ધાયું.

“મેહરબાન શેહજી, તમારો વહાલો બેટો હવે તદનજ સલામત છે, માટે હવે હું રજા લેવા ચાહું છું.” રસ્તેમે તે ઘરનાં વડાને જણાવ્યું.

“ઓ હાતમ દીલનાં જવાન, તેં ખરેજ અદ્ભુત પરાક્રમ કરી બતાવ્યું છે, અને આ હમારું બાળક સાળું તાણું થવે હમો સર્વે જણાએને એટલી તો બેહદ ખુશાલી ઉપજી છે કે જેવી ખુશાળી હમોએ આગળ ડાહ્યાની વેળાએ અનુભવી હતી નહીં. તારો આ ઉપકાર કયા શબ્દોમાં વાળ્યે તેજ અમને સૂઝતું નથી.” માલેતુજર મારવાડીએ જણાવ્યું.

ત્યારમાદ તે હવેલીમાં વમવાત કરતા તમામ મરદો તેમજ ઓરતો રસ્તેમની આજીઆજી બેગાં મળ્યાં અને અતી ધણી આભારની લાગણીઓ દરશાવી.

“ઓ વીરલા જવાન, આ હમારા તરફની એક ધણીજ નજીવી બેટ રવીકાર. જો કે તેં હમો ઉપર કરેલા મોટા આભારને બદલ તો તે તદન નજીવીજ ગણાશે.” તે બાળકના પીતાએ એક બાંધ કરેલું પરખીકું રસ્તેમના હાથમાં આપતાં જણાવ્યું, અને રસ્તેમે કાંઈક આનાકાણી સાથે તેનો સ્વીકાર કર્યો.

“અને ઓ ભલા જવાન આ મારા પેતાના તરફની એક ધણીજ નજીવી ધિવાંણી તું તારા પાસ રહેવા દેજે.” તે મારવાડણ માતાએ આટલું બોલતાં રસ્તેમનાં બન્ને હાથો ઉપર નજર સોનાંનાં અને ધણીજ ભારે વજનનાં કડાંઓ પહેરાવી દીધાં.

“તમે સર્વે જણાંએએ મારા માટે ધણી મેહેનત ઉઠાવી છે તેને માટે હું તમારો બધાંનો સાંમટો ઉપકાર માંતું છું. આવતે મહીને આ તમારા દીકરાની હાલત વીશે લખી વાળશે તો હું ધણીજ ખુશી થઈશ. આ માફ સરનાંસું.” અને રસ્તેમ ત્યાંથી ધણીજ આદરમાંન સાથે રવાના થઈ ગયો.

પ્રકરણ—૧૧ મું.

સતારાથી નીકળી પડી રસ્તમ સીધો દીલ્હી જવા માટે ઉપડી ગયો. ૪ થી જુનને આજથી બરોબર એકજ માસ બાકી હતો અને ત્યાર બાદ આ બન્ને ભાઈઓ રસ્તમ અને સોરાબ પોતાને આપેલી કબુલાત પ્રમાણે તેજ દીવસે મુંબાઈમાં મળનાર હતા. ફર્ટ—કલાસ કમપાટમેન્ટમાં પોતાની જગ્યા લીધા બાદ પેલા મારવાડીએ આપેલું પરખીકું ખોલી જોતાં રસ્તમની ભારી અચરતી વચ્ચે માલમ પડ્યું કે તેમાં તો સેનત્રલ બેન્કનાં પાંચ પાંચ હજાર રૂપાનાં બે ચેકા હતા. જ્યારે પોતાનાં બન્ને હાથે બિપર લટકાવેલા સોનાનાં બન્ને ભારી કડાંઓની કીમત તો તે હાલ તુરત આંકી પણ શક્યો નહીં.

પેલા બ્રાહ્મણવાલી જડીયુટીની અજમાયશ આ તેને પહેલીજવાર આ બીમાર પડેલાં બાળક ઉપર અજમાવી જોઈ હતી અને તેની ચમત્કારીક અસર કેવી ઉત્તમ રીતે થઈ હતી તેનો રસ્તમને આ ચહેલ વેલ્લેજા અનુભવ મળ્યો હતો. જ્યારે આવી જીવસતોહતની અને ગંભીર બીમારી ઉપર આવી ઉત્તમ રીતે પોતાની અસર પેલી જડીયુટી ઉપજાવી શકી હતી તો પછી પેલા બ્રાહ્મણે કહ્યું હતું તેમ કાઠિયા જાતના બીજા દરદો ઉપર તો કેટલી સેલ્લાઈથી તે કારગત લાગી જાય ?

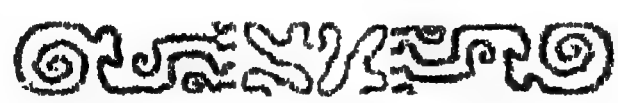
બીજો દીવસે છેક સાંજના ઇંતીહાસીક શેહર દીલ્હીમાં રસ્તમ આવી પહોંચ્યો. શેહર પુર ફરી લીધા બાદ ત્યાંના એક પ્રખ્યાત ચયલા હકીમના દવાખાનાની તેને ખાસ મુલાકાત લીધી અને આ કીમતી જડીયુટીની વધું અસર કોઈ જુદાજ દર્દીઓ ઉપર અજમાવા ધારી તે મોટા હકીમને ત્યાં આવતા બે ત્રણ જુદી જુદી જાતના દરદીઓ ઉપર તેને મુશ્કેલ અજમાયશ કરી જોઈ અને સોએ સો ટકા તે ફતેહમંદ પુરવાર થયલી જોઈ તે ધણીજ સંતોષ પામ્યો. ત્યાંના તે નામીયા હકીમે આ એજમતી જડીયુટીનો તુરંત જાણવા માગ્યો, પણ રસ્તમ તેને કેવી રીતે મેળવી શક્યો હતો તે પેલા હકીમને સાફ સાફ જણાવી દીધું.

અતરે એક બીના ખાસ કરીને ધ્યાનમાં રાખવા જોગ છે, તે એ કે લગભગ ત્રણ વરસની વાત ઉપર રસ્તમ જ્યારે પોતાના બાઈ સોરાબથી છુટા પડ્યો હતો તે વેળાએ તેના બદન ઉપર પારસીઓના બરનો પોષાક હતો, પણ હાલમાતો તેને પોતાના શરીર ઉપર જુદીજ કીશમના કપડા પહેવાં હતા. ધાડપાડુઓ સાથે વેરાન જંગલમાં તેના વસ્વાત દરમ્યાન

તેની કમર ઉપરનો સદરો-કુસ્તી લાંબો વખત થયા ફાટી તુટી જઈ કમારના ચીકરાં થઈ ગયા હતાં. હાલમાં તો તેને સાહ્યા રોકા એક લાંબો રેશમી ઝબ્બો ઝોળવ્યો હતો અને માંથે મોટો દુપેટો ખાંધ્યો હતો. જો કે સદરા-કુસ્તી વીના તેનો જીવ ધણોજ કમકમ્યા કરતો હતોજ પણ તેની પાસ હાંલને કાજ તો ખીન્ને કશોજ મલાજ હતો નહીં.

“યા મારા પાક પરવરદીગાર, ૪ થી જીનને હવે ફક્ત થોડાજ દીવસો બાકી રહ્યાથી ખીયારો મારો વહાલો ભાઈ સોરાજ હાલમાં કાંઈ હોશે ? શું કરતો હોશે ? તેનું શું થયું હોશે ? ૪ થી જીને હમારી આપેલી કબુલાત પ્રમાણે મને આવી મળશે કે ? ખીયારી મારાં ગરીબ ગાય જેવાં વહાલાં માંમજી શું કરતાં હોશે ? હમારી વહાલી રોશન ખીયારી શું કરતી હોશે ? દારાખદાડ હમારે ઘેરે આવતા જતા હોશે કે ?” રસ્તમ જ્યારે ત્યાંના હોટેલમાં એખલો પડ્યો ત્યારે આવા આવા કાંઈ સેંકડો વીયારો તેના મનમાંથી આવ્યા અને ગયા. વીયારમાં ને વીયારમાં કાઈવાર તે અતી ધણો ખુશાલ બની જતો તો વળી કાઈવાર ગંભીર ગૌરમાં પણ ઉતરી પડતો.

દીલ્લીથી તે હવે આગ્રા, લકનો, અલાહાબાદ, બનારસ વીગેરે વીગેરે જોવા લાયક રથજો જેઈ કરી લઈ ગ્રાન્ડ વન્ક-એક્સપ્રેસ મારફતે બરોબર ૨ જી જીને સાજના સહીસલામત નાગપુર આવી પહોંચ્યો. “યા ખોદા, આખરે પરમ દીને તો હું મારા ભાઈ સોરાજને મલકા. પરવરદીગાર કરને ખીયારો સારી તંદરોસ્તી સાથે હોય અને મને હસ્તો હસ્તો મળે એટલે બસ.” અને જેમ જેમ તે બન્ને ભાઈઓ વચ્ચેની આનંદકારક મુલાકાતનો વખત આવતો જતો હતો તેમ તેમ રસ્તમનાં ઉલટમંદ જીગરમાં ઓરખી ખુશાલીજ અને નવી અભીલાષાઓ ઉભરાતી જતી હતી. હવે તેનો ભાઈ સોરાજ ક્યા છે અને તેનું શું થયું તે હવે આપણને તપાસવાનું છે.

પ્રકરણ—૧૨ મું.

રસ્તમનો ભાઈ સોરાજ સોલાપુરનાં કલેક્ટર સાહેબ સાથે ગયો હતો ત્યાં અત્યાર વેરમાં શું કરતો હતો તે હવે આપણે તપાસ્યે. આગલાં પ્રકરણમાં વાંચી આવ્યા છે, તેમ સોલાપુરમાં સોરાજ મોદી ત્યાં ધણોજ મનમાંનતી રીતે હરીદાંમ થઈ ચુક્યો હતો. ત્યાંની મારકેટનો કારોબાર એટલાંજ કાંમ કરતો હતો તે કરવૈયા સોરાજની જહેમત અને ખરાં મનની

મેહેનતથી મનમાનતી રીતે રાહ ઉપર આવ્યો હતો. આવી તરેહનું તેનું પ્રમાણીકપણું, ખડતળ અને ચાલુ દેખરેખ, તેનો મીલણુસાર સ્વભાવ અને તેના નમનતાઈપણાંથી તે ત્યાનાં મોહતાં શેહરનાં રહીસોમાં ઘણોજ વખણાઈ ગયો હતો. આ જવાન સોરાખનાં ત્યાના કારોખાર દરમ્યાન અગાજી જે વારંવાર કલેક્ટર સાહેબ આગળ ફરીયાદો આવતી હતી તે હવે સદંતરજ અટકી ગઈ હતી અને મીઠા એમરસન સાહેબનાં જીવને પણ કટલીક નીરાંત વળી હતી.

ત્રણ વરસનાં ત્યાનાં વસવાટ દરમ્યાન આ નીરવો જવાન આખા સોલાપુરમાં મુખકળ જાણીતો થઈ ચુક્યો હતો, કલેક્ટર સાહેબ અને તેની બલી મોહરદાર સાથે આ જવાનને જાણે અજબમીમાં તાંબે તેનું ધરવટ જેવું થઈ લાગ્યું હતું. વાળી ઘણીક વેળાએ આ કલેક્ટરનું કુટુંબ ત્યાંની એકાંત જગ્યાએ ઉપર પીકનીકે ઉતરી પડતું હતું અને તેઓ સાથે સોરાખ જાણે તેઓના કુટુંબનોજ એક પુરુષ હોય તે પ્રમાણે તેઓ સાથે બેઠક ગોઠવાઈ જતો.

અને ત્યારે આ પ્રમાણે સોરાખ મોદીને સોલાપુર શહેરમાં સુખવારી રીતે ફરીકાંમ થઈ જવાને હવે ત્રણ સાલ થયાં હતા અને હવે ઠપી જીતે તો પોતાના વહાલા ભાઈ રસ્તમ સાથની કબુલાત પ્રમાણે તેને મુંબાઈમાં ફરજિયાત હાજર રહેવાનુંજ હતું.

“ખીયારો મારો ભાઈ, હમો જન્મે છુટા પડ્યાં બદ કેઈ તરફ નીકળી ગીયો હોશે? ને તે સારી હાલતમાં પાછો ફરી મને મળશે કે નહીં? ઓ તે ખુશાલી હવે તો અમો જન્મે ભાઈઓ ફરી એક વાર મુંબાઈમાં નવા જીવનાં બી થઈ જઈશું.”

પ્રકરણ—૧૩ મું.

“વેલ વેલ મી. મોદી, હું તારી અરજ સાંભળાને ઘણોજ ખુશી છું. હું તુંને મોટી ખુશીની સાથે રજા આપું છું, પણ મને દલગીરી એટલાજ માટે લાગે છે કે હું પોતે તેમજ મીસીસ એમરસનને આ તારી બે માસની ગેરહાજરી ઘણીજ ભારી લાગશે. હું તુંને હરગીઝ થઈને નારાજ કરવા માંગતો નથી. તું બેલાશક સીધાર અને તું જ્યારે પાછો ફરશે ત્યારે તારે માટે એક મોટી જગ્યા મેં ખાસ રાખી છે તેનો હું તુંને એખત્યાર આપનાર છું.”

“તમારી ઘણીજ મોટી મહેરબાની સાહેબ.”

“આ નવી જગ્યા ટાઉન સુપરીટેન્ડેન્ટની છે. ત્યાં તુંને શરૂઆતમાં સાતસો રૂપિયાનો દરમાથો મળશે અને ત્યારબાદ તુંને કેમ આગળ વધારવો તેનો પણ મેં સારી રહેશે વીચાર કરી રાખ્યો છે.” એમરસન સાહેબે એરબી એક ખુશ વધાર્થ કહી સંભળાવતાં સોરાબને જણાવ્યું,

“હું તમારો તાબેદાર નોકર છું સાહેબ તમુંને જેમ સાફ લાગે તેમ કરજો.”

“અને ત્યારે તારી આ મારકેટ સુપરીટેન્ડેન્ટની ખાલી જગ્યા ઉપર કાંઈ તારાજ જેવો ધમાનદાર, સારા ખવાશનો કાર્મ પારસી મળે તો મને ખુશીથી જણાવજો.”

“ઓ ત્યારે તો મેહરબાન સાહેબ, મારો પોતાનોજ સગો ભાઈ છે, તે આ કામને સદંતરજ ખંધ બેસે તો થઈ પડશે.”

“વેલ, ત્યારે તો ધણુંજ સરસ, જરૂર તારી સાથે તારા ભાઈને લેતો આવજો. ઓ, ત્યારે તો તમે બન્ને ભાઈઓ મને ધણુંજ કામના થઈ પડશે.”

“પરવરદીગાર તમારું અને તમારાં વહાલાં કુટુંબીઓનું ભડું કરો. ખરેખરજ મુંજ ગરીબ નોકર ઉપર તમારી મેહરબાની જોઈએ તે કરતાંબી વધુ છે સાહેબ.”

લે આય ચીઠા લે અને આપરા બજનન્યીતે આપ, તું તાહરો બે માસનો પગાર લઈ લે. અને ઉપરથી બીજા પાનસો રૂપિયા તે તુંને આપશે. તુંને ઉપલગના ખરચ ખુટણ સાફ જોઈશેજ, અને જા. ખુશીથી સીધાર પણ જોજો વહેલો પાછો ફરજો. અચારનવાર કાગજ પતર લખીને મને ખબર કરજો. સમજ્યો કે? જા, મીસીસ એમરસનને પણ મળી લે એબી બીચારી કેટલી દલગીર થશે, જા ફતેહ કર.” અને તે બહા ટાપીવાલાએ પોતાની બહાર્થ પુકારતા જણાવ્યું. તેને સોરાબને બે હાથે દાખીને શેકહેન્ડ કાઢી અને પોતાની એરીસના દરવાજા સુધી તેને વળાવા આવ્યો. અતરે કહ્યા વીના ચાલશે કે બલી મીસીસ એમરસન આ બહા જવાન સોરાબની બે માસની ગેરહાજરીની ખબર સંભળી દુઃખથી ખરેખર દાજી ગઈ.

“મી. મોહી તું હમુને બે માસ માટે છોડી જાય છે તો બન્ને પણ

૪૨] આવી જિજ્ઞાસાની એક વાર્તામાં બાર સીનેમાં જોવા જોડણી મળતી સમાયલી છે

વહેલ્સો પાછો ફરજો હં? હમુને લુલ્લતો ના અને હવે આલો તો પરણીનેજ પાછો આવજો કે તાહારી મીસીસ મોદી માહારી એક ભલી કમપેનીઅન થઈને રહે. બા ફતેહ કર મી. મોદી ખુદ તાહારો નીગેહબાન થાય." આંખમાં ઉલ્લસાર્થ આવેલા જળજળવા સાથેજ ભલી મીસીસ એમરસને જણાવ્યું. અને આ ભણી લેડીના રૂડા આશીરવાદ લઈ વીરલો સોરાખ ત્યાંથી ધણીજ ભારી દીલે વીદાય થયો.

જે દીવસે સોરાખ સોલાપુર છોડી જનાર હોતો તે દીવસે મી. એમ-રસન પોતાના કુટુંબીઓ સાથ ત્યાંના રેલવે પ્લેટફોર્મ ઉપર હાજર થયો હતો. અને જ્યાં સુધી ઉપડી ગયલી ત્રેન નજરે પડતી રહી ત્યાં વુલીક તેઓ સર્વે જણાઓએ પોતાના રમાલો દલાવી છેક છેવટનું પથ માન તેને આપ્યું હતું.

અમારાં બંને પ્રકાશનો ઘર બેઠાં
મલવાનું વાર્ષિક લવાજમ.

ફેવરીટ બાર માસના રૂ. ૨ } માં
વાર્તા વિભાગ ,, રૂ. ૨ } બે

ફારેન પોપ્ટેજ પ્રત્યેકનું રૂ. ૧ વધુ.
(અથવા શીલ્ડીંગ પાંચ.)

ચાલુ ગાઉર ખખરના ભાવ.

ઉપલા બે માહેલાં કાઈબી પ્રકાશન માટે.
૧×૨' સ્ક્રીન કોલમ એક ટ્રાયના ૦-૮-૦
૧×૩' દોઢી કોલમ એક ટ્રાયના ૦-૧૨-૦
આખા પેજના રૂ. ૧૨-ફેવરીટના

,, ,, રૂ. ૬ વાર્તા વિભાગમાં

પત્ર વહેવારનું ઠેક

'ફેવરીટ' ન્યુસપેપર એજંસી,
ઠેક અચારીઆ, કાંઠ મારકેટમાં,
મુંબઈ.

કેમલ ઇન્ક.

મુંબઈ ગવર્મેન્ટ ખતામાં,
યુનીસીપાલીટીમાં,
યુનીવરસીટીમાં,
બી. બી. રેલવેમાં,
કાલીયાવાડ સ્ટેટ

વર્ગરેમાં વપરાય છે

અને સોનાના ચદિ મેલબા છે

એજંસી ભાવનાલ માટે—

દાંડેકરની કું.

શાહી બનાવનારા, મુંબઈ—

નવું ઠે. પ્લોટ નં. ૧૬૦. રામબાગ,

દોડી જમશેદજી રોડ. આહીમ મુંબઈ.

ફોન નં. 61158.

પ્રકરણ—૧૪ મું.

સોરાખ સોલાપુરથી નીકલેલો સીધો મદ્રાસ ગયો, ૪ થી જુન ને ૬ જુન તો થોડાક દીવસનો વીલંબ હતો, એટલા માટે તે મુંબાઈ પોંચી જાય તેની અગાઉ તેને પણ પોતાના બાઈ રસ્તમની માફક થોડુંક અહીં ફરી ફરી લેવાનો મનસે ધરાદો કર્યો. મદ્રાસમાં જોવાલાયક રમણો જોઈ લીધા બાદ તે ત્યાંથી કોલ્કો ગયો. અને ત્યાંથી ફરીથી તેજ રસ્તે સીધો કલકત્તા આવ્યો, જ્યાં તેણે ત્રણથી ચાર દીવસો જોવા અને ફરવામાં ગાળી નાંખ્યા. ત્યાંથી તે જમશેદપુર આવી ૬૨ પડ્યો, અને સાહસીક તાતાવાલાઓનું કોષ્ટકને પણ અજ્ઞયખીમાં ગરકાવ કરી નાંખે તેવું ત્યાંનું લગભગ સાડા ત્રણ માઇલ લાંબા વીસ્તારવાળું લોખંડ ખનાવવાનું જગી કારખાનું ધણુંજ ઢિસાડ અને ખારીખીથી જોઈ લીધું અને આખાં હિન્દુસ્થાનના મહાન અશોનર મરહુમ શેઠ જમશેદજી તાતાને આ અદ્ભુત કારખાનામાં કામ કરતા હજારો કામદારોને રોજી-રઝખનું સાંધણુ પુર પાડવા માટે લાખ લાખ આશીરવાદ દીધા. અલાદીનતાં ફાણસની માફક ટુંક મુદતમાંજ નવું ઉગી નીકળેલું અને લગભગ દોઢ લાખ માણુ-સોની પચરંગી વસ્તી ધરાવતું, શહેર જેવું કારખાનું વળી જેવી રીતે સોરાખને પસંદ પડ્યું તેને મુકાબલે આગળ જોઈ લીધેલાં પ્રાંખી મોટાં શહેરો તેને કુચ્છ ખીસાદમાં લાગ્યાં નહીં.

જમશેદપુરથી સોરાખ કલકત્તા મેલમાં સાંજના ચારને અમલે સીધો નાગપુર આવી ઉતર્યો. તે ૨ જુનનો દીવસ હતો. યાને આ ઐતિહાસીક શહેરમાં રસ્તમ આવી લાગ્યો હતો તેની એક દીવસ વહેલોજ સોરાખ ત્યાં પહોંચી ગયો હતો. સેનતલ પ્રેવીનસીસનું આ નામીયું પાયતખ્ત શહેર પુરું જોઈ લીધા બાદ ત્યાંથી રાત્રે નવ વાગે ઉપડતી નાગપુર એક્સપ્રેસનાં ફર્ટી ક્લાસ કમપાર્ટમેન્ટમાં તે ફરાગાટથી ગોઠવાઈ ગયો. તે દીવસ ૩ જુનનો હતો. ૪ થી જુનનો સખકતો સુરજ તો અસ્તો આવતી કાલે ઉગનાર હતો.

નાગપુર એક્સપ્રેસ ઉપડવાને અસ્તો થોડાક વીલંબ હતો તે અર-સામાં એક બહની ઉપર સોરાખ પોતાનું ખીજાણું દીકાસીક કરવામાં રોકાઈ ગયો હતો. તેવામાંજ એક કોષ ધણુંજ જખરદસ્ત અને કદાવર દેખાવનો જર્વાન તેજ ફર્ટી-ક્લાસમાં ધામધુમ કરતો દાખલ થયો. આ વીરલો

જવાન રસ્તમ હતો એમ કહ્યા વીના ચાલશે. રસ્તમે તો આ કલાસમાં દાખલ થતાંની સાથેજ પોતાનાં માં-જણ્યા વડાલા ભાઈ સોરાખને એક લેહનમાંજ ઝોળખી કાઢાડ્યો. કારણ જવાન સોરાખનાં દેખાવમાં અગા-હિના કરતાં કોઈખી જાતનો સેહેજ પણ કરક પડ્યો હતો નહીં. પણ રસ્ત-મમાં તો આપણે જાણી આવ્યા તેમ ચાંદ અને સુરજ જેટલો મોટો તફાવટ પડી ગયો હતો, અને ત્યારે કુદરતીજ છે કે સોરાખે પોતાનાં આ વડા ભાઈને મુતલબ થકને ઝોળખ્યો નહીં. તે બીચારો પોતાના ભાઈને ક્યાંથી ઝોળખે વાઈ ? પહેલું તો તેના દેખાવ અને કદમાંજ પુષ્કળ કરક પડી ગયો હતો. બીજું તો તેને ફેન્ચ કટતી ટુંમકી દહાડી રાખી લીધી હતી, અને ત્રીજું તો તેનો વીચીત્ર કાશમનો પોપાક હતો. સોરાખ જ્યારે ભપ-કાભર્યો અને અપ-ટુ-ડેટ કાળા સુટમાં સજ્જ થયો હતો ત્યારે તેના બર્ષ રસ્તમે એક તાઠટ તટરખંધ પાયખમે ઝોલ્યો હતો. અને શુદ્ધ સુરેદ લાંબા અને લટકતાં રેશમી શર્ટ ઉપર તેવોજ દશક્રીતાટ કાળા બનાટનો કોટ ઝોળવ્યો હતો. વળી પોતાનું સીર દંકાઈ જાય તેવો એક મસ મોટો ગુલાખી રંગનો રેશમી દુપટો વીંટાલ્યો હતો. વળી અધુરામાં પુરું પેલા સતારા વાલા શ્રીમંત મારવાડીને ત્યાંના ચકચક કરતાં નક્કર સોનાના ભારી વજણનાં કડાઓ પોતાના બન્ને હાથો ઉપર લટકાવ્યાં હતાં.

રસ્તમ પોતાનાં વડાલા ભાઈને જેતાતી સાથ એટલો તો ખુશાલીમાં આવી ગયો કે તેનો હરખ જણે તેનાં દીલમાં માયો સમાયો નહીં. તેની ખુશાલીનો કાંઈજ પાર હતો નહીં, પણ હાલ તુરત તો તે જરા જરતીજ માંજણું તપાશવાતી સુખ મતલબથી સુપજ રહ્યો અને જાણે કશામાં હેય નહીં તેમ તે પણ તેની સામેનીજ સીટ ઉપર પોતાનું બીજાણું ઠીકઠીક કરવા મંડી ગયો, સોરાખ નહીં જોય અને જાણે તેમ રસ્તમે પોતાનાં ભાઈને બારીક નજરથી અનેકવાર જોઈ લઈ પોતાનું ઉછળતું જીગર તપ્ત કર્યું. જ્યારે સોરાખે તો આ પોતાનાં ભાઈને કોઈ રાજવંશી દરબારનો કોઈ મોટો આવેદાર માંની લીધો.

એકસપ્રેસ ત્રેને જેવું નાગપુર સ્ટેશન ઝોડ્યું કે બન્ને ભાઈઓ તો નીરાંતે પોતપોતાની બેઠકો ઉપર લાંબા ટાટ થઈ ગયા, છેક સહવાર પડતાં એકાદ સ્ટેશન ઉપર સોરાખે જ્યારે ત્યાંનાં બોયને ચા-નાસ્તાનો ચોરડર ક્યો ત્યારે રસ્તમે સાંભળ્યું કે પોતાના આ ભાઈના અવાજમાં પણ કશોજ કરક પડ્યો હતો નહીં.

વાંચનાંર, જરા જુઓ તો ખરા કે સરજત કાઠ કાઠવાર કેટલી હદ સુધી હાખાઝ થઈ શકે છે? આ બન્ને બાક્યોએ ત્રણ વરસની વાત ઉપર જ્યારે મુંઝાઈ છેડયું હતું ત્યારે તેઓ પૈસા-કાઠી વગરનાં ખીચારા કંગાલ જેવાજ હતા, અને પૈસા-કાઠી વગરનાં હતા કરીનેજ તો તેઓ મઢાસ-મેલમાં વગર ટીકીટે કપડો મારી જઈ મુસાફરી કરી હતી, તે વેળા, યાને ત્રણ વરસની વાત ઉપર આ બન્ને ખીરાદરોનાં આંગ ઉપર પુરાં-પાધરાં કપડાં લત્તા પણુ હતાં નહીં, અને આજે? આજે તો તેઓ વળી પાછા દૈવયોગે એકજ ત્રેનમાં મળી જવા પામ્યા હતા. બન્ને એકઠી યોપાકમાં સળજ થયલા અને વળી બન્ને ખુબ માલદાર બનીનેજ પાછા ફરતા હતા, એ બધો પ્રતાપ “ફરે તે ચરે”ની કહેતીને અનુસરતો હતો. બપોરના બેને સુમારે નાગપુર-એકસપ્રેસ જેવી વીકટોર્યા તરમીનસના પ્લેટ-ફોર્મ ઉપર ઠરી ઠામ થઈ ઉભી કે રસ્તમ રૂઆબ માને રૂઆબમાં એક ટેકસીમાં ગોઠવાઈ જઈ સીદો તાજ-મહાલ હોટેલમાં હંકારી ગયો, જ્યારે સોરાબે કાંઈ જુદાજ હોટલનો આસરો શોધ્યો.

પ્રકરણ—૧૫ મું.

ઓ તો ખુશાલી! મહાભારત ખુશાલી! દુન્યા વરણની આ મોટામાં મોટી ખુશાલીએ આ બન્ને બાક્યો રસ્તમ તથા સોરાબના ઉછળતાં જીગરોમાં જાણે નવુંજ અને તેખી તાગુંજ શેર શેર લોહી ઉમેરી દીધું હતું. આજેજ ૪ થી જુનની તે સગણુવતો અને સપ્તકો દીવસ હતો કે જે શુભ દીવસે તેઓની આંગલી કબુલાત પ્રમાણે આ બન્ને ખીરાદરો એક બીજાને ફરીથી એકવાર કાર્ડ મારકેટમાં મળનાર હતા. આજેજ ૪ થી જુનની તે સુખી સુખ્યારી સાંજ હતી અને આસરે સાત વાગતેના સુમારે તો આ બન્ને મા-બપુયા વહાલા બાક્યો એકમેકની વહાલી ગોદમાં હરખભેર દબાઈ ચંપાઈ જનાર હતા.

સોરાબ ત્યાં અડધો કલાક વહેંદોજ આવી પોંદોચ્યાં હતો અને અતી ઉલટભેર આખી કાર્ડ મારકેટમાં એક લંબાણુ ચકરાવો મારી લઈ બહારના મેન-ગેટ ઉપર તે આવી ઉભો.

પોણા સાત થયા.

“એમ આવશે, હમણા આવશે, હવે આવતોજ હોવો જોઈએ,”

આટલું પોતાના મનમાં ધારી લઈ સોરાળે ત્યાંના ત્યાંજ હવે નાના નાના ચકરાવા લેવા માંડ્યા, ત્યાંના મેન-ગેટ ઉપર કાંઈથી મોટરકાર ચાતો વીકટોર્યા અવી લીધી રહેતી તો ઝટ સોરાળ ખડુજ ખારીક ઇતેજરીથી તે તરફ આવી લાગતો.

સાતમાં હવે દશ મીનીટ બાકી રહી હતી. તેવામાંજ એક દુ-સીતર કારમાં વીરલો રસ્તમ હવે ત્યાં આવી ઉતર્યો. ત્યાંના નજદીકનાંજ એક સ્ટોલ તરફ આ વડા બાઇએ પોતાનાં નાના વહાલા બાઇને દગમગતો જોઈ લીધો. તોથી તે કસામાં હાથ નહી તેમ સીધા અંદરજ દમામમાં ને દમામમાં ચાલતો થયો. આ ગંજવર કદના અને પાદશાહીજ દોરદમામ સાથના પુરૂષે ત્યાંની મારકેટમાં જમાં થયલાં સર્વે જણાઓનું પુષ્કળ ધ્યાન ખેંચ્યું હતું. તેને પહેલાંની માફકજ પોતાનો વીચીત્ર જેવો પોષાક સજ્યો હતો અને પોતાનાં હાથમાંની સોનાનાં મુંડ સાથની એક ભારી વોર્કીંગ-સ્ટીક આમથી તેમ હવામાં હલાવતો તે ખડુજ ધીરે ધીરે પગલે જોલાર પેલાર મારતો હતો.

સોરાળે ફક્ત એકજ ઉડતી નજરે આ કાંઈ પહેલવાની કદનાં અને અમાધારણ જેવા દેખાતા આદમીને જોઈ તપાસી લીધો અને મનમાં ધારી લીધું કે આ તો તેજ શખ્સ હતો કે જે તેની સાથેજ નાગપુરથી એકસ-ત્રેસ દેનમાં મુંબાઈ આવ્યો હતો. પણ આવા એક ત્રાહીત પુરૂષ સાથે તેને કાંમજ શું હતું? તેને તો તેના ભાઈ રસ્તમનીજ તગર હતી આ વડા બાઇએ ખરોખર માર્ક કરી લીધું કે સોરાળ ઘણી ઘણી અધીરાઈથી અને ખડુ ખડુજ ઇતેજરીથી તેનીજ રાહ જોતો ઉભો હતો.

સાતમાં હવે ફક્ત પાંચજ મીનીટ બાકી હતી. રસ્તમ પોતાનાં બાઇથી ખાસ થોડેકજ દૂર રહી લેહેરે લેહેરે લટાર મારતો ફરતો હતો, તેવામાંજ તેને જમશેજી વખાર્યા, તેવણનાં ધણીઆણી અને તેવણની અતી રાણકદાર પણ મુંગી દીકરીને કાંઈ મારકીટવાલા સાદાસીક અચારીઆનાં સ્ટોલસ ઉપર કાંઈ ખરીદી કરતાં જોઈ લીધાં. તે ધણી ધણીઆણીની તો રસ્તમ તરફ પીક હતી પણ આ મુંગી મનોહરે તો રસ્તમને આગાહ જોઈ લીધો. જોઈ લીધો એટલુંજ નહી પણ વળી તુરતજ પીછાંણી પણ લીધો. તેણીએ ઝટ તે જવાનને હસીને ડોકલું ક્યું અને રસ્તમે પણ મલકાટથી પોતાનાં ડોક્યાંનાં લહેકાથી તે સુંદરીને જવાજ ક્યો અને તુરતજ ત્યાંથી આગળ વધ્યો. તે તુરતજ ત્યાંથી આગળ વધ્યો એટલાંજ માટે કે અગર જો આ ધણી ધણીઆણી તેને કાંઈ વાતચીતમાં રોકી લે તો તેની પાસ

એટલો પુરતો વખત ફાલતુજ ક્યા હતો ? તેને તો તેનાં વહાલા ભાઈને ટાઇમસર મળવાનું હતું.

જવાન રસ્તમનું આવું અસાધારણ કદ જોઇ ઘણાંક ત્યાંના પરવાર-તાઓ અને ખાસ કરીને નાનાં ટેંગણો તેની પુઠે પુઠે અજબખી સાથ નીહાળતા ભમતા હતા. તેઓએ અગાઉ કદી પણ આવું હાલ ચાલ કરતું ટાવર જોયું નહીં હોય તેમ ! રસ્તમ અગર જો કોઇ રટોલ આગળ હિલો રહી જતો તો તુરતજ તેની પીઠ પાછળ ચાલતાં આદમીઓ પણ ત્યાંજ ઠરી ઠમ થઇ જતાં હતાં.

મારકીટનાં ઘડીઆગમાં હવે સાતનાં થોડા ઠોકાય. રસ્તમ હવે તુરતજ જ્યાં તેનો ભાઇ ફેરા ફરતો હતો ત્યાં પોતે પણ ચાલ્યો અને જાણી બુજીને સોરાખની છેક લગોલગથી પસાર થતાં જાણે અંજલ્યપણે લાગી ગયો હોય તેમ એક ઘણોજ નરમ આંચળ લગાડી તુરતજ પાછો અગળ વળ્યો. છતાં પણ આ નાના ભાઇએ તેને પકડી પાડ્યો યાતો ઝોળખી શક્યો નહીં.

સાત ને પાંચ માનીટ ઉપર થઇ.

“કેમ ? હજુજ સુધી રસ્તમનું તો કાંઈ ઠેકાણુંજ નથી ? એને ૪ થી જુન થાદ રહી હોશે કે ? ભલા આદમી હજુર આવ્યો કેમ નથી ? શું થયું હોશે ?” અને આવા આવા કાંઈ એકસોને એક વીચારો તેના મગજમાં ચદ ઉતર થયા ક્યાં. તે હવે બીચારો ‘ખરેખરોજ અકડવકડ અને ધવડ ખવડમાં પડ્યો. તેવામાંજ ખુદ રસ્તમ પોતે બહુજ ધીરે ધીરે બાજુથી નીકળી આવી સોરાખના મોઢાંની છેક લગોલગ અને ખરોખર સામે હિલો રહી જઈ પોતાના નાના અને વહાલા ભાઈને ઘણાંજ હેતથી એકી તગરે ટીકવા પડ્યો.

“કેમ સોરાખ, મહને ઝોરખેજ કે દીકરા ?” રસ્તમ ફકટ આટલુંજ બોલ્યો. અને તેના ઘાડા અને ઘોંધારી સાદે સોરાખને ઘડીબરના તેના અવાચકપણાથી જાણે સીદો સાવધ કરી નાંખ્યો. સોરાખે તુરતજ ચોંકી જઈ સામે હિલેલા પોતાના ભાઈની નજરો સામે એકાદ બે પણ જોયાજ ક્યું, પણ તેના હોથોમાંથી પહેલાં તો જાણે એક સાદો સુતરો કષ્ટ વટીક બહાર નીકળી શક્યો નહીં.

“કેમ સોરાખ, તેં તારા ભાઈ રસ્તમને હજુર સુધી ઝોરખ્યો નહીં ?” કમરે બંને હાથો ટેકવી હઇ રસ્તમે પાછો એકવાર પોતાના નાના ભાઈને સવાલ કર્યો.

“ઓ ! ક-ક-ક-ટાણ ? ર-રસ્તમ ? ઓ મારા વહાલા ભાઈ તું ?

૪૮) ફેવરીટ તથા વાર્તાની આપણો મુખ્ય સ્ટેશનોના વીહલર બુક સ્ટોલથી મલશે.

તું-તું-પોતે ફેવરીટ ? ખરેખર કહે છે કે ? હું તો જાણે માની પણ શકતો નથી." સોરાબ પોતાના વડા બાઇને એકદમ આચીંતો અને નધારેલો પોતા પાસ આવી હોંસો જોઈ લઈ તે એટલો તો અકળાઈ ગભરાઈ ગયો કે તે શું ને શું બોલતો હતો તેનું પણ જાણે તેને જે ઘડી જાન થઈ શક્યું નહીં.

અને હવે તુરંતજ અને ત્યાંને ત્યાંજ આ જાનને વહાલા ખીરાદરો એક ખાજાને ઘણીજ મજબુતાઈથી એકમેકને ટોટા ખાતી પડ્યા, તેઓ પોતપોતાને વટીક બેઘડી બુલી ચુકી ગયા. એટલુંજ નહીં પણ ત્યાંના ફરતાં ફરતાં આદમીઓની હાજરી વટીક તેઓ વીસરી ગયા.

"અરે પણ ભલા આદમી, આપણે ગઈ કાલે તો સાથેજ નાગપુર એકસપ્રેસમાં જતા તો ત્યાંજ કાંઈ નહીં બોલ્યો વાઈ ? મેં તો તુંને ખીલ-કૂલ આરખ્યોજ નહીં, મારા સમ. કેમ, તું કેમ છે ફેવરીટ ? સારી કાંતી તો છેની ? તું કાંઈ મોટો ગાજ દરખારનો દીવાન બનીને આવ્યો હોય તેવોજ આજાદ લાગેજ. આપરે તારામાં કેટલો બધો ફેરફાર થઈ ગયો જ ?" સોરાબે ખુશાલોથી તર થતાં જીગરે હિપરા સાપરી સવાલો કર્યા.

"અરે નહીં વાર, દીવાન કાણનાં બાપનો ? હું કાંઈ દીવાન ખી નથી બન્યો ને હેવાન ખી નથી બન્યો. માહારી હીમતરી સમજશે ત્યારે તું ખચીતજ અજબજ થઈ જશે ને હાંતમાં આંગળાં ખેંસશે. આપરે પછી ઘેરે જઈને બધી તીરાંને વાત કરશું. આપરે ગઈ કાલે નાગપુર એકસપ્રેસમાં સાથે થઈ ગયા હતા ખરાં, તે મેં તો તુંને તુરંતજ અને ત્યાંને ત્યાંજ જોળખી લીધા હતા, પણ હું જાણી જોઈનેજ તું મને આરખેજ કે નહીં તે જાણવાને સારંજ હું સુપ રહ્યો હતો. વળી ખીજું તો એ કે ગઈ કાલે તો ૩ જી યુન હતી. જ્યારે આપરી કચુલાત પ્રમાણે તો આપુને ૪ થી યુને મળવાનું હતું. કેમ, તું સારી હાજતમાં તો છેની, સોરાબ ?"

"ઓ યસ, માહારી હાલત ઘણીજ સારી છે. આપરે બધી વાત ઘેરે જઈનેજ કરશું. ચાલ ભાઈ, તું ઘેરે ચાલ. માહારો તો જીવ બધો ધર-માંજ ભરાઈ રહ્યોજ."

"અને માહારંખી. પણ આપરે કાંઈ મોનાં ગમીતું આવ મારકીટ-માંથી ખરીદી લઈયે. ખીયારાં આપરાં માંચજીએ રાંધ્યું હોય કે નહીંખી. સાડા સાત તો થયા."

ફેવરીટે જણાવ્યું અને ત્યારે તે જાનને બાઇઓ એકવાર ફરીથી ખુશાલ જીગરે મારકેટમાં ધુસ્યા અને 'અચારીઆ સ્ટોલ' માંથી જાત જાતની અને મોંઘા ભાવોની ખરીદીઓ કરી લીધી અને ત્યાર બાદ એક મોટી ટેકસીમાં દર પડી ત્યાંથી પોતાનાં ઘર તરફ વીદાય થયા.

પ્રકરણ—૨૬ મું.

“કેમ બપુખર્ષ માંય, મહુજે શાંભરોય કે ? આજે તો તમારા શાહેબ-
ઝાદાએ આવશે જો. આજે તો પોથી જીન શે. તમે ઝાંણોશ કે બપુખર્ષ.”
આજે દારાખદાઈ પંઢકી ખુશ ખુશ થતા વહેલાજ તેઓના ઘરે પધાર્યા હતા.
તેવણે આવતાંની સાથેજ બસુખાઈ ને બારણાં આગળથીજ ખુશ વધાર્ષ
કહી સંભળાવી.

“ઓ હારે મરું તમારે મોંહને સાકર.” તે અતી ઉલટમંદ થઇ
ચુકેલી માતાએ હરખબેર જણાવ્યું.

“ઓ નારે, એ તમારી પાકર બાકર કંઈ ચાલપે નહીં જો ? મને તો
આજે અરધી બાટલી બરાંનડીન કે છેપે ! તમે શમઝયાં કે માંયજી ? આજેજ
શવારનાં પોહોરમાં મેં પપતો ઝાંપોપ, તેમાં બેઠ બહાએને તમારે ત્યાં
આવી ઉભેલા મેં ઝાંપાપ.”

“હા માંસીજી, મેં બી આજે સહવારે એક સ્વપતો બેયોજી. તેમાં
રૂસ્તમ અને સોરાખને ઘણાંજ પૈસાવાલા થઇને પાછા આવતા બેયાજી”
મીટી રોશને જણાવ્યું.

“હું મારા ખુલાયજી પરથી બધી જોવરઈ બાંડે રે. મારા બેઠ
પાંચે હરતા રમતા આવે એટલે બસ,” ઉલટમાં આવી ગયેલી તે માંવતરે
જણાવ્યું.

બરોબર આંતે ટકોરે એક ટેકસી તેઓનાં ઘરનાં આંગણા સામે
ધમધમ કરતી આવી ને ઉભી પશુ રહી ગઈ. દારાખ દાઈ, બસુખાઈ તથા
રોશન તેઓનાં જોટલા ઉપરજ ધક્કીજ ઇતેખરીથી આ બન્ને બાહાએની
આવી ચઢવાની ક્યારનાં રાહ બેતાં થે. બધાં હતાં.

સોરાખ પહેલાંજ તે ટેકસીમાંથી બહાર કુદી પડી વહેંકે અંદર દોડી
જઈ પોતાની વહાલી માવતરને ગળે બાઝી પડ્યો અને ત્યારબાદ રોશન
તેમજ દારાખદાઈને બેટયો. રૂસ્તમ પોતાનાં વીચીત્ર દ્રેસમાં હજી ટેકસી
તરફજ હતો.

“મારો રૂસ્તમ હીકરો કાંઈ છે, સોરાખ ?” ખુશાળામાં ચકચુર થઈ
ચુકેલી તે માતાએ જણવા માંવ્યું.

“માંસીમાય, તમેખી શું બે, આય શું રૂસ્તમ ટેકસીની આગળ
ઉભોજી તે.” ચાલક રોશને પોતાનાં મસીઆત ભાઈને તુરતજ જોળખી
લેતાં જણાવ્યું.

“ઓ મારા બાપજીરે અરે કામ આવો રે. આય રૂપટમ ? નકરો
ઝાંણુ તેહમતન રૂપટમ પહેલવાન !” દારાખદાઈએ તાજુખ થતાં જણાવ્યું.

ઓ ! શું તેઓની ખુશાલી ? શું તે સગવડની સાંભળી બલીકારી ? શું તેઓનાં ખુશાલીથી તર થઈ જતાં દરેકનાં જીવરો ? કહોની કે દુન્યા વરણની તમામ ખુશાલીજ ખુશાલી આ એકવારનાં ગરીબ ધરમાં પોતાનું આજે હસ્ત લખાવી ચુકી હતી. પોહોળા પેશાણીના હસ્તમે પોતાની ગરીબ વહાલી માંદરને રખરનાં એક બોલની માફક પોતાનાં મરત હાથોમાં સેદલાઈથી ઉપાડી લઈ તેવણ ખીયારાને જાણે ભચડી કચડીજ નાખ્યાં.

“એ આય દાહારીનું પીણું કાંઈ ઉધાર્યું ? મેં તો તુંને ઓરખ્યો બી નહીં જો. ને આય માંધા પર પાધોટું કાંઈ ધાણ્યું ? એ શું તારો અવતાર ?” દારાબદાઈએ તાળુખી અને હરખમેર સવાલો ઉપર સવલો કર્યાં.

લગભગ કલાક એક સુધી તેઓએ ઉપર ટપકતી વાતચીત કરી લીધી અને ત્યારબાદ તેઓ સર્વે જણાંઓ વણ વરસ બાદ આજે એક સુકરે જમવા બેઠાં. ખાણું લીધા પછી દરએક ભાઈઓએ પોત પોતાનું શરૂઆતથીજ દારતાંન કરવા માંડ્યું. ત્યારે તેઓએ જાણ્યું કે વણ વરસની વાત ઉપર તેઓએ એકજ મેલ-ત્રેનમાં એકમેકથી અંગણ રહી મુસાફરી કરી હતી અને જન્ને જણાંઓ તે અકસમાંત દરમ્યાંન સલામત ખચી જવા પામ્યા હતા, અને વળી જન્ને ભાઈઓએ ખીજ કાંઈકેનાં પણ જન્ને ખચાવ્યા હતા તે સાંભળી સર્વે જણાંઓને અમ્મયખીનો એક મસ મોટો આચક્ર લાગ્યો.

“ઓ વહીરે માંધ; તમે દુશ્મનને કાંઈ કરું થતે તો હું તો જીવ પરજ કરીને મરી જતે જો.” અસુખાઈ માંધે ધાસ્તીથી ધુજી જતાં જણાવ્યું.

“અરે પણ ખરા જો; તમુંને ખમર કે હસ્તમ સોરાખ ? એક કાંઈ જમશેદજી વખાયાં નામનો પારસી આવીને માસીમાંયને આઠ હજાર રૂપ્યા આપી ગીયો તો, તમે વાત કરોની માસીમાંય ?” રોશનને એકાએક ચાદ આવતાં તેણીએ જણાવ્યું. અને ત્યારે આ જન્ને ભાઈઓ ખચીતજ હેરત થઈ રહ્યા.

“ખરેખર માયજી, આય જમશેદજી વખાયાંની એક છોકરી એટલી તો સોહામણી છે કે બોલ્યે વાત નહી. પણ ખીયારી સદનતરજ મુંગી છે, માહારી પાસ એક જંગલની જડીબુટી છે તે હું આ છોકરી ઉપર અજ માવી જોવા માગુંછ,” હસ્તમે જણાવ્યું.

“કેમ બળ્યા, કાંઈ ખાટી માઠી નજર છે કે ? તેવું હોય તો બોલી દેજો જો, એ મુંગી શોકરીને બોલતી કરશે તો ઘણું ધરમનુંજ કામ છે સમજ્યો કે તું ?” દારાબદાઈએ રોકડ પરખાવી આપ્યું.

પ્રકરણ—૧૭ મું.

“તું કહેછ તે તો ખરું છે, પણ તારી ખાત્રી છે કે તારા આ કલેક્ટર સાહેબ મીંઝે એમરસન કાંઈ જાતનો પાછળથી વાંધો તો નહીં કહાડે ?” વળતે દીવસે જન્મે ભાઈઓ ધરમાંથી બહાર નીકળતાં રસ્તે જણાવ્યું.

“અરે નહીંરે રસ્તે, આ મારો સાહેબ ખીયારો એટલો તો મીંચા માણસ છે કે હું તેની જેટલી વખાણ કરું તેટલી થોડી. તારું ગંજવર બદલ જોઈને એ તો ખીયારો ખુશ ખુશ થઈ જશે, એટલુંજ નહિ પણ ખીયારી એની ગડમ પણ બહુજ બલી ખાઈ છે. વાર કામ કંઈજ નથીરે. ફક્ત બધી ત્યાંની મારકેટો ઉપર દેખરેખ રાખ્યા કરવાની, ખીજું કંઈજ નહીં. તું જોજે તો ખરો, હું તુને બે-ત્રણ દહાડામાંજ ત્યાં રાહ પાડી દેવશ.” સોરાબ સમજાવતો હતો.

“બધું તો ખરું, આપરે જો જન્મે ભાઈઓ સોલાપુર જઈને દર પડ્યે તો ખીયારો આપણા માંયજનું શું થાય ? ને વળી ખીયારી રોજનને પણ કાણ પર મુંઠી જઈશું ?”

“નહીં નહીં, માંયજ તે રોજનને આપુને સાથે સોલાપુર લઈ જવાંજ પડશે. સોલાપુર કાંઈ નાનું સુનું ના ધારતો હું ? બહુજ સરસ શહેર છે. ત્યાંના જરથોસ્તીઓ પણ બધા બહુજ બતા છે. ત્યાંના પારસીઓમાં એટલો તો સંપ છે કે બોલ્યે વાત નહીં. વળી મારો બંગલો એટલો તો મોટો ને ફાંકડો છે કે ત્રણ ચાર ફેમીલી સાથે સાથે અને સહેલાઈથી વસવાત કરી શકે. સમજ્યોની તું ?” સોરાબ પોતાનાં વડાભાઈને બધું સમજાવતો હતો.

“મુંજાઈમાંજ કંઈ હોતે તો ખીયારી રોજનનું આપણે કંઈ ગોઠવી દીધું હોતે. સોલાપુરમાં તો—”

“તેનોખી વીચાર મેં કરીજ રાખ્યોછ. રોજન સાથ તો મારો પોતાનો પરણી જવાનો વીચાર છે. પણ હાલ તુરત તો તું માંયજ આગળ એ વીધે વાત કરતો નાં. અગર જો, રોજન સાથ તારો પોતાનો વીચાર હોય તો સાફ સાફ મને કહી દેજે જા. હું તારા રસ્તામાંથી ખુશીથી નીકળી જવા તૈયાર છું.”

“અરે નહીંરે ચાર ખીલકુલ નહીં. મારો તો પેલા જમશેદજી વખા-
ગ્યાની મુંગી છોકરી સાથ પરણવાનો મેં નક્કીજ વીચાર કરી રાખ્યોછ.

૫૨] બે આનાની દીકરી ખીરવે ફેવરીટનો એક જ અંક (પોન્ટ ફી) નમુનો મળશે.

ધણીજ પુખ્તસુરત અને એટલી તો એમકુલ છે કે તું જોશે તો જરૂરજ પુશી પુશી થઈ જશે. પણ માંચણ આગળ તું હમણાં તો કંઈખી બોલ-તોજ નાં. એ દીકરી ઉપર હું મારી સાથ લાવેલી એક જડીબુટી અજમાવા માગું છું. મારી ખાત્રી છે કે નક્કીજ ફાયદો થઈ જશે." અને આવી રીતે પોત પોતાનાં યુગ વીચારો આપ લે કરતાં આ બન્ને લાકડાં હવે સેન્ટ્રલ બેંકમાં દાખલ થયા.

સતારાના પેલા કરોડપતી મારવાડીએ પોતાના એકના એક પુરા વહાલા દીકરાની ગંભીર બીમારીમાંથી રસ્તે પોતાની પાસની જડીબુટીની કરામતથી સાબી તાબે કર્યો હતો તેના બદલામાં આ શ્રીમંત મારવાડીએ રસ્તે પાંચ પાંચ હજારના બે ચેકો બંધ પરખીડમાં આપ્યા હતા. તેજ ચેકો આજે વટાવી લેવાની મતલબથી તેઓ બન્ને બીરાદરો સેન્ટ્રલ-બેંકમાં આવ્યા હતા. ચેકના નાણાં વટાવી લઈ તેઓ સીધા હવે જમશેદજી વખાણીને ત્યાં પોંદોચી વળ્યા.

સુભાગ્યે જમશેદજી પોતાના ઘરમાંજ તેઓને મળી ગયા અને રસ્તે ન ધારેલો અને જોઈતો પોતાને ત્યાં આવી લાગેલો જોષ તેવણ બહુજ વીચારમાં પડી ગયા.

"અલ્લો રસ્તે, તું આજે અહીંયા? મેં તારા આઠ હજાર રૂંયા તો તે દહારનાજ તારા માથળને પુમારીબી દીધા છે. તુને તેની ખબર છેની?" શેકહેન્ડ કરતાં વખાણીએ શરૂઆત કરી.

"તે મને ખબર છે, જમશેદજી શેક પણ હું તો આજે એક ધણીજ અગતની બાબતસર તમારે મકાને આવ્યો છે, આ મારો નાલ્લો બાઈ સોરાબ," રસ્તે પોતાના લાકડ સાથ જોળખાણ કરાવતા જણાવ્યું.

"તે બીજી અંગતની બાબત શું છે? શું કાંઈ વરી પૈસા ટકાની બાબત છે? તેવું હોય તો--"

"અરે નહીરે, પરવરદેગારની મેદરથી હવે તેવું કશુંજ નથી, હું તો તમારી મુંગી દીકરી ઉપર હું મારો એક ઈલાજ અજમાવા માગું છું. દાદાર હોરમઝદનું ચાહાવું છે તો કદાચ એ તમારી દીકરી પાછી એકવાર બોલતી પણ થાય, એ બીચારી કાંઈ જનમથીજ મુંગી તો નહીં ઉતીની?" રસ્તે જણવા ચાહ્યું.

"અરે નહીરે, જરાકખી નહી, આજે સાત આઠ વરસની વાત પર હમે સર્વે જણાઓ દીવાળીની લાકડ જેવા ગીયાતાં તે ત્યાંજ કોઈ નાંપાકે એની આગળજ એક મોટા ફટાકરાનો ધરાકો કરીધો અને

એ ખીયારી ધારતી ખામ ગમ અને ખસ તે દીવસથીજ ખીયારીની વાચાજ જાણે બંધ થઈ ગમછ. હમે ધણાં ધણાંખી ડોક્ટરોનાં ઇલાજો કીધા પણ ખધુંજ ફોકટમાંજ. તે કરતાં મને પોતાને તો કંઈજ વધી નથી. પણ એ તારો ઇલાજ શું છે વાઈ તે જરા મને સમજાવશે?” જમશેદજીએ કાંઈક શકમંદ થતાં પુછ્યું.

સ્તમ, તેવણનાં દીલમાં હિમો થયલો આ શક તુરતજ પાંખી ગયો. “તમે જરાક પણ થઇને ગભરાતા નાં, મારા જમશેદજી શેઠ, આગલી આપણા વચ્ચે થયેલી લેણદેણનાં બદલામાં હું તમને કે તમારી આય ખીયારી નીદોષ અને મુંગી છોકરીને જરાક પણ થઇને નુકશાન કરવાનાં ઇરાદાથી આવેો નથી. પણ હું આપણા પાક પવીત્ર ધરમનાં નાંમથી કેહું છ કે તેવું કશુંજ નથી. પરવરદીગાર મારો સાક્ષી છે. જો તમને કાંઈ અરચણ નહીં હોય તો જરાક તમારાં આય દીકરીને બોલાવશે?” સ્તમે એટલી તો સંવ્યાપનાં જોશથી તેવણને કહી સંભળાવ્યું અને જમશેદજીની તે વીશેની ખાત્રી થતાંજ તેવણે પોતાની દીકરીને બોલાવી.

“ખાનુ—ઓ ખાનુ, જરા અહીં તો આવજો દીકરી.” અને એક પળમાંજ આ મુંગી છોકરી તેઓ સર્વે જ્યાં બેઠાં હતાં ત્યાં દાખલ થઈ, અને આવતાંની સાથેજ પોતાના ડોકાનો લેહકો કરી લઈ પહેલાં સ્તમને અને પછી સોરાખને માયાકુળ શેઠહેન્દ કરી. આ ખીયારી મુંગી મંતર છોકરીની ગ્રેસ-કુલ અદા, તેણીનો અતીધણો મીઠો મનોહર ચેહરો જોઈ સ્તમ એક વાર ફરીથી ઓછો છક થયો નહીં. તેણી ખરેખરીજ નેકી અને નીતીનું એક નમુનેદાર રૂપ હતી. આ ખન્ને બાપઓને એકજ ઝટકે માલુમ પડી આવ્યું કે તેણી સાચી, સુદ્ધો, અને અશોકના એક સ્વરૂપ સમાન હતી.

તેણીનાં પીતાએ તેણીને દરેક ખાખદોથી વાકેફ કરી દીધી અને તેના જવાબમાં આ મનોહર મુર્તીએ દયા ઉપજાવવા જોગ પોતાના નાણુક લહેકાથીજ જવાબ વાળ્યો. તેણી ખીયારી સમજી ખધું શકતી હતી, પણ એક ભાંગેા તુટો શાબ્દ વરીક બોલવાને જાણે અશક્ત હતી.

“જમશેદજી શેઠ, એક ગ્લાસમાં થોડુંક પાણી મંગાવશે? આય મારો એક ખડુંજ સહેલો ઇલાજ અજમાવી જોવાની હું તમને દાખીને લલાખણ કરું છ.” સ્તમે સમજાવ્યું.

પાણી હાજર કરવામાં આવ્યું. સ્તમે પોતાના ખીસામાંથી એક નાની દબ્બી બહાર ખેંચી કાઢી અને પેલી જડીબુટીની ખાખમાં સોયની,

૫૪] બે આનામાં એક સાથે માનીતું ફેવરીટ-વાચાં. બારે સંતોષ પામશે !

આણી ખોરી તે એમની એમ સોયને પાણી સાથે ડોહવી નાંખી. સોરાજ પથ્થ પોતાનું ડાસું વઢારી પોતાનો ભાષ્ટ શું કરામત કરતો હતો તે અચરતી સાથ જોવા પડ્યો.

“આય પી જાઓ જોડેછ તો વાફ ?” ફરતમે તે પાણીનું ગ્લાસ આ મુંગી છોકરીનાં હાથમાં પકડાવતાં સમજાવ્યું અને તુરતજ અને કોઠખી જાતની આનાકાતી અને ધારતી રીકર કયાં વગર આ છોકરી ગટ-ગટ કરતી ગટાવી ગઈ.

“જોયુંની જમશેદજી શેઠ, આય મારો છલાજ પાણીથી બરેલું એક મોટું અને સાફ વાસણ મંગાવશે તો પંદર દીવસ ચાલે તેટલું હું તમને હમણાંજ તૈયાર કરી આપુંછ મારી ઉપર વિશ્વાસ રાખજો, જમશેદજી શેઠ દીવસમાં ત્રણથી ચાર વખત આ પાણી એવણને પીવા માટે આપજો બરોબર પંદરમે દીવસે હું ફરીથી તમારી મુલાકાત લેવશ અને તેનું શું પરીણામ આવશે તે હું મારી નજરે નજર જોવશ, હવે એક વાત વધુ, જરા મને એવણનો ટપકો આપશોજી ? એ તમારી છોકરીનાં ઘરેહ દહાડા કેવા છે અને ક્યારે બદલાશે તે હું મારા એક ઝોળાખાંણુવાલાને દેખાડવા માંગુછ.” ફરતમે જણાવ્યું. ટપકો તુરતજ હાઝર કરવામાં આવ્યો અને બંને ભાષ્ટોએ સર્વેને સાહેબ સલામ કરી ત્યાંથી રખશદ લીધી.

પ્રકરણ—૧૮ મું.

‘બરોબર ફરતમ, આ પરીસુરત છોકરી સુંદરતાનો એક નાદર નમુનોજ છે જો. પરવરદીગાર કરેને તારા હાથને જશ મળે અને તારા મનની મુરાદ બર આવે.’ સોરાજે પોતાનાં ભાષ્ટને બહી દુવાઓ ઈચ્છતાં જણાવ્યું, અને જોયો વાતમાં તે વાતમાંજ પોતાના ઘેરબારે આવી લાગ્યા.

“લેવો માંયજી, આય તમારી પાસે રાખો.” ફરતમે પોતાની વહાલી માવતરનાં હાથમાં દશ હજાર રૂપ્યા પકડાવતાં જણાવ્યું. એ રૂપ્યા તે કેમ મેળવવા પામ્યો હતો તેને લગતી તમામ કહાણી વીગતવારે સર્વેને કહી સંભળાવી.

ખીજેજ દીવસે દારાબહાર પંઢકી આવી લાગ્યા, અને તેવણને જોતાંની સાથેજ વખારવાને ત્યાંથી આવેલો તેવણની છોકરીનો ટપકો તેવણને જોવા ફરતમે જાણે કાલાવાલાથી માંગી લીધું.

“અબ્બા તારી દારમાં કંઈ કાણે ખરું. લાવની ઝોળી વારું ? ઝોળિંશ તો તારોબો ટપકો મને ઝરા આપડેની.” દારાબદાઈએ બધાબધું, અને રસ્તમે પણ પોતાનો ટપકો લાવી તેવણ આગળ હાઝર કર્યો.

“લેવો બાહરસા બરા ખરોખર જો જો હં ? મારે તો બસ આયબ છોકરી સાથે લગ્ન કરવાંછ. જીવની હમારી રાશ કેવી આવશે ? રસ્તમે ઇનેજરીથી બધાબધું. અને ત્યારે દારાબદાઈ પંક્કીએ એક કાગળ ઉપર કોઈ બહુજ ખારીક અને લંબાણથી ગણત્રી કરી, અને મરવાલા, બાદબાકી, ગુણાકાર અને ભાગાકાર વીગેરે વીગેરે બહુજ ખારીકીથી કરી લઈ છેવટે નીચે મુજબ પોતાનું મત આપ્યું.

“બહુજ સત્તર આના તે જો પે ઉપર દેખાઈ આવેછ. શોકરીને સાત વરસની પગોટી બેઠેલી, પણ થોડાજ દીવસમાં તે તો ચિતરી જશે. ત્યાર-પંક્કીથી એના ધરેહ દહારા એવા તો ફેરવાઈ જાશે કે જોલ્યે વાત નહી. રાશ ખી શુન્નાં કરતાંખી પારી પે ઝા. વરી શોકરીને આવતે મહીનેજ લગનનો ઝોગ પે. ઝરે બા ઝરે પરણવીજ ઝાછયે. ઝા નહી પરણી જાય તો અ.ય હાથ કલમ કરી નાંખું ઝા. બધાંજ વાણાં પરા પે. એક સહેજખી ધારતી પ્રીટર કરવા ઝેતું નથી.” દારાબદાઈએ બન્ને ટપકાઓની બોંડરી કરતાં બધાબધું.

વચમાં ફટકે આંક કે દમજ દીવસો પસાર થયા હશે તેવામાં રસ્તમને જમશેદજી વખાયાં તરફથી એક નીચણું કાગળ મળ્યું.

“વહાલા દીકરા રસ્તમ,

હું તારો જપકાર કયા શબ્દોમાં લખું, તારાં અંજમતી પાંખીએ તો જાણે કમાલ કરી બતાવીછ. રાજઆતમાં તો મારી દીકરીનું ગણું જાણે કશાંથી ખેંચાતું હોય તેમ માલમ પડ્યું. અને આ કાગળ લખું હું ત્યારે તો અગાજી જેમ બેલતી ચાલતી હતી તેવીજ હાલતમાં આવી ગઈછ. આ કાગળ મલતાની સાથેજ મને આવીને તુરતજ મળી જાશે. મારી દીકરી બાનું તુંને મળવા અને તારી સાથ મેંદિ મેંદિ તારી હાજરીમાંજ પોતાની પરીક્ષા આપવા લખીજ ઇતિજારીથી તત્પર થઈ રહેતી છે.

જી. તારા હક્કમાં હજારો અને હાથો બધી દુઆનો આહવાર જમશેદજી વખાયાંની ધણે લલ્લાં પાંચજે.”

જવાંન રસ્તમને માટે આ શું કાંઈ જોવાં તેવાં હયાને કરખાવી નાંખ-

૫૬] સીનેમા કે નાટક કરતાં વધુ મેળ આવી એ આનાવાલી વાર્તામાં સંભાવલી છે.

નારી ખુશાલી હતી ? તેને હવે ઉપરાસાપરી મળતી રહેહો પર રહેહો જાણી લઈ પોતાના પાક પરવરદીમારનો તેને પોતાના ખરાંજ જીમરથી ઉપકાર માન્યો. અને વળતેજ દીવસે ખુશાલીથી તર ચયલાં જીગર સાથ તે જમશેદજી વખાયાને ધરે જવ દોડ્યો, ખડકે કહોની કે તે જાણે ઉડીનેજ ગયો.

રસ્તમ એટલો તો હરખમાં અને જોવડી ખુશાલીમાં આવી ગયો હતો કે તે જમશેદજી વખાયાના ધરે પોંદોચતાની સાથેજ તેવણના ઓરડામાં કામનીખી રજમંદી લીધા અને પુછવા પરછવા વગરજ જાણે પોતાનુંજ ધર હોય તેમ જોધડક દાખલ થઈ ગયો તેનું વટીક આ ભાનજુલા જવાનને સેહેજે પણ ભાન થઈ શક્યું નહી. રસ્તમને અંદર દાખલ થયો જોતાંની સાથજ 'બુદ બાનુ' પોતેજ તેના લાણી એક નાજુક અને ખુબસુરત પતંગ્યાની માફક દોડી આવી અને જવાન રસ્તમનો હાથ પોતાના કામળ કરમાં પકડી પાડ્યો.

"સાહેબજી રસ્તમજી, આવો તમારી બરકતથી હું હવે જોલતી થઈછે જો." તે મધુરી મહાખુમે કામળી રીતે જરાકખી શરમાયા કે ઓશકાવા વીના જણાવ્યું.

"મેં તે જાણ્યું અને તે જાણીને હું ઘણોજ ખુશી છું હવે તમને કાંઈ હરકત માલમ પરેછ કે વાઈ ?"

"ઓ જરાકખી નહી, તમારી મેહરબાની માટે હું તમારો જેટલો આભાર માનું તેટલો થોરોજ કેહવાશે."

રસ્તમને હવે લાગ્યું કે આ મુંગી બાનુ અગાઉ તેને જોઈ હતી તેના કરતાં હાલની જોલતી ચાલતી બાનુ તેને ઓરખી દીલકશ, જાસ્તીજ મરોડદાર અને વધારેજ અપોધના એક સ્વરૂપ જેવીજ ખેંચાણકારક દેખાતી હતી.

પ્રકરણ—૧૯ મું.

"અલ્લો રસ્તમ તેં મારો દીકરી સાથ વાત કીધી કે ?" રસ્તમને જોતાંજ સાહેબ સલામ કરી જમશેદજીએ જણાવ્યું.

"હા સાહેબ વાત કીધી," રસ્તમે હસીને જણાવ્યું.

"હા હમે તો જાણે માનીખો નહી શક્યા કે આય ઓચીતો ફરકાર આટલી અખાયખો સાથ કેવી રીતે થઈ જવા પામ્યો જ્યાં કાબેલમાં કાબેલ

ડોક્ટરોથી મોંઢ માગ્યા રૂપ્યા ખરચતાં છતાં કાંઈ વળી શક્યું નહી ત્યારે તમારા આય ફક્ત પાણીએજ જાણે ગળજ કરી બતાવ્યો, હમે જાવેદાન સુધી તમારા હેશાનમંદ રહીશું. એ તમારી દવા શું છે અને તમે એ ક્યાંથી શીખી આયા ?" જમશેદજીના ધણીઆણીએ પુછ્યું.

"ઈસ્તમે જડીબુટીને લમતી હકીકત કહી.

"અરે દીકરા ઇસ્તમ—જરા અહીંયા તો આવ." જમશેદજી એ હવે ઇસ્તમને જરા બાબુએ લમ જતા જણાવ્યું, "ઈસ્તમ દીકરા, હું આજે તારી આગળ ઘણોજ શરમીદો છેઉં તું ખરેખરો લાખમાંજ અને કવચીતજ મળી આવે એવો એક નેક ખખત જવાન છે કે જેનું મુલજ નહી થાય, પુરાઇનો બદલો બલાઇથી કેમ વાળી શકાય છે તેવો તો દાખલો આ મે પહેલ વેહલોજ જાણ્યોછ અને જોયો છે, આય મારો ખીચારી દીકરી થોડાક વરસ થયા મુંગી મંતર ખની ગઇતી તે કાંઇજ નહી પણ ધારં છે ત્યાં સુધી મારા આગલા કરેલા પાપોની ખુદાતાલાના ધરતી સખતમાં સખત સખત હતી. પણ તે મારી કદંગી આગલી રીતીઓને મેં છેલ્લીજ સલામ કીધીછ. અને તે મારા તમામ ગુનાહોની હું આજે તોજેશ કરંછ એમ હું તુંને આજે ખુલ્લે ખુલ્લું અને મારા ખરાંજ જીગરથી જણાવી દેવાને ખીલકુલ શરમાતો નથી. ઇસ્તમ દીકરા ઇસ્તમ, આ તારી બલાઇનો બદલો હવે હું પુરેપુરો બલાઇથીજ વાળવા આતુર છેઉં અને તેથી કરીને હું તુંને—"

"થોભો સાહેબ, જરાકજ થોભજો" ઇસ્તમે તેવણને આગળ બોલતાં એકદમ અટકાવી નાંખતાં જણાવ્યું. "જરાક થોભો જમશેદજી શેઠ જરાક માફખી બોલેલું મહેરબાની કરીને સમજી લેવો. એ તમારો બદલો ફદલો મને કશોજ જોઇતો નથી. પણ હું તમારી પાસ એકજ ચીજની માંગણી કરંછ. તમે કબુલ કરશો સાહેબ ?"

"મારા શરોચશમથી કબુલ છે. તારી કાંઈની અરજ કબુલ કરવાને હું સાત પાણીએ ધોમલો બંધાયલો છેઉં તેં મારા ઉપર કાંઇ જેવો તેવો ઉપકાર કીધેલો નથી. બોલ દીકરા—બોલ ઇસ્તમ તારી માંગણી શું છે બલા ?" જમશેદજી વખારમાંએ તાબુખી સાથ જાણવા માંગ્યું.

"વધારે કાંઇજ નથી પણ આ તમારી દીકરી બાબુનો હાથ" ઇસ્તમે તડને ફડ ફડમાંજ જણાવી દીધું. અને દેખાઇતુંજ હતું કે તેનાં

“ફેરતમ દીકરા, વીધાશ તો સોચે સો ટકા પુરો. પણ એ વીશે મારી દીકરીની મંજુર્યાત મને પુછવી પડશે. જરા થોભ, હું હમણાજ તારી હાજરીમાંજ એને પુછી બેઢિછ.” અને આટલું બોલતાં જમશેદજી વખાયાં એ ત્યાંજ ઉભા ઉભા એ પોતાની દીકરી ખાનુને હાંક મારી બેના જવા-ખમાં આ સ્વરૂપ સુંદરી જટ દોડતી કે આવી ત્યાં હાજર થઈ

તેજીના આપ તરફથી આવેા એકાએક અને ઓચીતો સવાલ—અને તેઓ પણ આવેા નાનુક સવાલ રૂસ્તમની હાજરીમાંજ સાંભળી લઇ તેણી પહેલાં તો હજવામને લાલમ લાલ થઈ ગઇ પણ ત્યાર બાદ જાણે વીજળાક વેગે ઝટ—તે—પટ પોતાનાં સપલા વેર વીખર થઈ ગયલા પીયારોને પોતાના ડ્રામજી મગજમાં એકમ કરી લઈ આ સત્તી, સુદ્ધી, અને સાલા-અવતીએ નીચલો જવાબ કરેા.

“હા પપાજી, મારે કબુલ છે, મારું ભાગ્ય આવા એક પુરા લાયક નર સાથ જોડાય તો હું મને પોતાને આપ દુન્યામાં ઘણીજ ભાગ્યશાળી સમજી લેવશ. એવણેજ મને મુંગીને બોલતી કાઢી છે, એવણેજ મને

વાર્તા-“દિલની સાચી” તમારું હૃદય હચમચાવી મેલશે. માત્ર બે આના [૫૬

જાણે નવીજ દુન્યા દેખારી છે, અને એવણેજ જાણે મને નવું જીવતદાન બખશ્યું છે. મને રોશણીનો ખરો રાહ દેખારનાર એવણુ પોતેજ છે. જ્યારે આજે સાત આઠ વરસો થયા તો જાણે હું અંધારા ગારમાંજ સખડયા કરતીતી, મારે સાફં બેહેસ્તના દરવાજા ખુલ્લા એવણેજ મુકયા છે, તો આવા એક પુરા સો એ સો ટકા લાયકીવાલા જવાનને અમર બો હું ના કહી ના કહુલ કરું તો હું ધારું છે ત્યાં સુધી મારા જેવી અભાગણી, મારા જેવી નગુંણી અને મારા જેવી નાલાયક બીજી કોઈજ નહી. મારા ધનભાયમ હોય કે મને એવનના જેવો મહાદુર અને દીલાવર દીલનો જવાન મલે. પપાજી મારે કહુલ છે, મારા શરોચશ્નમથી એવણુનો નેક અને બખતાવર હાથ મને કહુલ છે,” હીંમતવાન અને નીખલેશ છોકરી બાનુનો આ જવાબ હતો, અને રસ્તમ અને ખુદ તેણીનો બાપ વટીક આ બરબર બોલી છોકરીનો જવાબ સાંભળી બેઘડી વીંમચ પામ્યા વીના રહ્યા નહી.

હવેજ રસ્તમને લાગ્યું કે આ દીલજીત બાનું કેટલી ચેહરેનમુન, કેટલી દીલજીત રીતભાતની અને કેટલી નમ્ર ખવાશની અને દરેક વાતે એકામરોરડ લેડી હતી.

જમશેદજી વખારયાની આ છોકરી, આજકાલની કેટલીક ચીખાવળી અને ચરકુણી ફુટીજોની માફક જરાકબી થઇને મરડાઇ મોચકાઇ નહી અને કશીબી તરેહનો નાલાયક રસ કરી દેખાડ્યો નહી, પણ જે તેણીના જીગરમાં હિંચ વર્ગના વીચારો આવી ગયા હતા તે બેઘડક ચણાંની બે ફાડ કરતાં ખુલ્લે ખુલ્લા જીગરથી જણાવી દીધા હતા.

“કેમ રસ્તમ દીકરા, તેં મારી દીકરીનો જવાબ તો સમજ્યોની ? એનો જવાબ તેજ હમારોબી જવાબ, બસ એ ખુશી તો હમે લોકો ખુશી ને હમે લોકો ખુશી તો હમારો પાક પરવરદીગાર ખુશી.” જમશેદજીએ જણાવ્યું.

રસ્તમ હવે તુરતજ પોતાની બેઠક ઉપરથી ઉભો થઇને સર્વે જણાં-એને હાખીને વારા કરતી શેકહેન્ડ કરતાં ટુંકમાંજ હમેયું “હું તમો સર્વે જણાએનો બણોજ ઉપકાર માનુંછ.” ધનમાથે પણ પોતાનાં આ બરીબચનાં જમાઇને એવરણાં લીધા. રસ્તમને ઉપરા સાપરી ફતેહો પર ફતેહ તો મળીજ ચુકી હતી પણ આ તેની વળી નવીજ અને મહાભારત ફતેહ પુરવર થઈ ચુકી હતી, કે જે ફતેહની બરકટથી તે હવે પોતાનું તમામ બવિબ્ય સુખનીજ એક નાવમાં બેસી પસાર કરનાર હતો.

પ્રકરણ—૨૦ મું.

તે ખરેખરી સુખનીજ એક સહવાર હતી. તે એક એવી સખકતી અને સુખકરારની સહવાર હતી કે જે જખતાવર દીવસે રૂરતમ સાથે જાનું વખારયા અને સોરાખ સાથે રોશનને આજે અદરાવાની શુભ અને પવિત્ર કીયા ઘણી ધામધુમ સાથે યનાર હતી. ફક્ત ત્રણજ વરસની વાત ઉપર તો આ ઘરમાં સીદા ગરીબાઇએ પોતાનો જખરો ત્રસ વરસાવેલો હતો અને કમનશીખ કંગાળીયતે પોતાનું નેહસ્ત કદમ ત્યાં સજજડ ધાલી લંબાવી દીધું હતું. તેઓ ખીચારાંઓને તો કામ કામવાર ખાવાનાં પણ વાખા પડતા હતા.

પણ હવે આજે ? આજે તો તેઓનાં સર પરથી આફતોનાં સીદા વાદળાંઓ સદંતરજ વીખરાઇ ગયાં હતાં અને જણે સર્વોત્તમ સુખનોજ સુરજ ત્યાં પ્રકાશતો થયો હતો. અને સુખનીજ સહવારનો લહેવો આખતાં સર્વેનાં મોઢાં ફરી એકવાર હરતાં થયાં હતાં.

રમકડાં જેવી, સદા ખોલકણી અને હરમુખી નવી વહુ જનું ત્યાંના સર્વે જણાંઓને ઘણીજ ગમી ગઈ હતી. આ જન્મે દેરાણી જેઠાણીઓ રોશન અને જાનું વગર શકે ખુશ સ્વભાવની મીઠા ખવામતી અને અતી નમ્ર રીતભત વાલીઓ હતી આ શુભ અવસરનો તમામ ઠારોખાર દારાખદાર પંડકીના અનુભવી આ કરવૈયા હાથેમાં સોંપાયેલો હતો, અને ત્યારે આ ભલા અને ઠોળ્યા પંડકી સાહેબે શરૂઆતથી લઇને આખેર પુલીકની તમામ વ્યવસ્થા એકલે હાથે કરી લઇ દરેક જણાંઓના પુરતા સંતોષ વચ્ચેજ તે તરી પાર દિતાર્યો હતો.

વળી આ જન્મે જામજોનાં લગ્ન પણ જહુ વહેલાંજ નક્કો થઇ સુધય હતાં અને લગ્ન વીત્યાબાદ એક અઠવાડીયામાં તો તેઓ સર્વે જણાંઓ સોલાપુર ઉપડી જઇ ત્યાંજ જથુકનાં ઠરીદામ થઇ જનાર હતાં વળી રૂરતમ માટે તો સોલાપુરમાં મારાટ સુપરીનટંડન્ટની જગ્યા પણ તૈયારજ રાખવામાં આવી હતી એટલે તેને ત્યાંજ વધારે ખંધ બેસતું થઇ પડનાર હતું. અને વળી ઘરનાં ખીજાં બધાંઓ સાથેજ એક ઠેકાણે ઠરીદામ યનાર હતાં.

પ્રકરણ—૨૧ મું.

આલખમેસ બાગ આજે સહવારથીજ રંગરાગથી જાણે ગાજમાજ રહ્યો હતો. બચુબાઈ મેં દી તરફના તો મામ ઝઝા પરાણાઓ હતા નહીં, પણ જમશેદજી વખાર્યા તરફના ધણાક કુટુંબીઓ તથા દોસ્ત આરાનાબેને બપોર તેમજ રાતનું બન્ને વખતનું ઇજ્જત હતું. દારાબદાઈ પણ આજે ધણાજ ધામધુમમાં પડી જઈ બીયારા અછઠાઈ પછઠાઈ જતા હતા.

જમશેદજી વખાર્યાએ પણ પોતાની એક પુરી અને વહાલી બેટી બાનુંની સાબવારી માટે દુલ્લા દીલથી હાથ બહાર કાઢ્યો હતો.

મી. અને મીસીસ એમરસન તરફથી મુજારકબાદી તથા એકસેને એક રૂપાનો એક રજીસ્ટર્ડ મારફતે સહવારના પોહોરમાં આવી ચુક્યો હતો. વળી રસ્તે પણ પેલા સતારાવાલા લક્ષ્મીપતી મારવાડીને તેઓના કુટુંબીઓ સુદા ઇજ્જત મોકલાવ્યું હતું જેના જવાબમાં આ સલા મારવાડી કુટુંબ તરફથી પાંચસો રૂપાનો ચાંદલો રસ્તેમને કરવામાં આવ્યો હતો. અને ફરી એકવાર પોતાની નવી ધણીઆણી સાથે તેઓની મુલાકાત લેવાની એજરજવાઈ ભરી અરજ ગુજરવામાં આવી હતી લગન ધણાજ ધામધુમના અને સર્વે જણાઓના સંતોષ સાથેનાજ પુરવાર થયા હતાં.

* * *

ડેઠ સોલાપુર વેરને એક આખો ફર્ટ—કલાસ બોગી આ બન્ને ભાઈઓએ ખાસ રીઝર્વ કરાવ્યો હતો. તેની ગોઠવણ એવી રીતે કરવામાં આવી હતી કે મદ્રાસ—મેલ આ ખાસ બોગીને સોલાપુરના સ્ટેશન ઉપરજ છુટો મુકી દઈ આગળ વધે. પોતાના આખા કુટુંબ કબીલા સાથે સોલાપુર આવી પુગવાને એક એકસપ્રેસ ટેલેગ્રામ સોરાણે પોતાના વડા સાહેબ મી. એમરસન ઉપર મુજાબથી ઉપડવા અગાઉ મોકલી આપ્યો હતો.

સોલાપુરના સ્ટેશન ઉપર મદ્રાસ—મેલ જ્યારે દરીદામ થઈ ઉભો ત્યારે ત્યાંના પોખાળ પ્લેટફોર્મ ઉપર વળી કાંઈ જોરજ ધમાલ મચી ગયલી નજરે પડતી હતી.

ભત્રી મીસીસ એમરસનને આ “ ટુ લવલી લીટલ ડોલ્સ ”—રસ્તેમ તથા સોરાબની ધણીઆણીઓ, પહેલીજ નજરે ધણીજ ગમી ગઈ હતી અને આખો વખત આ નવી વહુઓને પોતાની સગી બહેનોની માફક પોતાની સાથેની સાથેજ રાખી હતી.

સર્વે માન અકરામ ખતમ થયા બાદ તેઓ માટે ખાસ રાખેલી મોટરોમાં સર્વે જણાઓ સોરાબનાં બંગલા તરફ હસતાં બોલતાં રવાનાં થઈ ગયાં.

૬૨] નવી વાર્તા હિંદમાં વીહલરના દરેક રેલવે બ્લક સ્ટોલે બે આને વેચાય છે

‘મીં સોરાળ, તું હાલમાં થોડાક દીવસ પુરતી આશાકેશ બે, અને ત્યારબાદ તારા વડા બાપને લખને મારી ઝોરીસમાં આવજે તારા નવા ઝોદાનો. અખત્યાર હું તુંને સમજવશ, તેટલાં તું તારા આ બાપને તમામ મારકોનો ચાલ આપી દેજે. તું સમજ્યોની.’ બલા કલેક્ટર સાહેબે સોરાળને સમજાવ્યું.

સોરાળ ત્રણ ચાર દીવસો પસાર થયા બાદ પોતાનાં બાપ રતમને લઈ મીં કેમરસનની ઝોરીસમાં હાજર થયો.

“હું તમો બન્ને બાપજોને જેમ બહુજ ખુશી છું તારી ટાકેન સુપરીનટંડન્ટની નવી જગ્યાનો ચાલ હું તુંને મારે હાથે જાતે સમજાવીશ અને સોંપીશ તેટલાં તું આ તારા બાપને તારી જુની જગ્યાનો ચાલ આપી શકશે. બીજું મીં મોઢી મને કહેવાને બધીજ ખુશ લી લાગેછ કે મેં તારા બંગલાની પાસેનોજ એક મોટો બંગલો આ તારા બાપને મારે તૈયાર રખાવ્યો છે, ત્યાં એવણુ પોતાની ફેમીલી સાથે અ.રા.મ.થા રહી શકશે” અને આટલું કહેતાં આ બલા કલેક્ટર સાહેબે પોતાની બેઠક ઉપરથી ઉભો થતાં તેઓને દાખીને શેકહેન્ડ કીધી.

“ફરે તે ચરે”—ખુર થાય તે સારાંને કાળે, એ કહેતી આ વાર્તાએ ખરી પાડી છે.

ત્રણ વરસની વાત ઉપર તો આ મરીજ ઘરમાં હાય સોસારા, નીવફળતા, કંગાલ્યત અને લુખમરાજ સીરાય બીજું કશું પણ હસ્તી ધરાવતું હવું નહી. પણ હવે તે નેહરત વખત વહી ગયો હતો અ તેને બદલે આજે તેઓને ત્યાં પૈમા-ટકાની બોલબાલા અને રેલમ છેલ જાણે હેમતી ભોગવતી થઈ હતી.

x

x

x

સોલાપુરમાં દર પડી જવાને આજે તેઓને પુરાં બે સાંલ થઈ ચુક્યાં છે. રતમ અને સોરાળ આજે ત્યાં પોતપોતાનાં માનવંત ઝોદાઓ બે.મવેકે અને દરેક વાતે બધાજ સુખવાસી છે. રતમની પાસની પેલી જંગલની જડી-ખુટીના પ્રતાપે વળી તે ત્યાં એક મોટા અને વળી નામીયા પૈદ તરીકે પણ બહુજ વીખવાતી પામી ચુક્યો છે. રતમ તથા સોરાળના નેક માતાજી, આપણે તેવણુ તરફ જો નેગાહ પે.હોયાડશું તો માલમ પડશે કે તેવણુ બપહજ થઈને રતમ તથા સોરાળના ‘સેયુદોષડના બાબાઓ’ જેવા બે ગલગોટાઓને પોતાના બેળા ઉપર બેસાડી “તાતા તાજરડી ને ધી ગોરની રાજરડી” રમાડે છે, સાહેબજી.

સમાપ્ત.

બાહર પડી ચુકેલાં પુસ્તકો:—

જી થી ૧૫ નંબરની વાર્તાની ચોપડી
ખલાસ થઈ છે.

- ૧૬ ગરીબીનો ગુનાહ
- ૧૭ અદેખાઈનો અંધાપો
- ૧૮ નાર નીરાધાર
- ૧૯ પર કોમી પ્રેમ
- ૨૦ પૂર્ણ પતીવ્રતા
- ૨૧ રૂપની રાણી
- ૨૨ હિછાછલીનો અંત
- ૨૩ ચતૂર ચાતુરી
- ૨૪ કુદરતની કરામત
- ૨૫ પરજીયા તો મહે!
- ૨૬ પ્રેમ શક્તી
- ૨૭ ડોળાતી દયાનત
- ૨૮ તોખમમાં તમેશમ
- ૨૯ બળવંત બળીદાન
- ૩૦ દિલાવર દિલબર
- ૩૧ ફોકતનો ફાંફો!
- ૩૨ કન્યા કસોટી!
- ૩૩ તમહીરનું ત્રાણુ
- ૩૪ કમબખ્તીના પારાવાર!
- ૩૫ પ્રેમનો પરમાર્થ
- ૩૬ ખુબસૂરતીના ખેલ!
- ૩૭ ગમ્મતનાં ગામરાં
- ૩૮ માયાકુળ મહિલા
- ૩૯ દયાનત તેવી બરકત
- ૪૦ વહેમની વિપતી.
- ૪૧ પ્રેમનું પ્રબળ!
- ૪૨ વફાની પુટલી!
- ૪૩ ખૂતે જીવર!
- ૪૪ 'અનાથ યુવતી'
- ૪૫ નાજનીન મહેઝબીન!
- ૪૬ "કરપીણ કારજો"
- ૪૭ "કુળવંત કળા"
- ૪૮ ખુલખૂલ કે બળા!
- ૪૯ નેકબદ નરગેસ

- ૫૦ વિર વનિતા
- ૫૧ દગાબાજ કુન્યા.
- ૫૨ નકલી નામદ
- ૫૩ ઠગાઈ કો'ની સમાઈ?
- ૫૪ બપઠાખંધ બરથાર!
- ૫૫ "ભોળપણનો ભાર"
- ૫૬ વિવાહ પછીના વિધન!
- ૫૭ નાદાનીનો નતીજો.
- ૫૮ એક તાગડો.
- ૫૯ "વનમાગી વનિતા."
- ૬૦ ગરીબીનો ગળ્ગળ.
- ૬૧ પવિત્ર કે પાપી?
- ૬૨ વેશવાળ પછીના વાદળ!
- ૬૩ એ હમાન ફાણુ-મરદ કે ઓરત?
- ૬૪ અફસોસનાં આંસુ
- ૬૫ "પાપી પત્ની"
- ૬૬ દિલની સારગી
- ૬૭ કમાલ કોમિડી!
- ૬૮ નિરાળા નિરધન
- ૬૯ બલાનુ બલ!
- ૭૦ ખુદાને દારનું જોડું
- ૭૧ સમાજિક સંકટ.
- ૭૨ દિલાવર દુસ્મન
- ૭૩ પરદા પછીની પંચાત.
- ૭૪ પુનર્મિલન
- ૭૫ જસસ કે જહુમર
- ૭૬ સદગુણી શહેરીયાર
- ૭૭ 'નવાણું તયની નવી!'
- ૭૮ પુરાનું પુરું
- ૭૯ તકોબરીની તોજેશ.
- ૮૦ માયાનો મોહ!
- ૮૧ "ઓરત કે આફત?"
- ૮૨ "જોડબાઈની જાંજળ!"
- ૮૩ 'ચીલ ઝડપ'
- ૮૪ વફાઈમાં વમલ!
- ૮૫ ફરે તે ચરે!

Printed by Moolchand Kasandas Kapadia at "Jain Vijaya" P. Press

SURAT & published by Ruttonsha F. Acharia

Crawford Market, BOMBAY. 1

નંબર ૮૬ મી આવતી વાર્તા, નામે—

“નાસમજ નાદાન.”

આવતી તા. ૧ લીએ બહાર પડશે.

Leading Firm For

Reinforced Concrete Construction

**Simplex Concrete Works and
Construction Company.**

**Efficient execution of Contracts and skilled
Workmanship, Our Tile and Marble
work a speciality.**

Important works completed:

“Lakshmi Insurance Building,” “Prospect Chambers,”
“Al-Abad,” “Sun Rise,” “Queen’s Court,” “Gool Mansion,”
“Din-Daisy,” “Laxmi Nivas,” “St. Joseph’s Convent School”
(Panchgani), “Thackersey School Building,” Suna Mahal, etc.,
etc., etc., etc.

Specialists also in:

Coloured Cement Plaster Work

Concrete Road Construction.

Asphalt Roads and Roofing.

Always Consult:

**Simplex Concrete Works &
Construction Co.**

**Engineers, Contractors & Manufacturers,
“La Citadelle,” Queen’s Road, BOMBAY.**

TELEPHONE-24640. TELEGRAMS-“SIMPLEX” BOMBAY.

